

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI
ALİ MƏHKƏMƏSİ**

B Ü L L E T E N

№ 2 (26)

Naxçıvan – 2018

*Biz hüquqi dövləti, demokratik dövləti
yaradıırıq. Bunun da ən prinsipial bir
hissəsi məhkəmə sistemində islahatların
keçirilməsi, onun beynəlxalq hüquq
normalarına uyğunlaşdırılmasıdır.*

Heydər Əliyev

NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ

Rəsmi sayt: www.supremecourt.nakhchivan.az

M Ü N D Ə R İ C A T

Buraxılış üçün

məsul şəxs:

Q.V.Əliyev

Redaksiya

heyəti:

Ə.K.Allahverdiyev

Y.S.Qurbanov

İ.M.Mirzəyev

V.K.Quliyev

M.Ə.Əliyev

G.Ə.Qurbanova

Y.F.Xəlilov

Məsul katib:

Ə.Z.Əliyev

Redaksiyanın

ünvanı:

Naxçıvan şəhəri,

Atatürk küçəsi,

19

Tel: 544-61-71

Faks: 544-70-82

Yeni sənədlər, normativ aktlar

“Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu..... 7

“Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 31 may tarixli 1171-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı..... 8

“İcra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu..... 9

“İcra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1207-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “İcra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 5 yanvar tarixli 246 nömrəli Fərmanında dəyişikliklər edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı..... 12

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu 13

“Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1205-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....15

<i>Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....</i>	16
<i>“Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1228-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....</i>	17
<i>“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....</i>	18
<i>“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1230-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....</i>	19
<i>“Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....</i>	20
<i>“Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1231-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.....</i>	21
<i>Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....</i>	22
<i>“Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 12 oktyabr tarixli 1271-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və həmin Qanunla təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 25 avqust tarixli 388 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı.....</i>	26
<i>Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Qərarı.....</i>	28

“Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinə seçkilər haqqında” Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanunu.....	29
--	----

Məhkəmə fəaliyyəti

Mülki kollegiyadan

Mülki mühakimə sahəsində məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin birinci yarısının yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili.....	31
---	----

İnzibati-iqtisadi kollegiyadan

Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin birinci yarısının yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili	39
---	----

Cinayət kollegiyasından

Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin birinci yarısının yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili	41
---	----

Hərbi kollegiyadan

Hərbi kollegiyanın 2018-ci ilin birinci yarısının yekunları üzrə fəaliyyətinin nəticələrini əks etdirən statistik məlumatlar	49
---	----

İnsan hüquqları və məhkəmə təcrübəsi

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarlarının icmalı	50
---	----

Nəzəriyyə və hüquqtətbiqetmə problemləri

Cinayət prosesində məhkəmə baxışının hədləri: milli qanunvericilik və xarici ölkələrin təcrübəsi.....	64
--	----

Hakimlərin milli və beynəlxalq qurumlarında

Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı Məhkəmə- Hüquq Şurasının 2018-ci ilin birinci yarısında baxdığı bir sıra işlər haqqında	71
--	----

Azad tribuna

Uşağın öz valideynləri və başqa qohumları ilə ünsiyyətdə olmaq hüququ	79
--	----

Ali Məhkəmənin mətbuat xidmətindən

2018-ci ilin iyul-oktyabr aylarında keçirilən tədbirlərin xülasəsi.....	91
--	----

YENİ SƏNƏDLƏR, NORMATİV AKTLAR

Bülletenin “Yeni sənədlər, normativ aktlar” sərlövhəsini təqdim etməkdə məqsəd muxtar respublikamızla əlaqədar məsələləri nizama salan, habelə məhkəmə sistemi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi, Naxçıvan Muxtar Respublikasının hüquqi aktları, eləcə də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamları, qanunvericiliyə edilən dəyişikliklər, normativ-hüquqi aktlar sisteminə daxil olmayan, lakin muxtar respublikamız üçün mühüm əhəmiyyətə malik olan rəsmi sənədlərlə oxucularımızı tanış etməkdir.

Sərlövhədə bu gündə 240-a yaxın qanunvericilik aktı və mühüm rəsmi sənəd dərc edilmişdir. Bu isə məhkəmə və hüquq-mühafizə orqanları əməkdaşlarının, həmçinin əhəlinin muxtar respublikamızla bağlı zəruri hüquqi sənədlərlə yaxından tanış olmalarına geniş imkan yaratmışdır.

Bülletenin bu sayının sözügedən sərlövhəsində oxucularımızı yeni qəbul edilmiş bir sıra qanunvericilik aktları ilə tanış edirik.

Redaksiya heyəti

“Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, 2016-cı il 26 sentyabr tarixli referendum nəticəsində qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Referendum Aktının icrası ilə əlaqədar qərara alır:

“Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2001, № 1, maddə 1, № 3, maddə 131; 2002, № 12, maddə 693; 2003, № 1, maddə 16; 2004, № 1, maddə 10, № 4, maddə 199, № 5, maddə 321, № 8, maddə 597, № 11, maddə 884; 2005, № 6, maddələr 463, 475, № 10, maddə 874; 2006, № 5, maddə 386, № 6, maddə 479, № 8, maddə 657, № 11, maddə 927, № 12, maddələr 1005, 1014; 2007, № 2, maddə 83, № 5, maddələr 434, 436, № 7, maddə 711, № 10, maddə 934, № 11, maddələr 1049, 1074, 1078, № 12, maddələr 1213, 1219; 2008, № 3, maddə 153, № 5, maddələr 326, 341, № 6, maddələr 471, 481, № 7, maddə 602, № 8, maddə 699, № 10, maddə 881; 2009, № 2, maddə 54, № 5, maddə 311, № 6, maddə 403, № 10, maddə 771, № 11, maddə 878, № 12, maddə 964; 2010, № 4, maddə 276; 2011, № 2, maddə 71, № 3, maddə 165, № 6, maddə 463; 2012, № 5, maddə 413, № 10, maddə 945, № 11, maddə 1049; 2015, № 1, maddə 9, № 5, maddə 488, № 10, maddə 1100; 2016, № 8, maddə 1365, № 11, maddələr 1760, 1782, 1785; 2017, № 5, maddə 726, № 6, maddə 1054, № 7, maddə 1267, № 8, maddə 1513, № 11, maddə 1974, № 12, maddə 2192; 2018, № 2, maddələr 158, 159, № 3, maddə 392; Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 24 aprel tarixli 1077-VQD və 1 may tarixli 1114-VQD nömrəli qanunları) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 2.4-cü maddəyə “Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə” sözlərindən sonra “, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidentinə və vitse-prezidentlərinə” sözləri əlavə edilsin.

2. 4.1.9-cu və 27.1-ci maddələrdə “milliyyətindən” sözü “etnik mənsubiyyətindən” sözləri ilə əvəz edilsin.

3. 11.1.2.1-ci maddəyə “köməkçisinin vəzifəsi” sözlərindən sonra “, Azərbaycan Respublikasının vitse-prezidentinin köməkçisinin vəzifəsi” sözləri əlavə edilsin.

4. 22.7-ci maddənin üçüncü cümləsinə “maddə” sözündən sonra “Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti və vitse-prezidentləri,” sözləri əlavə edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 31 may 2018-ci il.

§

“Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 31 may tarixli 1171-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 31 may tarixli 1171-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının

Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 27 iyun 2018-ci il.

§

“İcra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2017-ci il 1 dekabr tarixli 915-VQD nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar qərara alır:

“İcra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 1, maddə 18; 2001, № 11, maddə 687, № 12, maddə 731; 2003, № 1, maddə 23; 2004, № 2, maddə 57, № 3, maddə 133; 2006, № 11, maddə 928; 2007, № 1, maddə 4, № 7, maddə 712; 2010, № 7, maddə 591; 2011, № 6, maddə 477, № 7, maddə 584, № 12, maddə 1092; 2013, № 7, maddə 788; 2015, № 3, maddə 252; 2016, № 6, maddə 991) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 1-ci maddəyə “icrasını” sözündən sonra “, habelə probasiya nəzarətini” sözləri əlavə edilsin.

2. 5-ci maddə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“Maddə 5. İcra və probasiya xidmətinin fəaliyyətinin təşkili

İcra məmurlarına həvalə olunmuş vəzifələrin həyata keçirilməsini müvafiq icra hakimiyyəti orqanı təmin edir.

Məhkəmələrin müəyyən olunmuş fəaliyyət qaydasının təmin edilməsi, habelə “İcra haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulan icra sənədlərinin icrası üzrə icra məmurlarının fəaliyyəti icra xidmətini təşkil edir.

Bu Qanunun 6-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, icra xidmətinə Azərbaycan Respublikasının Baş icra məmuru rəhbərlik edir.

Probasiya nəzarətinin həyata keçirilməsi, o cümlədən ictimai işlər növündə inzibati tənbehin icrası üzrə icra məmurlarının fəaliyyəti probasiya xidmətini təşkil edir.

Probasiya xidmətinə Azərbaycan Respublikasının Baş probasiya məmuru rəhbərlik edir.

İcra məmurlarının fəaliyyətinin əsasları Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsi, İnzibati Xətalər Məcəlləsi, Mülki Prosessual Məcəllə, Cinayət-Prosessual Məcəllə, “İcra haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu və digər qanunvericilik aktları ilə müəyyən edilir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsində, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsində, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məhkəməsində icra məmurları müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri, digər məhkəmələrin icra məmurları müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən vəzifəyə təyin edilir və vəzifədən azad edirlər.”.

3. 6-cı maddə üzrə:

3.1. adında “xidmətinin” sözü “məmurlarının” sözü ilə əvəz edilsin;

3.2. mətninə “məmuru” sözündən sonra “və Azərbaycan Respublikasının Baş probasiya məmuru” sözləri əlavə edilsin və “xidmətinin” sözü “məmurlarının” sözü ilə əvəz edilsin.

4. 7-ci maddə üzrə:

4.1. birinci hissənin birinci abzasında və ikinci hissənin birinci abzasında “İcra məmuru” sözləri “İcra xidmətinin icra məmuru” sözləri ilə əvəz edilsin;

4.2. aşağıdakı məzmununda üçüncü hissə əlavə edilsin:

“Probasiya xidmətinin icra məmuru Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsi və İnzibati Xətalər Məcəlləsi ilə müəyyən edilən vəzifələrlə yanaşı aşağıdakı vəzifələri də yerinə yetirir:

icraata daxil olmuş sənədlərin vaxtında, tam və düzgün icra edilməsi üçün tədbirlər görür;

üzərində probasiya nəzarəti həyata keçirilən şəxslərə və onların nümayəndələrinə iş materialları ilə tanış olmağa, onlardan çıxarış etməyə və ya həmin sənədlərin surətini çıxarmağa imkan yaradır;

üzərində probasiya nəzarəti həyata keçirilən şəxslərin müraciətlərinə baxır və müvafiq tədbirlər görür;

probasiya xidməti və ya qurumunun rəhbərinin göstərişlərini yerinə yetirir.”.

5. 8-ci maddə üzrə:

5.1. birinci hissənin birinci abzasında və ikinci hissənin birinci abzasında “İcra məmurunun” sözləri “İcra xidməti icra məmurunun” sözləri ilə əvəz edilsin;

5.2. üçüncü hissə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“Probasiya xidməti icra məmurunun Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsi və İnzibati Xətalər Məcəlləsi ilə müəyyən edilən hüquqları ilə yanaşı aşağıdakı hüquqları da vardır:

fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq dövlət qurumlarına, hüquqi və fiziki şəxslərə müraciət etmək, sorğular vermək, məlumat, arayış və izahatlar almaq;

üzərində probasiya nəzarəti həyata keçirilən, lakin olduğu yer müəyyən edilməyən şəxslərin axtarılması ilə əlaqədar onların yaşayış yerlərinə daxil olmaq, orada baxış keçirmək və gizlənə biləcəyi ehtimal olunan bütün saxlama yerlərini açmaq və baxmaq;

polis və təhlükəsizlik orqanlarının köməyindən istifadə etmək;

qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda fiziki güc, xüsusi vasitə və xidməti silah tətbiq etmək.”.

6. 11-ci maddənin beşinci hissəsinin birinci cümləsinə “cəzaların” sözündən sonra “, habelə probasiya nəzarəti ilə əlaqədar tədbirlərin” sözləri əlavə edilsin və “icra qurumunun rəhbəri” sözləri “icra və probasiya qurumlarının rəhbərləri” sözləri ilə əvəz edilsin.

7. 12-ci maddə üzrə:

7.1. ikinci hissədə “İcra məmurlarının həvəsləndirilməsi” sözləri “İcra xidməti icra məmurlarının həvəsləndirilməsi” sözləri ilə əvəz edilsin və “icra məmurlarının xüsusi fondunu” sözlərindən əvvəl “icra xidməti” sözləri əlavə edilsin;

7.2. üçüncü hissəyə “icra məmurlarının” sözlərindən əvvəl “icra xidməti” sözləri əlavə edilsin.

8. 13-cü maddə üzrə:

8.1. adında və ikinci hissədə “İcra xidmətinin” sözləri “İcra və probasiya xidmətlərinin” sözləri ilə əvəz edilsin;

8.2. birinci hissəyə aşağıdakı məzmununda ikinci cümlə əlavə edilsin:

“Probasiya xidmətinin maliyyələşdirilməsi və maddi-texniki təminatı Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi hesabına həyata keçirilir.”.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 29 iyun 2018-ci il.

“İcra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1207-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “İcra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 5 yanvar tarixli 246 nömrəli Fərmanında dəyişikliklər edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq, “İcra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1207-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “İcra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “İcra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

3. “İcra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 5 yanvar tarixli 246 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, №1, maddə 25; 2002, № 5, maddə 262, № 8,

maddə 478; 2011, № 4, maddə 278) 2-ci hissəsinin üçüncü və beşinci abzaslarında “birinci və dördüncü” sözləri “birinci və yeddinci” sözləri ilə əvəz edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 9 iyul 2018-ci il.

§

**Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosesual Məcəlləsində
dəyişikliklər edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu**

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosesual Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 8 (II kitab), maddə 585; 2001, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 9, № 5, maddə 233, № 8, maddə 463; 2003, № 6, maddə 276; 2004, № 5, maddə 321, № 7, maddə 505, № 8, maddə 598, № 10, maddə 761, № 11, maddə 890; 2005, № 1, maddə 4, № 4, maddə 278, № 6, maddə 462, № 8, maddə 686, № 10, maddə 874, № 12, maddə 1079; 2006, № 1, maddə 3, № 2, maddə 64, № 5, maddə 390, № 10, maddə 847, № 11, maddə 929, № 12, maddə 1032; 2007, № 2, maddələr 65, 68, № 6, maddə 560, № 7, maddə 712, № 8, maddə 756, № 11, maddə 1049, № 12, maddə 1221; 2008, № 6, maddə 462, № 7, maddələr 606, 607, № 12, maddələr 1045, 1049; 2009, № 5, maddə 315, № 7, maddə 517, № 12, maddə 966; 2010, № 3, maddələr 171, 173, 178, № 7, maddə 593, № 12, maddə 1058; 2011, № 6, maddə 480, № 7, maddələr 589, 599; 2012, № 7, maddə 674, № 11, maddə 1062, № 12, maddə 1215; 2013, № 2, maddə 77, № 6, maddələr 616, 626, № 7, maddə 786, № 11, maddə 1265, № 12, maddə 1493; 2014, № 2, maddələr 90, 102, № 4, maddələr 328, 344, № 6, maddə 600, № 11, maddələr 1354, 1362; 2015, № 4, maddə 342, № 5, maddə 511, № 11, maddələr 1270, 1288; 2016, № 2 (II kitab), maddə 218, № 10, maddə 1607, № 12, maddələr 2020, 2031, 2034, 2039; 2017, № 5, maddə 751, № 12 (I kitab), maddələr 2232, 2267; Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 1 may tarixli 1111-VQD nömrəli və 1116-VQD nömrəli qanunları) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 147.1.3-cü maddədə “yaxud cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmənin” sözləri “cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmənin, yaxud cəzanın çəkilməsinin təxirə salınmasının” sözləri ilə əvəz edilsin.

2. 147.2.3-cü maddədə, 152-ci maddənin adında, 152.1-ci maddənin birinci cümləsində, 152.2-ci maddədə, 152.3-cü maddənin birinci cümləsində, 152.4-cü maddənin birinci və ikinci cümlələrində, 153.2.11-ci və 153.3.4-cü maddələrdə “və ya cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmənin” sözləri “, cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmənin və ya cəzanın çəkilməsinin təxirə salınmasının” sözləri ilə əvəz edilsin.

3. 419.1-ci maddədə “baxaraq” sözündən sonra “müraciətin dəlillərindən asılı olmayaraq” sözləri əlavə edilsin və aşağıdakı məzmununda ikinci cümlə əlavə edilsin:

“Kassasiya instansiyası məhkəməsi, kassasiya şikayətinin və ya kassasiya protestinin baxışının nəticələri buna əsas verərsə, barəsində kassasiya müraciəti olmayan məhkum edilmiş şəxslərin də xeyrinə yekun qərar qəbul edir.”.

4. 419.10.4-cü maddənin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz edilsin və aşağıdakı məzmununda 419.10.5-ci maddə əlavə edilsin:

“419.10.5. hökmün və ya məhkəmənin digər yekun qərarının icrası qaydasında icraat üzrə məhkəmə qərarını ləğv edərək, birinci və ya apellyasiya instansiyası məhkəməsində müəyyən edilmiş hallar və sübutlar əsasında yeni qərar qəbul etmək (o şərtlə ki, həmin qərar məhkum edilmiş şəxsin vəziyyətinin ağırlaşdırılması ilə nəticələnməsin).”.

5. 519.1.2-1-ci maddəyə “ləğv edilməsi” sözlərindən sonra “, habelə məhkumun yaşayış yerini dəyişdirməsinə icazə verilməsi” sözləri əlavə edilsin.

6. 519.2.2-ci maddədə “və ya şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmənin” sözləri “, cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmənin və ya cəzanın çəkilməsinin təxirə salınmasının” sözləri ilə əvəz edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 29 iyun 2018-ci il.

**“Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1205-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1205-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 9 iyul 2018-ci il.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Seçki Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2017-ci il 15 dekabr tarixli 917-VQD nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar qərara alır:

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2009, № 10, maddə 762, № 12, maddə 973; 2010, № 7, maddə 587; 2011, № 6, maddə 485, № 7, maddə 593; 2012, № 5, maddə 410; 2013, № 1, maddə 16, № 11, maddə 1267; 2016, № 1, maddə 12; 2017, № 4, maddə 522, № 5, maddə 752, № 11, maddə 1976; Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 3 aprel tarixli 1065-VQD nömrəli və 1 may tarixli 1112-VQD nömrəli qanunları) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 3.2-ci maddənin birinci və ikinci cümlələrində “XVIII” rəqəmlərindən sonra “, XVIII-I” rəqəmləri əlavə edilsin.

2. Aşağıdakı məzmununda XVIII-I fəsil əlavə edilsin:

“XVIII-I FƏSİL

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının mandatdan məhrum edilməsi haqqında Mərkəzi Seçki Komissiyasının qərarının mübahisələndirilməsinə dair iddia üzrə icraat

Maddə 130-1. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının mandatdan məhrum edilməsi haqqında Mərkəzi Seçki Komissiyasının qərarının mübahisələndirilməsinə dair iddia üzrə icraatın xüsusiyyətləri

130-1.1. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının mandatdan məhrum edilməsi haqqında Mərkəzi Seçki Komissiyasının qərarının mübahisələndirilməsinə dair iddia ərizəsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinə həmin qərar rəsmi dərc edildiyi gündən 10 gün müddətində verilir.

130-1.2. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının mandatdan məhrum edilməsi haqqında Mərkəzi Seçki Komissiyasının qərarının mübahisələndirilməsinə dair iddia ərizəsinə məhkəmə tərəfindən 15 gün müddətində baxılmalı və onun mahiyyəti üzrə qərar qəbul edilməlidir.

130-1.3. Məhkəmə tərəfindən iddia ərizəsinə ərizəçinin və Mərkəzi Seçki Komissiyasının nümayəndəsinin iştirakı ilə baxılır. Məhkəmə iclasının vaxtı və yeri haqqında lazımi qaydada xəbərdar edilmiş göstərilən şəxslərin

məhkəməyə gəlməməsi işə baxılmasına və onun həll edilməsinə mane olmur.

130-1.4. İş üzrə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından həmin qərarın tam formada təqdim olunduğu gündən 10 gün müddətində Ali Məhkəməyə şikayət verilə bilər.

130-1.5. Ali Məhkəmə şikayətə onun daxil olduğu vaxtdan 15 gün müddətində baxıb qərar qəbul etməlidir.”.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 29 iyun 2018-ci il.

§

“Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1228-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1228-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosessual Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 13 iyul 2018-ci il.

§

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 5-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 1997, № 5, maddə 413; 1999, № 5, maddə 284, № 7, maddə 396, № 10, maddə 570; 2001, № 5, maddə 292, № 6, maddə 379, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 4, № 12, maddə 706; 2003, № 6, maddə 278; 2004, № 2, maddə 57, № 3, maddə 133, № 4, maddə 199, № 8, maddələr 597, 598, № 9, maddə 669; 2005, № 1, maddə 7, № 8, maddə 686; 2006, № 1, maddə 4, № 12, maddə 1005; 2007, № 5, maddələr 439, 446, № 7, maddə 712, № 11, maddə 1078, № 12, maddə 1222; 2008, № 3, maddə 163, № 7, maddə 609; 2009, № 2, maddə 46, № 11, maddə 878; 2010, № 7, maddə 596, № 10, maddə 842; 2011, № 4, maddə 265; 2013, № 1, maddə 21; 2014, № 2, maddə 85, № 7, maddələr 782, 784; 2015, № 2, maddə 98, № 4, maddə 346, № 5, maddə 483, № 11, maddə 1286; 2016, № 6, maddə 1004, № 11, maddə 1789, № 12, maddə 2033; 2017, № 6, maddə 1034, № 7, maddə 1305, № 11, maddə 1965; 2018, № 1, maddə 12, № 3, maddə 395; Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 4 may tarixli 1123-VQD nömrəli Qanunu) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 113-cü maddənin ikinci hissəsinin 11-ci bəndinin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz edilsin və aşağıdakı məzmununda 12-ci bənd əlavə edilsin:

“12) “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş təkrar qiymətləndirmə nəticəsində hakimin (ilk dəfə hakim təyin edilmiş şəxslər istisna olmaqla) fəaliyyətində yenidən peşəkar çatışmazlıqlar aşkar edildikdə.”.

2. 114-cü maddənin üçüncü hissəsində “6-11-ci” sözləri “6-12-ci” sözləri ilə əvəz edilsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 29 iyun 2018-ci il.

§

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1230-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1230-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 16 iyul 2018-ci il.

§

“Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 5-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

“Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2005, № 1, maddə 8, № 8, maddə 686; 2006, № 1, maddə 4; 2007, № 4, maddə 321; 2010, № 7, maddə 596; 2011, № 2, maddə 71, № 6, maddə 484; 2012, № 12, maddə 1228; 2013, № 12, maddə 1467; 2014, № 7, maddə 783; 2015, № 2, maddə 99, № 4, maddə 347, № 11, maddə 1287; 2016, № 12, maddə 2032; 2017, № 6, maddə 1044, № 12, maddə 2188) 13-cü maddəsində aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 13.1-ci maddə aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“13.1. İlk dəfə 3 il müddətinə təyin edilmiş hakimlərin fəaliyyəti həmin müddətin sonunda, digər hakimlərin fəaliyyəti isə beş ildə bir dəfədən az olmayaraq Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən qiymətləndirilir.”.

2. Aşağıdakı məzmununda 13.3-1-ci maddə əlavə edilsin:

“13.3-1. Hakimin (ilk dəfə hakim təyin edilmiş şəxslər istisna olmaqla) fəaliyyətində peşəkar çatışmazlıqlar aşkar edildikdə, onun fəaliyyəti Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən müəyyən olunmuş vaxtda təkrarən, lakin 6 aydan tez və 2 ildən gec olmamaqla qiymətləndirilir. Təkrar qiymətləndirmə zamanı hakimin fəaliyyətində yenidən peşəkar çatışmazlıqlar aşkar edildikdə, onun səlahiyyətlərinə “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada vaxtından əvvəl xitam verilir.”.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 29 iyun 2018-ci il.

§

“Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1231-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu bəndini rəhbər tutaraq, “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 29 iyun tarixli 1231-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Məhkəmə-Hüquq Şurası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 16 iyul 2018-ci il.

§

Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 8 (III kitab), maddə 586, № 12, maddə 835; 2001, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 9, № 5, maddələr 237, 240, 244, № 8, maddə 463; 2004, № 6, maddə 399; 2005, № 4, maddə 278; 2006, № 11, maddə 929; 2007, № 8, maddə 756, № 11, maddə 1049, № 12, maddələr 1197, 1218; 2008, № 6, maddə 462, № 7, maddələr 602, 607; 2010, № 3, maddə 171, № 4, maddə 275, № 7, maddə 591; 2011, № 2, maddələr 70, 71, № 6, maddə 473, № 7, maddə 600, № 12, maddə 1107; 2012, № 5, maddə 406, № 11, maddələr 1056, 1063; 2013, № 8, maddə 889; 2015, № 10, maddə 1107, № 11, maddə 1271; 2016, № 6, maddələr 981, 1000; 2017, № 6, maddə 1058, № 12 (I kitab), maddə 2268; 2018, № 5, maddə 881, № 7 (I kitab), maddə 1422) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 1-ci və 2.2-ci maddələrə “çəkilməsi” sözündən sonra “, habelə cinayət-hüquqi xarakterli digər tədbirlərin tətbiqi” sözləri əlavə edilsin.

2. 6-cı maddədən “məhkumlara” sözü və “məhkəmənin bu hökmü dəyişən” sözləri çıxarılsın.

3. 7-ci maddəyə birinci halda “məhkumların” sözündən sonra “və barəsində cinayət-hüquqi tədbirlər tətbiq edilən hüquqi şəxslərin” sözləri əlavə edilsin.

4. III fəslin və 15-ci maddənin adına “Cəzanı” sözündən sonra “və cinayət-hüquqi xarakterli digər tədbirləri” sözləri əlavə edilsin.

5. 15.1-ci maddədə “və əmlak müsadirəsi növündə cəzalar” sözləri “növündə cəza və xüsusi müsadirə növündə cinayət-hüquqi tədbiri” sözləri ilə əvəz edilsin.

6. Aşağıdakı məzmununda 15.1-1-ci və 15.1-2-ci maddələr əlavə edilsin:

“15.1-1. Hüquqi şəxslərə tətbiq edilən cərimə və xüsusi müsadirə növündə cinayət-hüquqi tədbirlər hüquqi şəxsin olduğu yerin icra məmuru tərəfindən icra edilir.

15.1-2. Hüquqi şəxsi müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum etmə və hüquqi şəxsi ləğvetmə növündə cinayət-hüquqi tədbirlər müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən icra edilir.”.

7. XVIII fəslin adından “, əmlak müsadirəsi” sözləri çıxarılsın.

8. 160-165-ci maddələr ləğv edilsin.

9. Aşağıdakı məzmununda VIII bölmə əlavə edilsin:

“VIII bölmə

Cinayət-hüquqi tədbirlərin icrası

XXII fəsil

Xüsusi müsadirə növündə cinayət-hüquqi tədbirinin icrası

Maddə 183. Xüsusi müsadirə növündə cinayət-hüquqi tədbirinin icrası qaydası

183.1. Xüsusi müsadirə növündə cinayət-hüquqi tədbirinin tətbiq edilməsi barədə yekun qərar çıxarmış məhkəmə həmin qərar qanuni qüvvəyə mindikdən sonra onun surətini, qərarın icrası barədə göstərişi və əmlakın siyahısının surətini icra məmurlarına göndərir və bu barədə müvafiq icra hakimiyyəti orqanına məlumat verir.

183.2. Məhkəmənin yekun qərarı ilə xüsusi müsadirə edilməli əmlakın kimə mənsub olması haqqında mübahisə mülki məhkəmə icraatı qaydasında həll edilir.

Maddə 184. Xüsusi müsadirə cinayət-hüquqi tədbirinin icrası zamanı icra məmurunun vəzifələri

184.1. İcra məmuru məhkəmənin yekun qərarının surətini, qərarın icrası barədə göstərişi aldıqdan sonra dərhal əmlak siyahısında göstərilən əmlakın mövcudluğunu yoxlayır.

184.2. Müsadirə edilən əmlak plomblanır və ya möhürlənir və bu barədə tərtib edilmiş müvafiq siyahıda qeydlər edilir.

184.3. Müsadirə edilən əmlakın saxlanması üçün icra məmuru tərəfindən tədbirlər həyata keçirilməlidir.

Maddə 185. Xüsusi müsadirə edilməli əmlakla əlaqədar digər şəxslərin vəzifələri

185.1. Xüsusi müsadirə edilməli əmlak hüquqi və ya fiziki şəxslərdə, yaxud dövlət qurumunda olarsa, onlar bu barədə məhkəməyə və ya müvafiq icra hakimiyyəti orqanına xəbər verməlidirlər.

185.2. Hüquqi və fiziki şəxslər, həmçinin dövlət qurumları onlara saxlanılmaq üçün verilən müsadirə edilən əmlakın qorunub-saxlanılmasını təmin etməlidirlər.

185.3. Müsadirə edilən əmlakın gizlədilməsinə, israf edilməsinə, özgəninkiləşdirilməsinə və ya dəyişdirilməsinə görə təqsirli şəxslər qanunla müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 186. Xüsusi müsadirə edilmiş əmlakın müvafiq icra hakimiyyəti orqanına verilməsi

186.1. Barəsində cinayət-hüquqi tədbirlər tətbiq edilən şəxsin müsadirə edilmiş əmlakı, bu əmlak barəsində irəli sürülən bütün tələblər qanunla müəyyən edilmiş qaydada təmin edildikdən sonra müvafiq icra hakimiyyəti orqanına verilir.

186.2. Xüsusi müsadirə edilmiş əmlakın dövlət nəfinə verilməsi qaydası müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

Maddə 187. Məhkəmənin yekun qərarının icrasından sonra aşkar edilmiş əmlakın müsadirəsi

Xüsusi müsadirə cinayət-hüquqi tədbiri icra edildikdən sonra barəsində cinayət-hüquqi tədbirlər tətbiq edilən şəxsin xüsusi müsadirə olunmalı olan digər əmlakı aşkar edildiyi hallarda, icra məmuru yekun qərar çıxarmış məhkəməyə və ya yekun qərarın icra edildiyi yerin məhkəməsinə həmin əmlakın müsadirə edilməsi barədə təqdimat verir.

XXIII fəsil

Hüquqi şəxslər barəsində tətbiq edilən cinayət-hüquqi tədbirlərin icrasının xüsusiyyətləri

Maddə 188. Cərimə və xüsusi müsadirə növündə cinayət-hüquqi tədbirin icrası qaydası

188.1. Hüquqi şəxslər barəsində tətbiq edilən cərimə növündə cinayət-hüquqi tədbir Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 15-2-ci fəslinin xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla, bu Məcəllənin IV fəslinə uyğun olaraq icra edilir.

188.2. Hüquqi şəxslər barəsində tətbiq edilən xüsusi müsadirə növündə cinayət-hüquqi tədbir Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 15-2-ci fəslinin xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla, bu Məcəllənin XXII fəslinə uyğun olaraq icra edilir.

Maddə 189. Hüquqi şəxsi müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum etmə növündə cinayət-hüquqi tədbirin icrası qaydası

189.1. Hüquqi şəxsi müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum etmə növündə cinayət-hüquqi tədbirin tətbiq edilməsi barədə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş yekun qərarının surəti icra edilməsi üçün dərhal hüquqi şəxsin olduğu yerin icra məmuruna göndərilir.

189.2. Hüquqi şəxs müəyyən fəaliyyət növünü lisenziya və ya icazə əsasında həyata keçirdikdə, icra məmuru məhkəmə qərarının surətini 3 (üç) gün müddətində lisenziya (icazə) verən orqana göndərir. Həmin orqan qərarın surətini aldığı gündən 3 (üç) gün müddətində lisenziyanı (icazəni) ləğv edir və bu barədə icra məmuruna məlumat verir.

189.3. Hüquqi şəxs müəyyən fəaliyyət növünü lisenziya və ya icazə əsasında həyata keçirmədikdə, icra məmuru 3 (üç) gün müddətində məhkəmə qərarının surətini hüquqi şəxslərin dövlət reyestrinə müvafiq fəaliyyət növü ilə məşğul olma hüququndan məhrum etmə barədə qeydin 10 (on) gün ərzində daxil edilməsi üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanına göndərir. Müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müvafiq dəyişiklik dövlət qeydiyyatına alındıqdan sonra 2 (iki) gün müddətində icra məmuruna məlumat verilir.

Maddə 190. Hüquqi şəxsi ləğv etmə növündə cinayət-hüquqi tədbirinin icrası qaydası

190.1. Hüquqi şəxsi ləğv etmə haqqında məhkəmənin yekun qərarı ilə ləğvetmə komissiyasına (təsviəçiyə) hüquqi şəxsin ləğvini həyata keçirmək vəzifələri həvalə olunur. Həmin qərar qanuni qüvvəyə mindikdən dərhal

sonra onun surəti icra edilməsi üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanına, habelə cinayət-hüquqi tədbirin icrasına nəzarət edilməsi üçün icra məmuruna göndərir.

190.2. Hüquqi şəxsin ləğvi Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

190.3. Hüquqi şəxsin ləğvi başa çatdıqdan sonra müvafiq icra hakimiyyəti orqanı 3 (üç) gün müddətində bu barədə yekun qərarı çıxarmış məhkəməyə və cinayət-hüquqi tədbirin icrasına nəzarəti həyata keçirən icra məmuruna məlumat verir.”.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 12 oktyabr 2018-ci il.

§

“Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 12 oktyabr tarixli 1271-VQD nömrəli Qanununun tətbiqi və “Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və həmin Qanunla təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 25 avqust tarixli 388 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 19-cu və 32-ci bəndlərini rəhbər tutaraq, “Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 12 oktyabr tarixli 1271-VQD nömrəli Qanununun qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar həmin Qanunun tətbiqini təmin etmək məqsədi ilə **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

1.1. Azərbaycan Respublikası qanunlarının və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının “Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini üç ay

müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

1.2. Azərbaycan Respublikası Cəzaların İcrası Məcəlləsinin 186.2-ci maddəsinə uyğun olaraq, xüsusi müsadirə edilmiş əmlakın dövlət nəfinə verilməsi qaydasını üç ay müddətində müəyyən etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.3. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının “Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.4. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının həmin Qanuna uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

1.5. həmin Qanundan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların “Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

3. “Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə məsələləri haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun və həmin Qanunla təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsinin tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 25 avqust tarixli 388 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 8 (III kitab), maddə 611; 2002, № 8, maddə 478; 2008, № 3, maddələr 168, 170, № 7, maddə 618; 2011, № 4, maddə 279; 2013, № 8, maddə 893; 2016, № 4, maddə 676; 2018, № 3, maddə 353, № 5, maddə 962, № 6, maddə 1203) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

3.1. 3.2-ci bənddə “164.2 və 176.3-cü ” sözləri “176.3 və 186.2-ci” sözləri ilə əvəz edilsin;

3.2. aşağıdakı məzmununda 3.2-1-ci bənd əlavə edilsin:

“3.2-1. həmin Məcəllənin 15.1-2-ci maddəsində, 189.3-cü maddəsinin birinci və ikinci cümlələrində, 190.1-ci maddəsinin ikinci

cümləsində və 190.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini aşağıdakı orqanlar həyata keçirirlər:

3.2-1.1. qeyri-kommersiya hüquqi şəxslərinə və xarici qeyri-kommersiya hüquqi şəxslərinin filial və nümayəndəliklərinə münasibətdə Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin müəyyən etdiyi bölgü üzrə Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi və onun rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində təsis edilən xarici ölkələrin qeyri-hökumət təşkilatlarının filial və nümayəndəlikləri istisna olmaqla, digər qeyri-kommersiya qurumlarına münasibətdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi;

3.2-1.2. kommersiya hüquqi şəxslərinə, xarici kommersiya hüquqi şəxslərinin filial və nümayəndəliklərinə, publik hüquqi şəxslərə münasibətdə Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi bölgü üzrə bu orqana bilavasitə təbə olan vergi orqanları, habelə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Vergilər Nazirliyi;

3.2-1.3. dini qurumlara münasibətdə Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə İdarəsi;”;

3.3. 3.17-ci bəndin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz edilsin və aşağıdakı məzmununda 3.18-ci bənd əlavə edilsin:

“3.18. həmin Məcəllənin 183.1-ci və 185.1-ci maddələrində, 186-cı maddəsinin adında və 186.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi həyata keçirir.”.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 17 oktyabr 2018-ci il.

§

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Qərarı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin I hissəsinin 10-cu bəndinə, 132-ci maddəsinin II hissəsinə, “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 94-cü maddəsinin

ikinci hissəsinə və 97-ci maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqdimatına əsasən Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi qərara alır:

1. Aşağıdakı hakimlər vəzifələri dəyişdirilərək Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri təyin edilsinlər:

Əsgər Novruz oğlu Novruzov - Naxçıvan Muxtar Respublikası Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hakimi

Mehman Dünyamalı oğlu Allahverdiyev - Naxçıvan Muxtar Respublikası Naxçıvan Şəhər Məhkəməsinin hakimi

Əhliman Mehman oğlu Xıdırov - Naxçıvan Muxtar Respublikası Kəngərli rayon Məhkəməsinin sədri

2. Bu Qərar imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Oqtay Əsədov

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri

Bakı şəhəri, 2 noyabr 2018-ci il.

§

**“Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinə seçkilər haqqında”
Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi
barədə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanunu**

Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi Naxçıvan Muxtar Respublikası Konstitusiyasının 24-cü maddəsinin I hissəsinin 1-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alır:

“Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinə seçkilər haqqında” Naxçıvan Muxtar Respublikasının Qanununda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 3-cü maddədə “milliyyətindən” sözü “etnik mənsubiyyətindən” sözləri ilə əvəz edilsin.

2. 25.1-ci maddənin ikinci cümləsi aşağıdakı redaksiyada verilsin:

“Mərkəzi Seçki Komissiyasının üzvünün, sabiq üzvünün və onun ailə üzvlərinin pensiya təminatı “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq həyata keçirilir.”

3. 39.2.9-cu maddədə “möhürləndiyi” sözü “kilidləndiyi” sözü ilə əvəz edilsin.

4. 49-cu maddə üzrə:

4.1. 49.6-cı maddənin birinci cümləsində “qərar” sözü “qərarı, həmçinin seçicilərin imzalarının toplanması üçün imza vərəqələrini” sözləri ilə əvəz edilsin və həmin maddəyə aşağıdakı məzmununda üçüncü cümlə əlavə edilsin:

“İmza vərəqələrini götürən namizəd və ya onun səlahiyyətli nümayəndəsi hər imza vərəqəsinin aşağı künc hissəsində imza qoyur.”;

4.2. 49.7-ci maddədə “sürülməsini təsdiq edən qərarın surətini verməkdən” sözləri “sürülməsinin təsdiq olunmasından” sözləri ilə əvəz edilsin.

5. 50-ci maddə üzrə:

5.1. 50.9-cu maddəyə aşağıdakı məzmununda üçüncü və dördüncü cümlələr əlavə edilsin:

“Seçki komissiyası namizədin təsdiq olunması barədə qərar qəbul etdikdə, həmin qərarı və seçicilərin imzalarının toplanması üçün imza vərəqələrini siyasi partiyanın, siyasi partiyalar blokunun səlahiyyətli nümayəndəsinə təqdim edir. İmza vərəqələrini götürən səlahiyyətli nümayəndə hər imza vərəqəsinin aşağı künc hissəsində imza qoyur.”;

5.2. 50.10-cu maddənin birinci cümləsində “Namizədin qeydə alınmasından” sözləri “İrəli sürülmüş namizədin təsdiq olunmasından” sözləri ilə əvəz edilsin.

6. 55.3-cü maddənin dördüncü cümləsində “İmza” sözü “Bu Qanunun 55.4-cü maddəsində nəzərdə tutulan hal istisna olmaqla, imza” sözləri ilə əvəz edilsin.

7. 88.5-ci maddədə “möhürləyir” sözü “kilidləyir” sözü ilə əvəz edilsin.

8. 89.1-ci maddənin yeddinci cümləsində “möhür və plomblarının” sözləri “kilidlərinin (daşınan seçki qutusunda isə həmçinin yarığın üzərindəki möhürün)” sözləri ilə əvəz edilsin.

9. 103.3-cü maddədə “2-ci, 4-cü və 5-ci” sözləri “2-ci, 4-cü, 5-ci, 6-cı və 7-ci” sözləri ilə əvəz edilsin;

10. 104-cü maddə üzrə:

10.1. 104.1-ci maddəyə “müraciət” sözündən sonra “(rəsmi məlumat)” sözləri əlavə edilsin;

10.2. 104.2-ci maddədə “2-ci və 4-cü” sözləri “2-ci, 4-cü, 5-ci, 6-cı və 7-ci” sözləri ilə əvəz edilsin.

Vasif Talıbov

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri

Naxçıvan şəhəri, 14 iyul 2018-ci il.

MƏHKƏMƏ FƏALİYYƏTİ

MÜLKİ KOLLEGIYADAN

Mülki mühakimə sahəsində məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin birinci yarısının yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında 950 mülki işə baxılmaqla nəticə verilmişdir. 2017-ci ilin birinci yarısında isə həmin məhkəmələr tərəfindən 815 mülki işə baxılmışdır. Bu onu göstərir ki, baxılan mülki işlərin sayı 2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2018-ci ilin birinci yarısında 16,56% artmışdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələrinin mülki işlər üzrə çıxardıqları qətnamə və qəraradlardan verilmiş apellyasiya şikayətləri üzrə 2018-ci ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasında 70 apellyasiya şikayətinə baxılıb nəticə verilmişdir.

Apellyasiya şikayətləri ilə bağlı 70 mülki işdən 58 işə apellyasiya qaydasında baxılaraq 29 qətnamə və 6 qərarad dəyişdirilmədən saxlanılmış, 7 qətnamə dəyişdirilmiş, 15 qətnamə və 1 qərarad isə ləğv edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 369-cu maddəsində göstərilən əsasla 12 apellyasiya şikayətinin icraatına isə xitam verilmişdir.

Apellyasiya şikayəti ilə əlaqədar kollegiyada baxılıb nəticə verilmiş işləri mülki hüquq münasibətlərinin mahiyyətinə görə təsnif etdikdə bu işlər üzrə göstəricilər aşağıdakı qaydada müəyyən olunur:

- ailə münasibətləri üzrə mübahisələr – 17 iş
- mənzil mübahisələri – 3 iş
- müqavilələrdən əmələ gələn öhdəliklər üzrə mübahisələr – 21 iş
- vərəsəlik hüququ üzrə mübahisələr – 2 iş
- mülki hüquq pozuntularından (deliktlərdən) əmələ gələn öhdəliklər üzrə mübahisələr – 2 iş

- xüsusi icraat qaydasında baxılan işlər üzrə mübahisələr – 2 iş
- digər mülki işlər – 11 iş

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında baxılmış mülki işlər üzrə çıxarılan qərarlardan verilmiş apellyasiya şikayətləri üzrə məhkəmə təcrübəsinin təhlili göstərir ki, 2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2018-ci ilin birinci yarısında apellyasiya şikayətlərinin sayı 2,94% artmışdır. Belə ki, 2017-ci ilin birinci yarısında birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən mülki işlər üzrə qəbul edilmiş qərarlardan verilmiş apellyasiya şikayətləri üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasında 68 apellyasiya şikayətinə baxılmışdır. Bu artım isə onu deməyə əsas verir ki, əhalinin məhkəmə orqanlarına və ədalət mühakiməsinin obyektiv şəkildə həyata keçirilməsinə inamı gün keçdikcə artmaqdadır.

Qəbul edilmiş qərarların sabitliyi üzrə göstərici 2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2018-ci ilin birinci yarısında aşağı olmuşdur. Belə ki, 2017-ci ilin birinci yarısında rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən qəbul edilən 815 qətnamə və qərardaddan 2,09%-i apellyasiya qaydasında dəyişdirilmiş və yaxud ləğv edilmişdirsə, 2018-ci ilin birinci yarısında məhkəmələrin baxdığı işlər üzrə çıxarılan 950 qətnamə və qərardaddan 2,42%-i dəyişdirilmiş və yaxud ləğv edilmişdir. Bu isə o deməkdir ki, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 2017-ci ilin birinci yarısında 97,91%, 2018-ci ilin birinci yarısında isə 97,58% təşkil etmişdir.

Statistik məlumatlara görə kollegiya tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında apellyasiya qaydasında baxılan qərarların 39,66%-nin ləğv və yaxud dəyişdirilməsinə həmin işlərə baxılarkən birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının tələblərinin pozulması və məhkəmənin gəldiyi nəticə üçün mühüm əhəmiyyəti olan bütün halların aydınlaşdırılmaması səbəb olmuşdur.

Apellyasiya baxışının nəticələrinə görə muxtar respublikanın ayrı-ayrı məhkəmələri üzrə 2017 və 2018-ci illərin birinci yarımilinə dair göstəricilər aşağıdakı cədvəllərdə göstərildiyi kimi olmuşdur.

2017-ci ilin birinci yarısında apellyasiya qaydasında baxılan işlər üzrə məlumat:

Məhkəmə fəaliyyəti

Məhkəmənin adı	Cəmi baxılıb	Ap.şik icr. xit.verilib	Q ə t n a m ə l ə r					Qəraradlar	
			Dəyişdirilmədən saxlanılıb	Dəyişdirilmişdir	Ləğv edilərək			Ləğv edilmişdir	Qüvvədə saxlanılmışdır
					Yeni qətnamə çıxarılıb	Ərizə baxılmamış saxl.	İş.ic.xit ver.		
Naxçıvan	28	6	14	1	4		2		1
Babək	5		3				2		
Şərur	9	2	3	3	1				
Şahbuz	5	4		1					
Culfa	14	3	8				2		1
Ordubad	7	3	3				1		
YEKUN	68	18	31	5	5		7		2

2018-ci ilin birinci yarısında apellyasiya qaydasında baxılan işlər üzrə məlumat:

Məhkəmənin adı	Cəmi baxılıb	Ap.şik icr. xit.verilib	Q ə t n a m ə l ə r					Qəraradlar	
			Dəyişdirilmədən saxlanılıb	Dəyişdirilmişdir	Ləğv edilərək			Ləğv edilmişdir	Qüvvədə saxlanılmışdır
					Yeni qətnamə çıxarılıb	Ərizə baxılmamış saxl.	İş.ic.xit ver.		
Naxçıvan	21	3	13	1			1		3
Babək	5	1	2			1			1
Şərur	10	3	1	3	1		2		
Şahbuz	4			2	1	1			
Kəngərli	3		3						
Culfa	11		6		2		1		2
Ordubad	9		3	1	3		1	1	
Sədərək	7	5	1			1			
YEKUN	70	12	29	7	7	3	5	1	6

Apellyasiya qaydasında 2018-ci ilin birinci yarısında ləğv edilmiş və yaxud dəyişdirilmiş məhkəmə qərarları üzrə ayrı-ayrı məhkəmələrin göstəricilərini bir-biri ilə, eləcə də həmin məhkəmələr tərəfindən çıxarılmış qətnamə və qəraradların ümumi sayı ilə müqayisə etdikdə müəyyən olur ki, qətnamə və qəraradların sabitliyi üzrə ən aşağı göstəriciyə Ordubad Rayon Məhkəməsi, ən yüksək göstəriciyə isə Kəngərli Rayon Məhkəməsi malikdir. Belə ki, 2018-ci ilin birinci yarısında *Ordubad Rayon Məhkəməsində* çıxarılan 52 qərardan 5 qətnamə və 1 qərarad, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 11,54%-i ləğv edildiyinə və dəyişdirildiyinə görə məhkəmə qərarlarının sabitliyi üzrə göstərici 88,46% olduğu halda, Kəngərli Rayon Məhkəməsinin qətnamə və qəraradlarının sabitliyi üzrə göstərici 100% təşkil etmişdir. Çünki həmin dövrdə *Kəngərli Rayon Məhkəməsi* tərəfindən çıxarılmış 75 qətnamə və qəraraddan ləğv edilən və ya dəyişdirilən olmamışdır.

Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında çıxarılan 299 qətnamə və qəraraddan 2 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 0,67%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 99,33% təşkil etmişdir.

Babək Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında çıxarılan 125 qətnamə və qəraraddan 1 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 0,8%-i ləğv edilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 99,2% təşkil etmişdir.

Şərur Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında çıxarılan 201 qətnamə və qəraraddan 6 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 2,99%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 97,01% təşkil etmişdir.

Şahbuz Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında çıxarılan 116 qətnamə və qəraraddan 4 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 3,45%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 96,55% təşkil etmişdir.

Culfa Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında çıxarılan 65 qətnamə və qəraraddan 3 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 4,62%-i ləğv edilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 95,38% təşkil etmişdir.

Sədarək Rayon Məhkəməsi tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında çıxarılan 17 qətnamə və qəraraddan 1 qətnamə, yəni həmin dövr ərzində çıxarılan qərarların 5,88%-i ləğv edilmişdir, beləliklə, məhkəmə qərarlarının sabitlik göstəricisi 94,12% təşkil etmişdir.

2017-ci ilin birinci yarısında isə baxılmış işlər üzrə qəbul edilmiş qətnamə və qəraradların sabitlik göstəriciləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

- *Kəngərli Rayon Məhkəməsi* – 100% (63 qətnamə və qəraraddan apellyasiya şikayəti verilməmişdir);

- *Sədərək Rayon Məhkəməsi* – 100% (10 qətnamə və qəraraddan apellyasiya şikayəti verilməmişdir);

- *Şahbuz Rayon Məhkəməsi* – 99,07% (108 qətnamə və qəraraddan 1 qətnamə, yəni 0,93%-i dəyişdirilmişdir);

- *Babək Rayon Məhkəməsi* – 98,02% (101 qətnamə və qəraraddan 2 qətnamə, yəni 1,98%-i ləğv edilmişdir);

- *Ordubad Rayon Məhkəməsi* – 97,96% (49 qətnamə və qəraraddan 1 qətnamə, yəni 2,04%-i ləğv edilmişdir);

- *Şərur Rayon Məhkəməsi* – 97,70% (174 qətnamə və qəraraddan 4 qətnamə, yəni 2,30%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir);

- *Culfa Rayon Məhkəməsi* – 97,14% (70 qətnamə və qəraraddan 2 qətnamə, yəni 2,86%-i ləğv edilmişdir);

- *Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi* – 97,08% (240 qətnamə və qəraraddan 7 qətnamə, yəni 2,92%-i ləğv edilmiş və ya dəyişdirilmişdir).

Qətnamə və qəraradların sabitliyi üzrə 2017 və 2018-ci illərin birinci yarımilinə dair göstəricilərin müqayisəsi onu göstərir ki, Şərur, Culfa, Şahbuz, Ordubad və Sədərək rayon məhkəmələrinin sabitlik göstəricisi 2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə aşağı düşmüş, Naxçıvan şəhər və Babək rayon məhkəmələrinin qətnamə və qəraradlarının sabitlik göstəricisi isə yüksəlmişdir. Kəngərli Rayon Məhkəməsinin qətnamə və qəraradlarının sabitlik göstəricisi isə dəyişməmişdir.

Qətnamə və qəraradların sabitlik göstəricisi, yəni buraxılan məhkəmə səhvlərinin həcmi bir çox amillərlə yanaşı, həm də məhkəmənin üzərinə düşən iş yükündən də asılı olmuşdur.

Muxtar respublika məhkəmələrinin mülki mühakimə icraatı üzrə iş yükünə görə təsnif etdikdə müəyyən olunur ki, ötən ilin birinci yarısında olduğu kimi 2018-ci ilin birinci yarısında da ən çox mülki işə Naxçıvan Şəhər Məhkəməsində baxılmışdır. Belə ki, bu məhkəmədə 2017-ci ilin birinci yarısında 240 mülki işə, 2018-ci ilin birinci yarısında isə 299 mülki işə baxılmışdır.

Digər məhkəmələr üzrə iş yükü aşağıdakı kimi olmuşdur:

- *Şərur Rayon Məhkəməsi* – 201 iş (2017-ci ilin birinci yarısında 174 işə baxılmışdır);

- *Babək Rayon Məhkəməsi* – 125 iş (2017-ci ilin birinci yarısında 101 işə baxılmışdır);

- *Şahbuz Rayon Məhkəməsi* – 116 iş (2017-ci ilin birinci yarısında 108 işə baxılmışdır);

- *Kəngərli Rayon Məhkəməsi* – 75 iş (2017-ci ilin birinci yarısında 63 işə baxılmışdır);

- *Culfa Rayon Məhkəməsi* – 65 iş (2017-ci ilin birinci yarısında 70 işə baxılmışdır);

- *Ordubad Rayon Məhkəməsi* – 52 iş (2017-ci ilin birinci yarısında 49 işə baxılmışdır);

- *Sədərək Rayon Məhkəməsi* – 17 iş (2017-ci ilin birinci yarısında 10 işə baxılmışdır).

Göründüyü kimi 2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2018-ci ilin birinci yarısında Naxçıvan Şəhər Məhkəməsində, eləcə də Şərur, Babək, Şahbuz, Kəngərli, Sədərək və Ordubad rayon məhkəmələrinin iş yükü artmış, Culfa Rayon Məhkəməsinin iş yükü isə azalmışdır.

Məhkəmələr üzrə “nikahın ləğvi” tələbinə dair işlər üzrə statistik göstəricilər aşağıdakı kimi olmuşdur:

Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən cari ilə 50 iş qalıq qalmış, 2018-ci ilin birinci yarısında 90 mülki iş, ümumilikdə 140 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 65 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 12 qərarə çıxarılmaqla 5 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 7 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 12 mülki iş geri qaytarılmış, 51 iş 2018-ci ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Şərur Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən cari ilə 53 iş qalıq qalmış, 2018-ci ilin birinci yarısında 84 mülki iş, ümumilikdə 137 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 51 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 19 qərarə çıxarılmaqla 9 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 10 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 7 mülki iş geri qaytarılmış, 60 iş 2018-ci ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Babək Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən cari ilə 22 iş qalıq qalmış, 2018-ci ilin birinci yarısında 51 mülki iş, ümumilikdə 73 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 38 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 12 qərarə çıxarılmaqla 3 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 9 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 3 mülki iş geri qaytarılmış, 20 iş 2018-ci ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Culfa Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən cari ilə 20 iş qalıq qalmış, 2018-ci ilin birinci yarısında 32 mülki iş, ümumilikdə 52 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 28 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 6 qərardad çıxarılmaqla 1 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 5 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 1 mülki iş aidiyyəti üzrə başqa məhkəməyə göndərilmiş, 1 mülki iş geri qaytarılmış, 16 iş 2018-ci ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Kəngərli Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən cari ilə 30 iş qalıq qalmış, 2018-ci ilin birinci yarısında 15 mülki iş, ümumilikdə 45 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 26 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 8 qərardad çıxarılmaqla 5 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 3 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 1 mülki iş aidiyyəti üzrə başqa məhkəməyə göndərilmiş, 10 iş 2018-ci ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Ordubad Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən cari ilə 10 iş qalıq qalmış, 2018-ci ilin birinci yarısında 21 mülki iş, ümumilikdə 31 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 13 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 1 qərardad çıxarılmaqla 1 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 3 mülki iş geri qaytarılmış, 14 iş 2018-ci ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Şahbuz Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən cari ilə 10 iş qalıq qalmış, 2018-ci ilin birinci yarısında 25 mülki iş, ümumilikdə 35 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 16 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. Həmin kateqoriya işlər üzrə 11 qərardad çıxarılmaqla 4 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 7 iş üzrə icraata xitam verilmişdir. 8 iş 2018-ci ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

Sədərk Rayon Məhkəməsi üzrə - 2017-ci ildən cari ilə 3 iş qalıq qalmış, 2018-ci ilin birinci yarısında 5 mülki iş, ümumilikdə 8 mülki iş icraata daxil olmuşdur. 3 mülki iş üzrə qətnamə çıxarılaraq iddia təmin edilmişdir. 2 mülki iş geri qaytarılmış, 3 iş 2018-ci ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

2018-ci ilin birinci yarısında məhkəmələr tərəfindən “nikahın ləğvi” tələbinə dair 42 iş üzrə (13.59%) işlərin icraatına tərəflərin barışması səbəbindən xitam verilmişdir. Xitam verilmiş işlər üzrə məhkəmələrin göstəriciləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Şahbuz Rayon Məhkəməsi - 25,93% (27 işdən 7 işin icraatına xitam verilib);

- Babək Rayon Məhkəməsi - 18% (50 işdən 9 işin icraatına xitam verilib);
- Culfa Rayon Məhkəməsi - 14,71% (34 işdən 5 işin icraatına xitam verilib);
- Şərur Rayon Məhkəməsi - 14,29% (70 işdən 10 işin icraatına xitam verilib);
- Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi - 9,09% (77 işdən 7 işin icraatına xitam verilib);
- Kəngərli Rayon Məhkəməsi - 8,82% (34 işdən 3 işin icraatına xitam verilib);
- Ordubad Rayon Məhkəməsi - 7,14% (14 işdən 1 işin icraatına xitam verilib).

2018-ci ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasında baxılan mülki işlər üzrə qəbul olunmuş qətnamə və qəraradlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasına 9 kassasiya şikayəti verilmiş, həmin şikayətlərdən 3 işə mahiyyəti üzrə baxılaraq Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının 2 qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmış, 1 qətnaməsi isə qismən ləğv edilərək yeni qərar qəbul edilmiş, 6 kassasiya şikayəti isə hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının icraatında baxılmaqdadır.

Beləliklə, 2018-ci ilin birinci yarısında qəbul edilən qərarlar üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin mülki kollegiyasının sabitlik göstəricisi 98,57 % təşkil etmişdir.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~

İNZİBATİ-İQTİSADI KOLLEGİYADAN

**Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin birinci yarısının
yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili**

2018-ci ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin icraatına ümumilikdə inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı 108 iş daxil olmuş, onlardan 14 iş 2017-ci ildən cari ilə qalıq qalmış, 94 iş isə 2018-ci ilin birinci yarısında daxil olmuşdur. Daxil olmuş işlərdən 18 iş iqtisadi mübahisələr üzrə, 90 iş isə inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə olmuşdur.

İqtisadi mübahisələr üzrə işlərdən 12 işə mahiyyəti üzrə baxılmaqla 11 iş üzrə iddia təmin edilmiş, 1 iş üzrə iddia baxılmamış saxlanılmış, 3 iş üzrə iddia ərizəsi geri qaytarılmış, 3 mülki iş isə 2018-ci ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

İnzibati mübahisələrə dair işlərdən 21 işə mahiyyəti üzrə baxılmaqla 7 iş üzrə iddia təmin, 1 iş üzrə iddia rədd edilmiş, 13 işin icraatına xitam verilmişdir. 48 iş üzrə iddia ərizəsi geri qaytarılmış, 21 iş isə 2018-ci ilin ikinci yarısına qalıq qalmışdır.

2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2018-ci ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin icraatına inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı daxil olan işlərin sayı 3,57% azalmışdır. Belə ki, 2017-ci ilin birinci yarısında İnzibati-İqtisadi Məhkəmənin icraatına inzibati və iqtisadi mübahisələrlə bağlı 112 iş daxil olmuşdur.

Məhkəmə təcrübəsinin təhlili göstərir ki, İnzibati-İqtisadi Məhkəməyə 2018-ci ilin birinci yarısında daxil olan işlərin böyük əksəriyyətini məcburetmə haqqında iddia tələbinə dair (57 iş - yəni 52,78%) və öhdəliyin icrası haqqında iddia tələbinə dair (29 iş - yəni 26,85%) işlər təşkil etmişdir.

2018-ci ilin birinci yarısında inzibati-iqtisadi kollegiyada inzibati mübahisələrlə bağlı 16 apellyasiya şikayətinə baxılmışdır. Kollegiyada həmin şikayətlərə baxılaraq 12 iş üzrə 7 qərar və 5 qərardad dəyişdirilmədən saxlanılmış, 4 iş üzrə isə 4 qərar ləğv edilmişdir. 2017-ci ilin birinci yarısında inzibati-iqtisadi kollegiyada inzibati mübahisələrlə bağlı 11 apellyasiya şikayətinə baxılmışdır. Göründüyü kimi 2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2018-ci ilin birinci yarısında kollegiyada baxılan inzibati mübahisələrlə bağlı işlərin sayı artmışdır.

2018-ci ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnzibati – İqtisadi Məhkəməsinin iqtisadi mübahisələrə dair mülki işlərlə bağlı çıxardığı qətnamə və qəraradlardan verilmiş apellyasiya şikayətləri üzrə 1 apellyasiya şikayətinə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında baxılaraq 1 qətnamə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

2018-ci ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında baxılan iqtisadi mübahisələrə dair mülki işlər üzrə qəbul olunmuş qətnamə və qəraradlardan kassasiya şikayəti verilməmişdir.

2018-ci ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında baxılan inzibati mübahisələrə dair işlər üzrə qəbul olunmuş qərar və qəraradlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasına 7 kassasiya şikayəti verilmiş, kassasiya şikayətlərinə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasında baxılaraq 1 qərar dəyişdirilmədən saxlanılmış, 2 qərar və 1 qərarad ləğv edilmiş, 1 qəraraddan və 2 qərardan verilmiş kassasiya şikayətləri isə hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasının icraatında baxılmaqdadır.

Beləliklə, 2018-ci ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin inzibati-iqtisadi kollegiyasının sabitlik göstəricisi 81,25% təşkil etmişdir.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

~ ~ ~ ~ ~ ~

~ ~ ~

CİNAYƏT KOLLEGİYASINDAN

**Məhkəmə fəaliyyətinə dair 2018-ci ilin birinci yarısının
yekunları üzrə statistik məlumatların təhlili**

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin ərazi yurisdiksiyasına aid olan muxtar respublika məhkəmələri tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında 18 nəfərin barəsində 15 cinayət işinə mahiyyəti üzrə baxılmışdır. Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2017-ci ilin birinci yarısında həmin məhkəmələr tərəfindən 17 nəfərin barəsində 16 cinayət işinə baxılmışdır.

Birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında baxılmış 15 cinayət işi üzrə 18 nəfərin barəsində ittiham hökmləri çıxarılmışdır.

İttiham hökmünün çıxarılması ilə nəticələnən işləri obyektə görə qruplaşdırdıqda 2017 və 2018-ci illərin birinci yarısına dair göstəricilər aşağıdakı kimi olmuşdur:

Cinayətlərin növü	2017-ci ilin birinci yarısı üzrə göstəricilər (şəxslərin və işlərin sayı)	2018-ci ilin birinci yarısı üzrə göstəricilər (şəxslərin və işlərin sayı)
Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı cinayətlər	1 / 1	3 / 3
Həyat və sağlamlıq əleyhinə olan cinayətlər	3 / 3	3 / 3
Mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlər	-	4 / 2
Ədalət mühakiməsi əleyhinə olan cinayətlər	2 / 2	-
İqtisadi fəaliyyət sahəsində olan cinayətlər	4 / 3	4 / 3
İdarəetmə qaydası əleyhinə olan cinayətlər	1 / 1	1 / 1
Hərəkət təhlükəsizliyi və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydaları əleyhinə olan cinayətlər	6 / 6	3 / 3

Cədvəldən göründüyü kimi 2017-ci ilin birinci yarısından fərqli olaraq 2018-ci ilin birinci yarısında hərəkət təhlükəsizliyi və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydaları əleyhinə olan cinayətlər azalmış, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı olan cinayətlər artmış, həyat və sağlamlıq əleyhinə olan, iqtisadi fəaliyyət sahəsində olan və idarəetmə qaydası əleyhinə olan cinayətlər üzrə göstəricilər isə dəyişməmişdir. Ötən yarımillikdən fərqli olaraq 2018-ci ilin birinci yarısında mülkiyyət əleyhinə olan cinayətlərə dair işlər daxil olmuş, lakin ədalət mühakiməsi əleyhinə olan cinayətlərə dair işlər daxil olmamışdır.

2017 və 2018-ci illərin birinci yarısında məhkumlara təyin olunan cəzalar aşağıdakı kimi olmuşdur:

Təyin olunan əsas cəzaların növləri	2017-ci ilin birinci yarısı üzrə məhkumların sayı	2018-ci ilin birinci yarısı üzrə məhkumların sayı
Müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə	14 nəfər	14 nəfər
Azadlıqdan məhrum etməyə şərti məhkum etmə	1 nəfər	-
Cərimə cəzasına məhkum etmə	1 nəfər	4 nəfər
İslah işlərinə məhkum etmə	1 nəfər	-

Cədvəldən göründüyü kimi müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilənlər 2017-ci ilin birinci yarısında məhkum edilmiş şəxslərin 82,35%-ni, 2018-ci ilin birinci yarısında isə məhkum olunanların 77,78%-ni təşkil etmiş, yəni 2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2018-ci ilin birinci yarısında cəzaların ümumi kütləsində azadlıqdan məhrum etmə cəzasının həcmi 4,57% azalmış, azadlıqdan məhrum etmə ilə bağlı olmayan cəzaların həcmi isə əksinə 4,57% artmışdır (ümmilikdə götürüldükdə).

2017 və 2018-ci illərin birinci yarısında baxılan cinayət işlərinə dair göstəricilər ayrı-ayrılıqda muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələri üzrə aşağıdakı kimi olmuşdur:

Məhkəmə fəaliyyəti

Məhkəmənin adı	2017-ci ilin birinci yarısı üzrə (cinayət işinin və məhkumun sayı)	2018-ci ilin birinci yarısı üzrə (cinayət işinin və məhkumun sayı)
Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ağır Cinayətlər Məhkəməsi	5 / 5	6 / 7
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	-	2 / 2
Culfa Rayon Məhkəməsi	3 / 4	3 / 3
Şərur Rayon Məhkəməsi	4 / 4	1 / 1
Babək Rayon Məhkəməsi	-	1 / 1
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	-	-
Ordubad Rayon Məhkəməsi	1 / 1	1 / 1
Sədərək Rayon Məhkəməsi	3 / 3	-
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	-	1 / 3

Cədvəldən göründüyü kimi 2017-ci ilin birinci yarısından fərqli olaraq 2018-ci ilin birinci yarısında Şərur Rayon Məhkəməsində baxılmış cinayət işlərinin sayı azalmış, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ağır Cinayətlər Məhkəməsində baxılmış cinayət işlərinin sayı artmış, Culfa və Ordubad rayon məhkəmələrinin icraatına daxil olan cinayət işləri üzrə göstəricilər isə dəyişməmişdir. Ötən yarımildən fərqli olaraq 2018-ci ilin birinci yarısında Naxçıvan şəhər, Şahbuz və Babək rayon məhkəmələrinin icraatına cinayət işləri daxil olmuş, Sədərək Rayon Məhkəməsinin icraatına isə cinayət işi daxil olmamışdır. Kəngərli Rayon Məhkəməsinin icraatına ötən yarımildə olduğu kimi cinayət işi daxil olmamışdır.

2018-ci ilin birinci yarısında birinci instansiya məhkəmələrində baxılmış cinayət işləri üzrə çıxarılan hökmlərdən verilmiş apellyasiya şikayətlərinə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət Kollegiyasında baxılaraq 8 hökm dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələrinin 2018-ci ilin birinci yarısında çıxardıqları hökmlərdən ləğv edilən və dəyişdirilən olmadığından məhkəmələr üzrə hökmlərin sabitlik göstəricisi 100% olmuşdur.

Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2017-ci ilin birinci yarısında birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən çıxarılmış hökmlərin sabitlik göstəricisi 87,5% təşkil etmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən xüsusi icraat qaydasında 2018-ci ilin birinci yarısında 49 işə (materiala)

baxılmışdır. 2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə bu göstərici 2 dəfədən çox artmışdır (həmin dövrdə 18 işə baxılmışdır).

2018-ci ilin birinci yarısında xüsusi icraat qaydasında həll edilən işlərdən 20 iş (40,82%) həbs qətimkan tədbirinin seçilməsi, 3 iş (6,12%) Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosessual Məcəlləsinin 152-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda tutulma, 5 iş (10,20%) cəza çəkməkdən şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmə, 1 iş (2,04%) təqsirləndirilən şəxsin tibb müəssisəsinə yerləşdirilməsi, 4 iş (8,16%) cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün dəyişdirilməsi və 16 iş (32,65%) digər məsələlər barədə olmuşdur.

Muxtar respublikanın rayon (şəhər) məhkəmələri üzrə xüsusi icraat qaydasında baxılan işlərlə əlaqədar 2017 və 2018-ci illərin birinci yarımilinin göstəriciləri aşağıdakı cədvəldə təsvir edildiyi kimi olmuşdur:

Məhkəmənin adı	2017-ci ilin birinci yarımili üzrə (işlərin və şəxslərin sayı)	2018-ci ilin birinci yarımili üzrə (işlərin və şəxslərin sayı)
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	10 / 10	17 / 17
Şərur Rayon Məhkəməsi	-	2 / 2
Babək Rayon Məhkəməsi	1 / 1	3 / 3
Culfa Rayon Məhkəməsi	-	-
Ordubad Rayon Məhkəməsi	-	-
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	7 / 7	24 / 24
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	-	1 / 1
Sədərək Rayon Məhkəməsi	-	2 / 2

Naxçıvan Muxtar Respublikasının rayon (şəhər) məhkəmələrində 2018-ci ilin birinci yarısında 176 nəfərin barəsində 169 inzibati xəta haqqında işə baxılmışdır.

2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2018-ci ilin birinci yarısında baxılan inzibati xəta haqqında işlərin sayı 4,97%, inzibati xəta törətmiş şəxslərin sayı isə 4,14% artmışdır (2017-ci ilin birinci yarısında 169 nəfərin barəsində 161 inzibati xəta haqqında işə baxılmışdır).

2018-ci ilin birinci yarısında barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərdən 88 nəfərə (50%) inzibati həbs, 15 nəfərə (8,52%) inzibati cərimə, 1 nəfərə (0,57%) inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyektı olmuş predmetin müsadirəsi, 41 nəfərə (23,3%) inzibati xəta törətmiş fiziki şəxsin ona verilmiş xüsusi hüququnun məhdudlaşdırılması, 1 nəfərə (0,57%) isə ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tədbirləri tətbiq olunmuş, 30 nəfərin (17,05%) barəsində 30 inzibati xəta haqqında işin icraatına isə xitam verilmişdir.

Məhkəmə fəaliyyəti

İnzibati tənbeh tədbirinin tətbiqinə dair qərarın çıxarılması ilə nəticələnən inzibati xətalara növünə görə qruplaşdırdıqda 2017 və 2018-ci illərin birinci yarımilinə dair göstəricilər aşağıdakı cədvəldə təsvir olunduğu kimi olmuşdur:

İnzibati xətanın növləri	2017-ci ilin birinci yarımili üzrə (şəxslərin və işlərin sayı)	2018-ci ilin birinci yarımili üzrə (şəxslərin və işlərin sayı)
Döymə	5 nəfər / 5 iş	5 nəfər / 5 iş
Xırda xuliqanlıq	9 nəfər / 9 iş	27 nəfər / 27 iş
Qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı, satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanması, daşınması və ya göndərilməsi	-	5 nəfər / 5 iş
Aksiz markası ilə markalanmalı olan məhsulların (malların) belə marka olmadan az miqdarda satılmasına, satış məqsədilə saxlanmasına və ya istehsal binasının hüdudlarından kənara çıxarılmasına görə	2 nəfər / 2 iş	2 nəfər / 2 iş
Xırda talama	6 nəfər / 6 iş	13 nəfər / 11 iş
Polis işçisinin və ya hərbi qulluqçunun qanuni tələbinə qəsdən tabe olmama	20 nəfər / 18 iş	38 nəfər / 34 iş
Qumar oyununda iştirak etmə	4 nəfər / 1 iş	-
Məhkəmə və digər orqanların qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmurunun tələblərinin yerinə yetirilməməsi	11 nəfər / 11 iş	15 nəfər / 15 iş
İnzibati cərimə və ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icra edilməməsi	95 nəfər / 95 iş	64 nəfər / 64 iş
Malların və nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən gömrük nəzarətindən gizlədilməklə keçirilməsi	1 nəfər / 1 iş	1 nəfər / 1 iş
Ov qaydalarının kobud şəkildə pozulmasına (lazımı icazə olmadan və ya qadağan olunmuş yerlərdə, yaxud	4 nəfər / 1 iş	2 nəfər / 2 iş

Məhkəmə fəaliyyəti

qadağan olunmuş müddətlərdə, qadağan edilmiş alətlərlə və ya üsullarla ov edilməsinə), habelə digər ov qaydalarının müntəzəm pozulmasına görə		
Nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ olan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsini alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə olunması nəticəsində sərxoş vəziyyətdə idarə edilməsi	1 nəfər / 1 iş	-
Digər inzibati xətlər	11 nəfər / 11 iş	4 nəfər / 3 iş

Göründüyü kimi 2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2018-ci ilin birinci yarısında rayon (şəhər) məhkəmələri tərəfindən baxılan xırda talama ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 2 dəfə, məhkəmə və digər orqanların qərarlarının icrası ilə əlaqədar icra məmurunun tələblərinin yerinə yetirilməməsi ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 36,36%, xırda xuliqanlıqla bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı 3 dəfə, polis işçisinin və ya hərbi qulluqçunun qanuni tələbinə qəsdən tabe olmama ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 90% artmış, inzibati cərimə və ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icra edilməməsi ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 48,44%, ov qaydalarının kobud şəkildə pozulması (lazımi icazə olmadan və ya qadağan olunmuş yerlərdə, yaxud qadağan olunmuş müddətlərdə, qadağan edilmiş alətlərlə və ya üsullarla ov edilməsi), habelə digər ov qaydalarının müntəzəm pozulması ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 50%, digər inzibati xətlərlə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin sayı 63,64% azalmış, aksiz markası ilə markalanmalı olan məhsulların (malların) belə marka olmadan az miqdarda satılmasına, satış məqsədilə saxlanmasına və ya istehsal binasının hüdudlarından kənara çıxarılmasına görə, malların və nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycan Respublikasının gömrük sərhədindən gömrük nəzarətindən gizlədilməklə keçirilməsi və döymə ilə bağlı barəsində inzibati tənbeh tətbiq olunan şəxslərin sayı isə dəyişməmişdir. Ötən yarımildən fərqli olaraq 2018-ci ilin birinci yarısında qumar oyununda iştirak etmə və nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ olan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsini alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə olunması nəticəsində sərxoş

vəziyyətdə idarə edilməsi ilə bağlı olan inzibati xətalara dair işlər daxil olmamış, qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin istehlakı, satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanması, əldə edilməsi, saxlanılması, daşınması və ya göndərilməsi ilə bağlı olan inzibati xətalara dair işlər isə daxil olmuşdur.

Baxılmış inzibati xətalara dair işlər üzrə muxtar respublika məhkəmələrinin 2017 və 2018-ci illərin birinci yarımilinə dair göstəriciləri aşağıdakı cədvəldə təsvir olunduğu kimi olmuşdur:

Məhkəmənin adı	2017-ci ilin birinci yarımili üzrə (iş və şəxslərin sayı)	2018-ci ilin birinci yarımili üzrə (iş və şəxslərin sayı)
Naxçıvan Şəhər Məhkəməsi	49 / 49	71 / 71
Şərur Rayon Məhkəməsi	49 / 57	33 / 39
Babək Rayon Məhkəməsi	15 / 15	18 / 18
Culfa Rayon Məhkəməsi	14 / 14	16 / 16
Ordubad Rayon Məhkəməsi	8 / 8	18 / 19
Kəngərli Rayon Məhkəməsi	13 / 13	7 / 7
Şahbuz Rayon Məhkəməsi	11 / 11	5 / 5
Səderək Rayon Məhkəməsi	2 / 2	1 / 1

2018-ci ilin birinci yarısında muxtar respublikanın birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən baxılmış inzibati xətalara dair işlər üzrə çıxarılmış qərarlardan Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasına 6 apellyasiya şikayəti verilmişdir.

Naxçıvan Şəhər Məhkəməsinin 3 qərarından verilən apellyasiya şikayətlərinə baxılaraq 1 qərar dəyişdirilmədən saxlanılmış, 2 qərar isə dəyişdirilmiş, Culfa Rayon Məhkəməsinin 2 qərarından verilən apellyasiya şikayətlərinə baxılaraq qərarlar dəyişdirilmiş, Ordubad Rayon Məhkəməsinin 1 qərarından verilən apellyasiya şikayətinə isə baxılaraq qərar ləğv edilmişdir.

Muxtar respublikanın şəhər və rayon məhkəmələri tərəfindən 2018-ci ilin birinci yarısında inzibati xətalara dair işlər üzrə çıxarılan qərarlardan 2,96%-i ləğv edildiyindən və ya dəyişdirildiyindən qərarların sabitlik göstəricisi 97,04% təşkil etmişdir.

2018-ci ilin birinci yarısında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasında baxılan işlər üzrə çıxarılan qərarlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasına 2 kassasiya şikayəti verilmiş, həmin şikayətlərdən 1 iş üzrə 1 qərar dəyişdirilmədən saxlanılmış, 1 iş isə hazırda Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının icraatında baxılmaqdadır.

Beləliklə, 2018-ci ilin birinci yarısında qəbul edilən qərarlardan dəyişdirilən və ya ləğv edilən olmadığından Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının sabitlik göstəricisi 100% təşkil etmişdir.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~

~ ~ ~ ~ ~

~ ~ ~

HƏRBİ KOLLEGIYADAN

Hərbi kollegiyanın 2018-ci ilin birinci yarısının yekunları üzrə fəaliyyətinin nəticələrini əks etdirən statistik məlumatlar

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hərbi kollegiyasında 2018-ci ilin birinci yarısında 4 nəfərin barəsində 4 cinayət işi üzrə apellyasiya şikayətlərinə baxılmışdır. 2017-ci ilin birinci yarısında isə kollegiyada 17 nəfərin barəsində 9 cinayət işi üzrə apellyasiya şikayətlərinə baxılmışdır. Göründüyü kimi 2017-ci ilin birinci yarısı ilə müqayisədə 2018-ci ilin birinci yarısında hərbi kollegiyanın icraatına daxil olan işlərin sayı 55,56% azalmışdır.

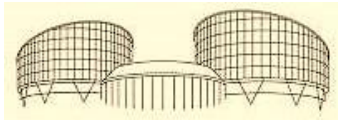
Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Məhkəməsində çıxarılmış ittiham hökmlərindən verilmiş apellyasiya şikayətləri cinayətlərin təsnifatına görə böyük ictimai təhlükə törətməyən, az ağır və ağır cinayətlər üzrə işlərdən olmuşdur.

Məhkumların təqsirli bilindikləri konkret əməllərə gəldikdə mübahisələndirilən hökmlərlə iki nəfər Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 332.1, bir nəfər 351.2, bir nəfər isə 341.3-cü maddələri ilə məhkum edilmişlər.

Barəsində apellyasiya qaydasında işə baxılmış məhkumlardan 1 nəfər çavuş, 3 nəfər isə əsgər olmuşdur.

Apellyasiya şikayətlərinə baxılması zamanı məhkəmə iclasları məhkəmə istintaqı aparılmadan keçirilməklə 4 hökm dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

2018-ci ilin birinci yarımilində Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hərbi kollegiyasında baxılan cinayət işləri üzrə çıxarılan qərarlardan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hərbi kollegiyasına kassasiya şikayəti verilməmişdir.

İNSAN HÜQUQLARI VƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİ

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarlarının icmalı

Bülletenin hər buraxılışında insan hüquq və azadlıqlarına dair məsələlər üzrə Avropa Məhkəməsinin hüquqi mövqeyini əks etdirən qərarların icmalı dərc olunur.

Bu sayımızda da oxucuların tanış olması məqsədilə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında” Avropa Konvensiyasının müvafiq maddələrinin pozuntusunun təsdiq edildiyi bir neçə qərarının icmalını təqdim edirik:

1. Avropa Məhkəməsinin “**Buzaci (Buzadji) Moldova Respublikasına qarşı**” (Böyük Palata) (Ərizə № 23755/07) işi üzrə 05 iyul 2016-cı il tarixli qərarından

Maddə 5

5-ci maddənin 3-cü bəndi

Məhkəməyə qədər həbsin əsaslılığı

Cinayət törədildiyinə dair əsaslı şübhədən savayı məhkəməyə qədər həbsə haqq qazandıran münasib və yetərli əsasın olmaması: pozuntu baş verib.

Faktlar – Biznesmen olan ərizəçi 2007-ci ilin mayında həbs edildi və onun barəsində direktoru olduğu dövlət şirkətinə qarşı fırıldaqçılıq etmə ittihamı rəsmən irəli sürüldü. Barəsindəki ittihamların ağırlığı, işin mürəkkəbliyi və digər şəxslərlə sövdələşmə riski nəzərə alınaraq, o, məhkəmə araşdırmasına qədər həbsə alındı. Bundan sonra onun həbsdə saxlanma müddəti 2007-ci ilin iyulunadək bir neçə dəfə uzadıldı, həmin tarixdə isə daxili məhkəmələr onun ev dustaqlığına buraxılması barədə vəsatətini təmin etdilər. O, 2008-ci ilin martınadək ev dustaqlığında saxlanıldı və həmin tarixdə girov müqabilində azad edildi.

Məhkəmə Palatanın 16 dekabr 2014-cü ildə üç səsə qarşı dörd səsle qəbul etdiyi qərarla bildirdi ki, Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 3-cü bəndinin pozuntusu baş verib, belə ki, daxili məhkəmələr ərizəçinin məhkəməyə qədər həbs müddətini uzadarkən və sonradan ev dustaqlığında saxlanması barədə qərar çıxarkən yetərli əsaslar gətirməyiblər.

20 aprel 2015-ci ildə iş Moldova hökumətinin vəsatəti əsasında Böyük Palatanın icraatına verildi.

Hüquqi məsələlər – 5-ci maddənin 3-cü bəndi: 5-ci maddənin 3-cü bəndinin birinci aspektinə əsasən, 5-ci maddənin 1-ci bəndinin “c” yarımbəndinə müvafiq olaraq tutulmuş və ya həbsə alınmış hər kəs hüquq pozuntusunun törədilməsində şübhə ilə bağlı “dərhal” hakimın yanına gətirilir və hakim onun tutulmasının qanuniliyini və şübhənin əsaslı olub-olmadığını yoxlayır.

5-ci maddənin 3-cü bəndinin ikinci aspekti (ağlabatan müddət ərzində məhkəmə araşdırması və ya məhkəməyə qədər azad edilmək hüququ) ilə bağlı Məhkəmənin presedent hüququnda nəzərdə tutulub ki, əsaslı şübhənin qalması həbsdə saxlamanın davam etməsinin qanuniliyi üçün zəruri şərtidir, amma “müəyyən vaxt” keçdikdən sonra bu artıq yetərli olmur və həbsdə saxlamanın davam etməsi üçün digər “münasib və yetərli” əsaslar tələb olunur. Lakin Məhkəmə həmin “müəyyən vaxtın” müddətini heç vaxt müəyyənləşdirməyib, hərçənd, etiraf edib ki, həmin müddət bir neçə gün qədər qısa ola bilər.

Buna görə də Məhkəmə 5-ci maddənin 3-cü bəndinin ikinci aspektinin məqsədləri üçün həbsdə saxlamanın davam etməsinin milli məhkəmə orqanları tərəfindən əsaslandırılması tələbinə aid presedent hüququnu daha da təkmilləşdirməyi faydalı hesab etdi. O, ilk öncə xatırladı ki, qeyd edilən bəndin ikinci aspektinə uyğun olaraq həbsdə saxlamanın əsaslılığının qiymətləndirilməsi üçün nəzərə alınmalı olan müddət şəxsin azadlıqdan məhrum edildiyi andan başlayır.

Məhkəmə qeyd etdi ki, bu iki aspekt fərqli hüquqları nəzərdə tutsa da, müəyyən qədər üst-üstə düşür: hər iki halda müddət həbs anından başlayır; hər iki aspekt həbsə haqq qazandıran əsasların məhkəmə tərəfindən müəyyənləşdirilməsini və belə əsas olmadıqda şəxsin azad edilməsini tələb edir; ikinci aspektdə nəzərdə tutulmuş təminatların tətbiqi praktikada müəyyən dərəcədə birinci aspektdəki təminatlarla üst-üstə düşür, bu adətən o situasiyalarda baş verir ki, birinci aspektdə uyğun olaraq şəxsin saxlanması barədə qərar çıxaran məhkəmə eyni zamanda ikinci aspektdəki təminatlara riayət edilməsi şərti ilə həbs qətimkan tədbiri barəsində qərar çıxarır. Belə situasiyalarda şübhəli şəxsin ilk dəfə hakimın yanına gətirildiyi an müddətlərin “kəsişmə” anıdır, belə ki, bu zaman hər iki aspektdəki təminatlar bir nöqtədə “qarşılaşır” və ardıcıl olaraq birincidən sonra ikinci aspektdəki təminat gəlir. İkinci aspektin tam tətbiq edilməsi məsələsi, yəni əsaslı şübhədən əlavə digər “münasib və yetərli” əsasların tələb olunub-

olunmaması “müəyyən vaxtın” keçməsi kimi qeyri-müəyyən anlayışdan asılıdır.

Bununla əlaqədar olaraq Məhkəmə qeyd etdi ki, müqayisəli şəkildə araşdırdığı Avropa Şurasının otuz bir üzv dövlətinin böyük əksəriyyətinin daxili qanunvericiliyi həbsdə saxlamanın davam etdirilməsini əsaslandırmaq üçün müvafiq məhkəmə tərəfindən dərhal olmasa da həbsdən bir neçə gün sonra, yəni hakim şübhəli şəxsin məhkəməyəqədər həbsdə saxlanmasının zəruriliyi məsələsinə ilk dəfə baxdığı zaman “münasib və yetərli” əsaslar gətirilməsini tələb edir. Belə yanaşma Konvensiyanın 5-ci maddəsinin 3-cü bəndinə tətbiq edildiyi təqdirdə Konvensiya üzrə presedent hüququna təkcə aydınlıq və müəyyənlik gətirməyəcək, həm də ağlabatan müddətdən daha artıq müddət ərzində həbsdə saxlanılmağa qarşı təminatı genişləndirmiş olacaq.

Beləliklə, ikinci aspektdə yer alan təminatları birinci aspektdəki təminatlarla sinxronlaşdırmağın lehinə dəlalət edən inandırıcı arqumentlər vardır. Müvafiq olaraq, əsaslı şübhənin qalmasından əlavə şəxsin həbsdə saxlanması üçün həm də hakimin münasib və yetərli əsaslar gətirməsinin tələb olunduğu an ilk dəfə həbs qətimkan tədbiri barədə qərarın çıxarıldığı ana təsadüf edir, yəni həmin tələb şəxsin tutulmasından “dərhal” sonra meydana çıxır.

Böyük Palata bu qənaətə gəldi ki, ərizəçinin ev dustaqlığında saxlanması da azadlıqdan məhrumetmə təşkil edir və ərizəçinin həbsdə saxlandığı yerdən asılı olmayaraq eyni meyarları onun azadlıqdan məhrum edilməsinin bütün müddətlərinə tətbiq etdi.

O hesab etdi ki, ərizəçinin həbsi barədə qərar çıxararkən və həbs müddətlərini uzadarkən daxili məhkəmələrin gətirdiyi əsaslar stereotip xarakterli və mücərrəd idi. Qərarlarda həbsin əsasları göstərilmiş, amma bu əsasların konkret olaraq ərizəçinin işinin spesifik hallarına necə aid olduğunu göstərməyə cəhd edilməmişdi. Üstəlik, daxili məhkəmələrin davranışının ziddiyyətsiz olduğunu söyləmək olmazdı. Məsələn, bəzi hallarda onlar ərizəçinin ədalət mühakiməsindən gizlənməsi, şahidlərə təsir göstərməsi və sübutları saxtalaşdırması təhlükəsinin olduğu barədə prokurorun iddialarını əsassız və inandırıcı olmayan iddialar kimi rədd etmişdilər. Digər hallarda isə onlar işin hallarında heç bir dəyişiklik olmasa da heç bir izahat vermədən eyni əsaslarla razılaşaraq onları qəbul etmişdilər. Azadlıq hüququ kimi mühüm bir məsələ təhlükə altında olduğu hallarda daxili məhkəmələr həbsdə saxlamanın zəruriliyini inandırıcı şəkildə nümayiş etdirməyə borclu idilər. Amma bu işdə bu baş verməmişdi.

Beləliklə, ərizəçinin məhkəmə araşdırmasına qədər həbsdə saxlanması və həbs müddətlərinin uzadılması barədə qərar çıxarmaq üçün münasib və yetərli əsaslar mövcud deyildi.

Nəticə: pozuntu baş verib (yekdilliklə).

Maddə 41: Maddi ziyana görə 3.000 avro təyin edildi.

≈ ≈ ≈

2. Avropa Məhkəməsinin **“Baka (Baka) Macarıstana qarşı”** (Böyük Palata) (Ərizə № 20261/12) işi üzrə 23 iyun 2016-cı il tarixli qərarından

Maddə 6

Mülki proses

6-cı maddənin 1-ci bəndi

Məhkəməyə müraciət etmək hüququ

Ali Məhkəmənin sədrinin səlahiyyətinə vaxtından əvvəl xitam verilməsindən şikayət etmək imkanına malik olmaması: 6-cı maddə bu işə tətbiq edilə bilər; pozuntu baş verib

Maddə 10

10-cu maddənin 1-ci bəndi

İfadə azadlığı

Hakim qismində fikirlərini açıq şəkildə ifadə etməsi nəticəsində Ali Məhkəmənin sədrinin səlahiyyətinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi: pozuntu baş verib

Faktlar – Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin keçmiş hakimi olan ərizəçi altı il müddətinə Macarıstan Ali Məhkəməsinin sədri vəzifəsinə seçildi, bu müddət 2015-ci ildə başa çatacaqdı. Həmin məhkəmənin və Milli Ədliyyə Şurasının sədri qismində o, məhkəmə hakimiyyətinə təsir göstərən müxtəlif qanunvericilik islahatları barədə rəylərini ifadə etdi. Yeni Konstitusiyanın (Macarıstanın 2011-ci il tarixli Əsas qanunu) keçid müddəalarında nəzərdə tutulmuşdu ki, Ali Məhkəmənin hüquqi varisi Kuriyadır və Ali Məhkəmənin sədrinin səlahiyyətləri yeni Konstitusiya qüvvəyə mindikdən sonra başa çatır. Nəticədə Ali Məhkəmənin sədri qismində ərizəçinin səlahiyyətləri 1 yanvar 2012-ci ildə başa çatdı. Yeni Kuriyanın sədrinin seçilməsinin meyarlarına əsasən, namizədlərin Macarıstanda azı beş il hakim qismində iş təcrübəsinə malik olmaları tələb olunurdu. Namizədin beynəlxalq məhkəmədə hakim qismində işləməsi nəzərə alınmırdı. Bu, ərizəçinin Kuriyanın sədri vəzifəsinə namizəd olmaq hüququndan məhrum olmasına gətirib çıxardı.

27 may 2014-cü il tarixli qərarında Məhkəmənin Palatası yekdilliklə bu qənaətə gəldi ki, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinin (məhkəməyə müraciət etmək hüququ) pozuntusu baş verib, çünki ərizəçi səlahiyyətinin vaxtından əvvəl başa çatmasından məhkəməyə şikayət etmək imkanına malik olmayıb. Məhkəmə həmçinin ərizəçinin səlahiyyətinin vaxtından əvvəl başa çatmasının hakim qisminə açıq şəkildə ifadə etdiyi rəylərinin nəticəsi olduğunu müəyyən edərək, onun 10-cu maddədə nəzərdə tutulmuş ifadə azadlığı hüququnun pozulduğu qənaətinə gəldi.

15 dekabr 2014-cü ildə iş Hökumətin vəsatəti əsasında Böyük Palatanın icraatına verildi.

Hüquqi məsələlər – 6-cı maddənin 1-ci bəndi

a) 6-cı maddənin tətbiqinin mümkünlüyü məsələsi

i) Vəzifədə qalmaq hüququnun mövcudluğu məsələsi – Daxili qanunvericiliyə əsasən, qarşılıqlı razılıq, istefa və ya işdən azad edilmə halları istisna olmaqla, Ali Məhkəmənin sədri qisminə ərizəçinin səlahiyyəti altı il davam etməli idi. Beləliklə, həmin müddət başa çatanadək və ya hakim səlahiyyətinə xitam verilənədək ərizəçinin vəzifəsində qalmaq hüququ mövcud idi. Bu həm də məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinə və hakimlərin vəzifədən kənarlaşdırılmasının yolverilməzliyinə dair konstitusion prinsipə təsdiqlənirdi. Müvafiq olaraq, ərizəçi səlahiyyət müddəti ərzində vəzifəsindən çıxarılmasına qarşı müdafiə edilmək hüququna malik olduğu barədə əsaslı iddia tələbi irəli sürə bilərdi. Onun səlahiyyətinə qanun əsasında, yəni yeni qanunvericilik vasitəsilə xitam verilməsi onun hakim seçildiyi zaman qüvvədə olmuş normalara əsasən malik olduğu bu hüququ retrospektiv qaydada aradan qaldıra bilməzdi.

ii) Vəzifədə qalmaq hüququnun mülki hüquqi xarakteri – Ərizəçinin malik olduğunu iddia etdiyi hüququn “mülki” hüquq olub-olmadığını müəyyənləşdirmək üçün Məhkəmə Vilho Eskelinen və başqaları Finlandiyaya qarşı iş üzrə qərarında formalaşdırdığı meyarları tətbiq etdi. Vilho Eskelinen işi üzrə qərarə əks olunmuş meyarın birinci şərtinə gəlincə (milli qanunvericiliyin sözügedən vəzifənin və ya işçi kateqoriyasının məhkəməyə müraciət etmək hüququnu istisna edib-etməməsi), Məhkəmə qeyd etdi ki, bu şərtin yerinə yetirildiyi qənaətinə gəldiyi az sayda işlərdə sözügedən hüququn istisna edilməsi qanunda dəqiq və aydın şəkildə ifadə edilmişdi. Lakin hazırkı işdə ərizəçinin məhkəməyə müraciət etmək hüququ aydın şəkildə istisna edilməyib; əvəzində onun bu hüququna belə bir fakt vasitəsilə əngəl törədilib ki, onun səlahiyyətinə vaxtından əvvəl xitam verilməsinə imkan yaradan keçid müddəaları 2012-ci ildə qüvvəyə minmiş

yeni qanunvericiliyə daxil edilib. Bu onun sözügedən tədbirdən dövlət qulluqçularının işləri üzrə məhkəməyə şikayət etməsinə mane olub, halbuki öncə mövcud olmuş qanunvericilik sisteminə əsasən o, vəzifədən azad edildiyi təqdirdə bunu edə bilərdi. Beləliklə, Məhkəmə bu işin konkret hallarını nəzərə alaraq bu rəyə gəlir ki, ərizəçinin etiraz etdiyi tədbirin qəbul edildiyi vaxtda deyil, onun qəbulundan əvvəl daxili qanunvericiliyin ərizəçinin məhkəməyə müraciət etmək hüququnu istisna edib-etmədiyini müəyyənləşdirilməlidir. Məhkəmə daha sonra qeyd etdi ki, milli qanunvericiliyin məhkəməyə müraciət etmək hüququnu istisna etməsinin konkret işdə 6-cı maddənin 1-ci bəndi əsasında etibarlı sayılması üçün bu istisna qanunun aliliyi prinsipinə uyğun olmalıdır, həmin prinsip isə ərizəçinin işində olduğu kimi qanunvericiliyin konkret bir şəxsin əleyhinə yönəlməsini qadağan edir. Bu mülahizələrin işığında ərizəçinin səlahiyyətinə xitam verilməsinin qanunsuzluğu barədə iddia ilə əlaqədar olaraq bu qənaətə gəlmək olmaz ki, milli qanunvericilik məhkəməyə müraciət etmək hüququnu aydın şəkildə istisna etmişdi. Beləliklə, Vilho Eskelinen işində qeyd edilmiş meyarın birinci şərti yerinə yetirilməyib və 6-cı maddənin mülki hüquqi aspekti bu işə tətbiq edilə bilər.

b) Şikayət – Qanunun aliliyi prinsipinin tələblərinə uyğunluğu şübhə doğuran qanunvericilik nəticəsində ərizəçinin səlahiyyətinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi üzərində məhkəmə səlahiyyətlərinə malik hər hansı orqanın nəzarəti, yaxud da bu cür nəzarət üçün müraciət etmək imkanı mövcud deyildi. Beynəlxalq sənədlərdə və Avropa Şurasının sənədlərində, eləcə də beynəlxalq məhkəmələrin presedent hüququnda və beynəlxalq orqanların praktikasında hakimlərin vəzifədən kənarlaşdırılmasını və ya azad edilməsini özündə ehtiva edən işlərdə prosedurların ədalətliliyinə getdikcə daha çox önəm verildiyini qeyd edərək, Məhkəmə hesab etdi ki, cavabdeh dövlət ərizəçinin məhkəməyə müraciət etmək hüququnun mahiyyətinə xələl gətirib.

Nəticə: pozuntu baş verib (iki səsə qarşı on beş səsle).

10-cu maddə

a) *Müdaxilənin mövcudluğu* – İntizam icraatına, hakimlərin vəzifədən azad edilməsinə və ya vəzifəyə təyin olunmasına aid olan əvvəlki işlərdə Məhkəmə bu qənaətə gəlib ki, 10-cu maddə həmin işlərə tətbiq edilə bilər, çünki həmin işlərdə etiraz edilən tədbirlər müəyyən məsələlər barəsində ərizəçilərin açıqlamalarına səbəb olmuşdu və həmin tədbirlər onların dövlət qulluğuna yararlılığı ilə və ya hakim funksiyalarını yerinə yetirmək baxımından peşəkarlıq qabiliyyəti ilə əlaqədar deyildi. Digər işlərdə

Məhkəmə bu qənaətə gəlib ki, barəsində şikayət edilən tədbirin ərizəçinin ifadə azadlığını həyata keçirməsinə aidiyyəti yoxdur.

Hazırkı işdə ərizəçinin iddiaları və ya səlahiyyətinə xitam verilməsinin səbəbləri heç bir ölkədaxili məhkəmə tərəfindən araşdırılmayıb. Buna görə də bu işin faktları “bütöv halda” götürülməklə nəzərdən keçirilməli və qiymətləndirilməlidir və sübutları qiymətləndirərkən Məhkəmə “əsaslı şübhə yeri qoymayan” sübut standartını tətbiq edəcək. Bununla əlaqədar olaraq Məhkəmə qeyd etdi ki, 2011-ci ildə ərizəçi Ali Məhkəmənin və Milli Ədliyyə Şurasının sədri qismində məhkəmə hakimiyyətinə təsir göstərən müxtəlif qanunvericilik islahatları barəsində tənqidi fikirlərini açıq şəkildə ifadə etmişdi. Elə həmin il parlamentdə çoxluq təşkil edən qrupun iki üzvünün və Hökumətin yeni qanunvericiliyin qəbulunun əvvəlki hüquq sistemi əsasında vəzifəyə seçilmiş şəxslərin səlahiyyət müddətinə hüquqa zidd olaraq xitam verilməsi üçün istifadə edilməyəcəyi barədə zəmanət vermələrinə baxmayaraq, 2011-ci ilin noyabrında ərizəçinin parlamentdəki çıxışından az sonra onun səlahiyyətinə xitam verilməsi barədə təkliflər irəli sürülərək parlamentə təqdim edildi və heyrətamiz dərəcədə qısa müddətdə qəbul edildi. Bütöv halda götürülmüş hadisələrin ardıcılığını nəzərə alsaq, ərizəçinin ifadə azadlığını həyata keçirməsi ilə səlahiyyət müddətinə xitam verilməsi arasında səbəb-nəticə əlaqəsinin olması ilk baxışdan göz önündə idi. Belə olan halda sübutetmə yükü Hökumətin üzərinə keçir.

Hökumətin etiraz edilən tədbirə haqq qazandırmaq üçün gətirdiyi əsaslara gəlincə, ali məhkəmə orqanının funksiyalarında və sədrin vəzifələrində edilmiş dəyişikliklərin ərizəçinin səlahiyyətinə vaxtından əvvəl xitam verilməsini zəruri edəcək dərəcədə fundamental xarakter daşması görünür. Müvafiq olaraq, Hökumət etiraz edilən tədbirin ali məhkəmə orqanındakı islahat kontekstində ərizəçinin vəzifədən uzaqlaşdırılması və funksiyalarına xitam verilməsi ilə əlaqəsi olmadığını inandırıcı şəkildə sübuta yetirə bilməyib. Buna görə də belə güman etmək olar ki, ərizəçinin səlahiyyətinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi onun hakim qismində açıq şəkildə ifadə etdiyi rəylərinin və tənqidi fikirlərinin nəticəsi idi və beləliklə onun ifadə azadlığını həyata keçirmək hüququna müdaxilə təşkil edirdi.

b) Müdaxilə əsaslı idimi – Sözügedən qanunvericiliyin qanunun aliliyi prinsipinin tələblərinə uyğunluğu şübhə doğursa da, Məhkəmə müdaxilənin qanunla nəzərdə tutulmuş olduğunu fərz edərək araşdırmanı davam etdirdi. İştirakçı dövlətlər qanunla müəyyən edilməyən əsaslara görə və peşə səriştəliliyi ilə və ya hüquqa zidd davranışla heç bir əlaqəsi olmayan

səbəblərə görə məhkəmə sədrinin səlahiyyətinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi kimi tədbirə haqq qazandırmaq üçün məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyini əsas gətirə bilməzlər. Belə hallarda etiraz edilən tədbir məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinin qorunması məqsədinə zidd görünür.

Hazırkı işdə etiraz edilən müdaxilə ərizəçinin Ali Məhkəmənin və Milli Ədliyyə Şurasının sədri qismində açıq şəkildə ifadə etdiyi tənqidlərin nəticəsi idi. Məhkəmə hakimiyyətinə və onun müstəqilliyinə təsir göstərə biləcək qanunvericilik islahatları barədə fikirlərini ifadə etmək onun tək-cə hüququ deyil, həm də vəzifəsi idi. Ərizəçi ictimai maraq doğuran məsələlər barəsində rəylərini və tənqidi fikirlərini ifadə etmişdi və onun açıqlamaları sırf peşə fəaliyyəti baxımından yol verilən tənqidin hüdudlarını aşmamışdı. Beləliklə, onun vəzifəsi və açıqlamaları onun ifadə azadlığının yüksək dərəcədə qorunmasını və hər hansı müdaxilənin üzərində ciddi nəzarətin olmasını tələb edirdi və buna müvafiq olaraq dövlət hakimiyyət orqanlarının qiymətləndirmə sərbəstliyinin hüdudları dar olmalı idi. Bundan başqa, o, vəzifəyə seçildiyi zaman qüvvədə olan qanunla müəyyən edilmiş səlahiyyət müddətinin bitməsinə üç ildən artıq vaxt qalarkən vəzifəsindən azad edilmişdi. Xüsusən dövlət hakimiyyətinin müstəqil qanadı olan məhkəmə hakimiyyətinin funksiyalarının xarakterini və məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinin mühüm elementi olan hakimlərin vəzifədən kənarlaşdırılmasının yolverilməzliyini nəzərə alsaq, bu halla, çətin ki, barışmaq olardı. Ərizəçinin səlahiyyətinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi, şübhəsiz ki, çəkindirici xarakter daşıyırdı, belə ki, tək-cə onu deyil, həm də digər hakimləri və məhkəmə sədrilərini məhkəmə hakimiyyətinə təsir göstərən qanunvericiliklə və ümumiyyətlə məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinə aid məsələlərlə bağlı ictimai müzakirələrdə gələcəkdə iştirak etməkdən çəkindirə bilərdi. Nəhayət, yuxarıda 6-cı maddənin 1-ci bəndi üzrə Məhkəmənin gəldiyi nəticələri nəzərə alsaq, etiraz edilən məhdudiyyətlər sui-istifadə hallarına qarşı səmərəli və adekvat təminatlarla müşayiət olunmamışdı. Beləliklə, cavabdeh dövlətin gətirdiyi əsaslar şikayət edilən müdaxilənin demokratik cəmiyyətdə zəruri olduğunu göstərmək üçün yetərli sayıla bilməz.

Nəticə: pozuntu baş verib (iki səsə qarşı on beş səs).

Maddə 41: Maddi və mənəvi ziyana görə 70.000 avro təyin edildi.

≈ ≈ ≈

3. Avropa Məhkəməsinin “*Koçerov (Kocherov) və Sergeyeva (Sergeyeva) Rusiyaya qarşı*” (Ərizə № 16899/13) işi üzrə 29 mart 2016-cı il tarixli qərarından

Maddə 8

8-ci maddənin 1-ci bəndi

Ailə həyatına hörmət hüququ

Yüngül dərəcədə əqli çatışmazlığı olan atanın kifayət qədər əsaslı səbəb göstərilmədən valideynlik hüququnun məhdudlaşdırılması: pozuntu baş verib

Faktlar – Yüngül dərəcədə əqli çatışmazlığı olan birinci ərizəçi 1983-cü ildən 2012-ci ilədək psixonevroloji internatda yaşamışdı. 2007-ci ildə onun və həmin internatın digər sakininin qızı, yəni ikinci ərizəçi dünyaya gəldi. Uşaq doğulduqdan sonra birinci ərizəçinin razılığı ilə uşaq evinə yerləşdirildi və bir neçə il orada qaldı. 2012-ci ildə birinci ərizəçi internatdan buraxıldı və ikinci ərizəçini öz himayəsinə götürmək istədiyini bildirdi. Lakin daxili məhkəmələr onun uşaq üzərində valideynlik hüququnu məhdudlaşdırdılar. Beləliklə, ikinci ərizəçi uşaq evində qaldı, amma bununla belə, birinci ərizəçinin onunla mütəmadi əlaqə saxlamasına icazə verildi. 2013-cü ildə o, valideynlik hüququnun məhdudlaşdırılmasının ləğvinə nail oldu və ikinci ərizəçi onunla birlikdə yaşamaq üçün onun yanına köçdü.

Avropa Məhkəməsinə şikayət ərizəsində ərizəçilər şikayət etdilər ki, birinci ərizəçinin valideynlik hüququnun məhdudlaşdırılması nəticəsində onların qovuşması bir ilə təxirə salınıb ki, bu da Konvensiyanın 8-ci maddəsinin pozuntusudur.

Hüquqi məsələlər – Maddə 8: Məhkəmə ilk növbədə qeyd etdi ki, baxmayaraq ki, birinci ərizəçinin uşaq üzərində valideynlik hüququnun məhdudlaşdırılması ərizəçilərin bir-birindən ayrılması ilə nəticələnməmişdi və ya birinci ərizəçinin uşaqla görüş hüquqlarına təsir göstərməmişdi və müvəqqəti xarakter daşıyırdı, hər halda onların ailə həyatına müdaxilə təşkil edirdi.

Daxili məhkəmələrin qərarı bir sıra səbəblərə əsaslanmışdı: uşaq ilə valideynləri arasında iddia edilən ünsiyyət çətinlikləri; birinci ərizəçinin uzun müddət internatda yaşaması; uşaq tərbiyəsi sahəsində yetərli bacarıqlara malik olmaması; əqli qüsurunun olması; uşağın anasının fəaliyyət qabiliyyətinə malik olmaması; və birinci ərizəçinin maddi vəziyyəti. Bu mülahizələr bu işdə ziddiyyətə girən maraqlar arasında

balansın gözlənilməsi məqsədi üçün əhəmiyyətli görünə də, Məhkəmə onların yetərli sübutlara əsaslandığına şübhə ilə yanaşdı.

Daxili məhkəmələr tərəfindən iddia edilən ünsiyyət çətinlikləri ilə bağlı həmin məhkəmələrin sərəncamında olan sübutlar bir-birinə zidd idi. Açıq-aydın bir-birinə zidd olan bu cür sübutlarla üzləşmiş daxili məhkəmələr uşağın psixoloji və emosional durumunu və atasına münasibətini müəyyənləşdirmək üçün uşağın hərtərəfli və müstəqil psixiatriya ekspertizasından keçirilməsi barədə göstəriş verə bilərdilər, amma bunu etməmişdilər. Beləliklə, Məhkəmə bu faktın daxili məhkəmələrdə inandırıcı şəkildə sübut edildiyinə əmin deyil ki, qızın atasının himayəsinə verilməsi uşaq üçün daha bir il uşaq evində qalmasını zəruri edən dərəcədə ağırlı ola bilərdi.

Birinci ərizəçinin uşaq tərbiyə etmək üçün yetərli bacarıqlara malik olmadığı barədə iddiaya gəlinə, çətin ki, bu hal özü-özlüyündə valideynlik hüququnu məhdudlaşdırmaq və ya uşağı uşaq evində saxlamaq üçün qanuni əsas sayıla bilərdi. Bundan başqa, psixiatriya ekspertizasının rəyi və uşaq evinin arayışları təsdiq edirdi ki, birinci ərizəçi müstəqil insandır və özünün və uşağının qayğısına qalmaq iqtidarındadır. Öz növbəsində daxili məhkəmələr, belə görünür ki, birinci ərizəçinin emosional və əqli baxımdan yetkinliyi və qızının qayğısına qalmaq iqtidarında olması məsələsini təhlil etməyə cəhd göstərməmişdilər.

Birinci ərizəçinin əqli qüsurlu gəlinə, dövlət orqanlarına təqdim edilən rəydən belə məlum olurdu ki, onun sağlamlıq durumu öz valideynlik vəzifəsini tam yerinə yetirməsinə imkan verir. Lakin daxili məhkəmə bu sübutu nəzərə almamışdı.

Bundan başqa, uşağın maraqları ilə atasının maraqları arasında balansın təmin edilməsində ananın uşağa təhlükə yaradıb-yaratmaması məsələsi birbaşa əhəmiyyət kəsb etsə də, daxili məhkəmələr ikinci ərizəçinin təhlükəsizliyi ilə bağlı ehtiyatlanmalarını sadəcə bu faktla əsaslandırmışdılar ki, ana fəaliyyət qabiliyyətinə malik deyil, amma onun davranışının ikinci ərizəçini təhlükə altında qoyduğunu və ya qoya biləcəyini təsdiqləyən heç bir sübut göstərməmişdilər. Beləliklə, onların ananın hüquqi vəziyyətinə istinad etmələri birinci ərizəçinin valideynlik hüququnun məhdudlaşdırılması üçün yetərli əsas deyildi.

Nəhayət, birinci ərizəçinin iddia edilən maddi çətinlikləri hər hansı digər əsaslı səbəblər olmadığı halda uşağı onun himayəsinə verməkdən imtina üçün özü-özlüyündə yetərli əsas sayıla bilməzdi.

Yuxarıda qeyd edilənlərin işığında birinci ərizəçinin ikinci ərizəçi üzərində valideynlik hüququnun məhdudlaşdırılması üçün daxili məhkəmələrin istinad etdiyi səbəblər müdaxiləyə haqq qazandırmaq üçün yetərli deyildi və beləliklə müdaxilə qarşıya qoyulmuş qanuni məqsədə mütənasib deyildi.

Nəticə: pozuntu baş verib (yekdilliklə).

Maddə 41: mənəvi ziyanə görə birinci ərizəçiyə 5.000 avro, ikinci ərizəçiyə isə 2.5000 avro təyin edildi.

≈ ≈ ≈

4. Avropa Məhkəməsinin “*M. və M. Xorvatiyaya qarşı*” (Ərizə № 10161/13) işi üzrə 03 sentyabr 2015-ci il tarixli qərarından

Maddə 8

8-ci maddənin 1-ci bəndi

Ailə həyatına hörmət

Şəxsi həyata hörmət

Qəyyumluq işi üzrə uzun sürən məhkəmə prosesində uşağın rəyinin dinlənilməməsi: pozuntu baş verib

Maddə 3

Səmərəli araşdırma

Yetkinlik yaşına çatmayan şəxsə qarşı məişət zorakılığı barədə iddiaların vaxtında araşdırılmaması: pozuntu baş verib

Faktlar – Konvensiya üzrə icraatda ana (ikinci ərizəçi) və 2001-ci ildə anadan olmuş qızı (birinci ərizəçi) şikayət etdilər ki, dövlət hakimiyyəti orqanları birinci ərizəçini atası tərəfindən məruz qaldığı fiziki və psixoloji zorakılıqdan müdafiə etmək üçün tədbir görməyiblər. Ata 2007-ci ildən birinci ərizəçi üzərində qəyyumluq hüququna malik idi, həmin il onunla ikinci ərizəçi boşanmışdılar. Atasının himayəsində olduğu müddətdə birinci ərizəçi, iddia edildiyinə görə, tez-tez təhqir olunur və fiziki zorakılıqla hədələnirdi. Bu proses 1 fevral 2011-ci ildə baş vermiş insident zamanı kulminasiya nöqtəsinə çatdı, belə ki, həmin vaxt atası onun sifətinə vurdu və sözlərlə təhqir edərək onu boğdu. Ertəsi gün ərizəçilər bu məsələ barəsində polisə xəbər verdilər və əvvəlki təhqir və fiziki zorakılıq halları barədə də məlumat verdilər. Bundan sonra ataya qarşı cinayət işi başlandı, amma Avropa Məhkəməsi bu işə baxdığı vaxt dörd il yarım bundan öncə başlanmış həmin iş hələ birinci instansiya məhkəməsinin icraatında idi.

Paralel olaraq ikinci ərizəçi ataya qarşı mülki prosesə başlayaraq birinci ərizəçi üzərində qəyyumluğun ona verilməsini tələb etdi. Onun müvəqqəti qəyyumluq barədə vəsatəti 2011-ci ilin iyununda rədd edildi, belə ki, daxili məhkəmə məhkəmə-tibb ekspertlərinin və sosial xidmət işçilərinin rəylərinə istinad edərək bu qənaətə gəldi ki, atasının evində qalması birinci ərizəçini gələcəkdə qəddar rəftar təhlükəsinə məruz qoymayacaq. Avropa Məhkəməsi qərar çıxardığı tarixdə qəyyumluq işi üzrə əsas məhkəmə prosesi hələ başa çatmamışdı. Anası ilə birlikdə yaşamaq istədiyini israrla ifadə etmiş və özünə bədən xəsarəti yetirmə də daxil olmaqla davranışlarında problemlər yaranmış birinci ərizəçi öz istəyi əleyhinə atası ilə yaşamaqda davam edirdi.

Hüquqi məsələlər

Maddə 3: Birinci ərizəçinin yaşının az olduğunu nəzərə alsaq, atası tərəfindən törədildiyi iddia edilən məişət zorakılığı aktları 3-cü maddədə nəzərdə tutulan mənada ləyaqəti alçaldan rəftar sayıla bilərdi. Ərizəçilər 1 fevral 2011-ci il tarixli hadisə barəsində polis orqanlarına ertəsi gün məlumat vermişdilər və birinci ərizəçinin məruz qaldığı xəsarətlər tibbi sənədlərlə təsdiqlənmişdi. Bu dəlil, Məhkəmənin rəyinə görə, ərizəçilərin dövlət hakimiyyəti orqanlarına şikayətinin sübuta yetirilə bilən əsaslı şikayət olduğu qənaətinə gəlmək üçün kifayət edirdi və müvafiq olaraq, dövlətin birinci ərizəçinin iddialarını araşdırmaqdan ibarət prosesual öhdəliyi, habelə onu gələcək zorakılıqlardan qorumaqdan ibarət pozitiv öhdəliyi yaranmışdı.

a) Prosesual öhdəliklər – Zəruri araşdırma aparmaq öhdəliyinə gəlinə, dövlət hakimiyyəti orqanları birinci ərizəçiyə qarşı silsilə zorakılıq aktlarından yalnız ən ciddi sinə görə ata barəsində cinayət təqibinə başlamağı, amma iddia edilən qəddar rəftar hallarının hamısını əhatə edə biləcək bir və ya bir neçə digər hüquq pozuntuları ilə bağlı ittiham irəli sürməməyi qərara almışdılar, halbuki bu, dövlət hakimiyyəti orqanlarının situasiyanı bütünlüklə araşdırmalarına imkan yaradardı. Bundan başqa, ataya qarşı cinayət işinin icraatı, demək olar ki, Avropa Məhkəməsinin qərarı qəbul edilənə qədər dörd il yarım uzanmış və həmin prosesdə dövlət hakimiyyəti orqanlarının təqsiri ucbatından xeyli yubanmalar olmuşdu. Nəticədə istintaq səmərəlilik anlayışına xas olan operativlik və ağılabatan cəldlik tələblərinə cavab verməmişdi.

Nəticə: pozuntu baş verib (iki səsə qarşı beş səsə).

a) Müdafiə etmək öhdəliyi – Ərizəçilər daha sonra şikayət etdilər ki, 1 fevral 2011-ci il tarixli insidentdən sonra dövlət hakimiyyəti orqanları birinci ərizəçini atanın himayəsində saxlamaqla onun barəsində məişət

zorakılığının təkrarlanmasının qarşısını almaqdan ibarət pozitiv öhdəliklərini pozmuş olublar. Lakin Məhkəmə bu qənaətə gəldi ki, qeyd edilən dövrdə milli hakimiyyət orqanları gələcəkdə qəddar rəftarın mümkünlüyü riskini qiymətləndirmək və riskin dərəcəsini təyin etmək üçün ağlabatan addımlar atmışdılar. Belə ki, birinci ərizəçinin durumu 2011-ci ilin sentyabrından 2014-cü ilin martınadək sosial xidmət orqanları tərəfindən yerinə yetirilən, uşaq hüquqlarının müdafiəsinə yönələn tədbirlər vasitəsilə sosial xidmət orqanları tərəfindən yaxından izlənilirdi. Bundan başqa, həm yerli sosial təminat mərkəzinin tövsiyəsində, həm də məhkəmə-tibb ekspertlərinin rəyində müəyyən edilmişdi ki, birinci ərizəçi atasının evində qəddar rəftar riski altında deyil. Qızının müvəqqəti qəyyumu təyin edilməsi barədə ananın vəsatətini rədd etmiş iyun 2011-ci il tarixli məhkəmə qərarı sosial təminat mərkəzinin müvafiq tövsiyəsinə və digər sübutlara, habelə ataya qarşı cinayət prosesinin hələ başa çatmaması faktına əsaslanmışdı. Beləliklə, həmin qərar bütün müvafiq materiallar diqqətlə nəzərdən keçirildikdən sonra qəbul edilmişdi.

Nəticə: pozuntu baş verməyib (yekdilliklə).

Birinci ərizəçiyə münasibətdə yuxarıda 3-cü maddə üzrə gəldiyi qənaəti nəzərə alaraq, Məhkəmə qərara aldı ki, ikinci ərizəçi barəsində də 3-cü maddənin pozuntusu baş verməyib və dövlət onun qızını qəddar rəftardan müdafiə etmək öhdəliyini pozmayıb.

Maddə 8: Məhkəmə hesab etdi ki, birinci ərizəçinin anası ilə birlikdə yaşamaq istəyinin dövlət hakimiyyəti orqanları tərəfindən nəzərə alınmaması və qəyyumluk işi üzrə məhkəmə prosesində onun rəyinin dinlənilməməsi barədə ərizəçilərin şikayətləri onların şəxsi və ailə həyatına hörmət hüququna aid məsələləri doğurur ki, həmin məsələlər də 3-cü maddə kontekstində araşdırılmış məsələlərdən fərqlidir və buna görə onların ayrıca araşdırılması tələb olunur.

Qəyyumluk işi üzrə məhkəmə prosesinin dörd il üç aydan artıq davam etməsi faktı bu nəticəyə gəlmək üçün kifayətdir ki, cavabdeh dövlət Konvensiyanın 8-ci maddəsi üzrə pozitiv öhdəliklərini yerinə yetirməyib. Bundan əlavə, hazırkı işdə daha çox səylər tələb olunurdu, çünki o, psixoloji zədə almış uşaqla əlaqədar idi və onun dərin psixoloji narahatlıqlarının atası ilə münəqişəli münasibətindən savayı başqa səbəbi yox idi və bu durum onun özünə bədən xəsarəti yetirməsinə gətirib çıxarmışdı.

Lakin belə görünür ki, ölkədaxili məhkəmələr situasiyanın ciddiliyini və təcili müdaxilə tələb etdiyini qəbul etməyiblər və prosesin uzun sürməsi birinci ərizəçinin vəziyyətinin yalnız ağırlaşmasına səbəb olub. Məhkəməni

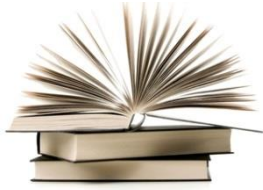
xüsusilə bu fakt təəccübləndirdi ki, dörd il üç ay keçdikdən sonra da birinci ərizəçi məhkəmə prosesində dinlənilməyib və beləliklə ona hansı valideyni ilə yaşamaq istədiyi barədə rəyini ifadə etmək imkanı verilməyib. Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyasının 12-ci maddəsinin müddəalarını nəzərə alsaq, uşağın Konvensiyanın 8-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hüquqlarına aid olan istənilən məhkəmə prosesində və ya inzibati prosedurlarda uşaqlara dinlənilmək və bu yolla öz fikirlərini ifadə etmək imkanı verilməyibsə, qərarların qəbulu prosesində uşaqların yetərinə iştirak etdiyini söyləmək olmaz. Birinci ərizəçinin yaşını və yetkinlik dərəcəsini nəzərə alsaq, onun öz rəyini formalaşdırmaq və ifadə etmək iqtidarında olmadığını iddia etmək, çətin ki, mümkün olsun.

Hazırkı işdə məhkəmə-tibb ekspertləri müəyyən etmişdilər ki, birincisi, hər iki valideyn birinci ərizəçinin qayğısına qalmaq məsələsində eyni durumdadırlar və ikincisi, uşaq anası ilə yaşamaq istəyir. Hər iki valideyn eyni şəhərdə yaşayır və buna görə də qəyyumluq hüququnun dəyişməsi uşağın məktəbinin dəyişməsi ilə və ya adət etdiyi sosial mühitdən ayrı düşməsi ilə nəticələnməyəcəkdi. Müvafiq olaraq, valideynləri arasında seçim etmək məsələsində birinci ərizəçinin istəklərinə hörmətlə yanaşılmaması bu işin konkret halları baxımından onun şəxsi və ailə həyatına hörmət hüququnu pozmuş olub. Bundan əlavə, qəyyumluq işi üzrə məhkəmə prosesinin uzanması ikinci ərizəçinin də 8-ci maddədə nəzərdə tutulmuş hüquqlarını pozub.

Nəticə: pozuntular baş verib (yekdilliklə).

Maddə 41: Mənəvi ziyana görə birinci ərizəçiyə 19.500 avro, ikinci ərizəçiyə isə 2.500 avro təyin edildi.

Mənbə: *Avropa Məhkəməsinin Hudoc məlumat bazasının rəsmi internet sahifəsinin (<http://hudoc.echr.coe.int/>) materialları əsasında hazırlanmışdır.*

NƏZƏRİYYƏ VƏ HÜQUQTƏTBİQETMƏ PROBLEMLƏRİ

Cinayət prosesində məhkəmə baxışının hədləri: milli qanunvericilik və xarici ölkələrin təcrübəsi

Cinayət prosessual qanunvericiliyin prinsipləri və məqsədləri baxımından ən mühüm və təcrübədə geniş müzakirələrə səbəb olan normalarından biri də məhkəmə baxışının hədləri ilə bağlı olan normalardır.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosessual Məcəlləsinin (*bundan sonra CPM*) 318.1-ci maddəsinə görə məhkəmə baxışı zamanı cinayət işinə ***yalnız təqsirləndirilən şəxsə qarşı irəli sürülmüş və ya məhkəməyə verilən ittiham daxilində baxılır.*** Məhkəmə baxışı nəticəsində məhkəmə təqsirləndirilən şəxsin əməlini ağır cinayətdən daha yüngül cinayət¹ əməlinə tövsif etmək, habelə ona qarşı irəli sürülmüş ittihamdan ayrı-ayrı bəndləri çıxartmaq hüququna malikdir.

CPM-in 318.2-ci maddəsinə görə isə məhkəmə baxışı zamanı təqsirləndirilən şəxsin hərəkətlərində daha ağır cinayətin əlamətlərinin mövcudluğu müəyyən edildikdə, dövlət ittihamçısının vəsatəti əsasında məhkəmə irəli sürülmüş ittiham üzrə cinayət işinin baxılmasına xitam verilməsi və təqsirləndirilən şəxsə başqa ittihamın irəli sürülməsi məsələsinə baxılması üçün işin ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılması barədə əsaslandırılmış qərar ***çıxarır.*** Məhkəmə baxışı zamanı təqsirləndirilən şəxsin hərəkətlərində daha ağır cinayətin əlamətlərinin mövcudluğu barədə zərərçəkmiş şəxsin və ya onun qanuni nümayəndəsinin vəsatəti əsasında məhkəmə bu maddədə nəzərdə tutulmuş qaydada qərar ***çıxara bilər.***

Yuxarıdakı normalardan da göründüyü kimi qüvvədə olan cinayət prosessual qanunvericiliyin tələbinə görə məhkəmə şəxsin əməlini ağır cinayətdən ictimai təhlükəlik baxımından daha yüngül olan cinayət əməlinə tövsif etmək hüququna malik olduğu halda, əksinə, yəni şəxsin əməlini

¹*Fikrimizcə CPM-in 318.1-ci maddəsində qeyd edilən “yüngül cinayət” termini Cinayət Məcəlləsinin 15-ci maddəsində nəzərdə tutulan cinayətlərin təsnifatına uyğun olmadığından, habelə CPM-in 7-ci maddəsində anlayışı verilmədiyindən bu terminin qanunvericilikdə izah edilməsinə ehtiyac vardır.*

yüngül cinayətdən daha ağır cinayət əməlinə tövsif edə bilməz. Həmçinin, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin hüquqi mövqeyinə görə məhkəmə baxışı zamanı ittihamın ağırlaşdırılmasına səbəb ola biləcək hal aşkar edildikdə, yuxarıda qeyd olunan şəxslərin vəsatəti olmadan məhkəmənin öz təşəbbüsü ilə cinayət işinin baxılmasına xitam vermək və materialları ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarmaq, habelə barəsində ittiham irəli sürülməmiş və məhkəməyə verilməmiş istənilən digər şəxs haqqında öz təşəbbüsü ilə bu və ya digər, xüsusilə də, ittiham yönümlü qərar qəbul etmək səlahiyyəti qanunvericilikdə nəzərdə tutulmamışdır.

Hüquqşünaslar arasında geniş müzakirələrə səbəb olduğundan yazımızda “məhkəmə baxışının hədləri” ilə bağlı qanunvericiliyin mövqeyini cinayət prosessual qanunvericiliyin digər norma və prinsipləri, habelə xarici ölkələrin cinayət prosessual qanunvericiliyi ilə müqayisəli şəkildə təhlil etməyə çalışacağıq.

Məhkəmə baxışının hədləri ilə bağlı aşağıdakı suallar ətrafında fikirlərimizi paylaşaq:

1. *Ümumiyyətlə cinayət prosesində məhkəmə baxışının hədlərinin müəyyən edilməsi zərurəti haradan qaynaqlanır?*

2. *Məhkəmə baxışının hədlərinə dair qanunvericiliyin mövqeyi məhkəmədə həqiqətə nail olmaqla bağlı cinayət prosessual qanunvericiliyin tələbləri baxımından necə qiymətləndirilməlidir?*

3. *“Məhkəmə ittiham funksiyasını öz üzərinə götürə bilməz” tezisini necə başa düşməliyik?*

4. *Məhkəmə baxışının hədləri xarici ölkələrin qanunvericiliyində necə müəyyən olunmuşdur?*

Birinci sualla bağlı qeyd edək ki, məhkəmə baxışının hədləri dünyanın əksər ölkələrində qəbul edilmiş cinayət prosessual fəaliyyətin həyata keçirilməsi zamanı ədalət mühakiməsinin maraqlarının qorunub saxlanılmasına xidmət edən bir institutdur. Məqsəd ədalət mühakiməsini cinayət prosesinin tərəflərindən ayıraraq obyektivliyin, tərəfsizliyin və qərəzsizliyin bərqərar olmasını təmin etmək, cinayət təqibinin həyata keçirilməsini isə cinayət təqibi orqanlarının vəzifəsi kimi müəyyən etmək, bununla da cinayətkarlığa qarşı mübarizə sahəsində məhkəmə və hüquq mühafizə orqanları arasında sərhədi müəyyən etməkdir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 60-cı maddəsində hər kəsin hüquq və azadlıqlarının məhkəmədə müdafiəsinə təminat verilir. Həmçinin, cinayət-prosessual qanunvericiliyinin əsas prinsiplərindən biri cinayət

mühakimə icraatının yalnız məhkəmələr tərəfindən həyata keçirilməsini nəzərdə tutur. Bu müddəalar məhkəmə hakimiyyətinin əsas funksiyasının ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi olduğunu vurğulamaqla yanaşı, heç bir başqa orqanın bu funksiyanı öz üzərinə götürə bilməməsini, digər tərəfdən isə məhkəmənin üzərinə ədalət mühakiməsi orqanının statusuna uyğun olmayan funksiyalar qoyula bilməməsini nəzərdə tutur.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun 17 aprel 2012-ci il tarixli qərarında qeyd olunur ki, məhkəmə baxışının hədlərinin məhdudlaşdırılması cinayət məsuliyyətinə cəlb etmənin qanuni qaydasının və təqsirləndirilən şəxsin müdafiə hüququnun təmin edilməsi vəzifəsindən irəli gəlir. Bu baxımdan məhkəmə ittiham elan olunmayan şəxslər barəsində işə baxmaq səlahiyyətinə malik deyildir. Belə ki, məhkəmə məhkəmə baxışının təyin edilməsi barədə qərarla müəyyən edilmiş ittihamın hədlərindən kənara çıxa bilməz. Məhkəmə baxışının hədlərinin qanunda dəqiq müəyyən edilməsi məhkəmə iclasını məqsədyönlü şəkildə təşkil etməyə, təqsirləndirilən şəxsə isə onun vəziyyətinin ağırlaşmasının yolverilməzliyinə təminat verir. ***Bəs məhkəmə baxışının hədlərinə dair qanunvericiliyin mövqeyi həqiqətə nail olmaqla bağlı cinayət prosessual qanunvericiliyin tələbləri baxımından necə qiymətləndirilməlidir?***

Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun 15 fevral 2008-ci il tarixli Qərarında əks etdirdiyi hüquqi mövqeyinə görə cinayət işinin həlli üzrə məhkəmənin və ittiham tərəfinin funksiyaları bir-birindən ciddi fərqlənir və onlardan hər biri müvafiq subyektin üzərinə düşür. Cinayət təqibinin başlanması, ittihamın irəli sürülməsi və məhkəmədə müdafiəsi qanunda müəyyən edilən orqanlar və vəzifəli şəxslər, qanunda nəzərdə tutulmuş hallarda isə həmçinin zərərçəkmiş tərəfindən həyata keçirilir. Cinayət ədalət mühakiməsi vasitəsilə, çəkişmə və tərəflərin hüquq bərabərliyi əsasında məhkəmə hakimiyyətini həyata keçirən məhkəmə işin icraatı zamanı ittiham və ya müdafiə tərəfinin prosessual səlahiyyətlərini öz üzərinə götürərək onlardan hər hansı birinin tərəfində dayanmamalı, yaxud onları əvəz etməməli, bütün proses boyu obyektiv və qərəzsiz arbitr olaraq qalmalıdır.

Çəkişmə prinsipi cinayət mühakimə icraatının elə qurulmasını ehtiva edir ki, orada ədalət mühakiməsi funksiyası ittiham və müdafiə funksiyalarından tamamilə ayrılmış olsun. Məhkəmə işə ədalətlə və qərəzsiz baxılmasını təmin etməli, tərəflərə öz prosessual vəzifələrini həyata keçirmək və mövqelərini müdafiə etmək üçün bərabər imkanlar yaratmalıdır. Çəkişmə yalnız bitərəf məhkəmənin mövcudluğu halında mümkün olduğundan

məhkəmənin tərəflərin prosessual funksiyalarını (ittiham, yaxud müdafiə) öz üzərinə götürməsi yolverilməzdir².

Göründüyü kimi Konstitusiya Məhkəməsinin hüquqi mövqeyi cinayət prosessual qanunvericiliyin normalarına əsaslanır, qanunçuluq prinsipinə əməl edilməsi əsas götürülməklə qüvvədə olan cinayət prosessual qanunvericiliyinin məhkəmələr tərəfindən düzgün tətbiq olunmasını nəzərdə tutur. Bu cür yanaşmanın əsasında isə “məhkəmə ittiham funksiyasını öz üzərinə götürə bilməz” tezisi dayanır. ***Bəs ümumiyyətlə məhkəmə ittiham funksiyasını öz üzərinə götürə bilməz” dedikdə nə başa düşülməlidir, eyni yanaşma ilə düşünsək məhkəmənin şəxsin əməlini yüngül cinayətə tövsif etməsi “müdafiə funksiyası” kimi qiymətləndirilə bilməzmi?! Və ya hazırda qüvvədə olan cinayət prosessual qanunvericiliyə əsasən şəxsin əməlinə daha ağır cinayətin əlamətlərinin mövcud olduğu halda ittiham tərəfinin vəsatəti əsasında cinayət işinin prokurora qaytarılması məhkəmənin ittiham tərəfinə “yardım etməsi” kimi qiymətləndirilirmi?*** Bununla bağlı, Konstitusiya Məhkəməsinin yuxarıda adı çəkilən qərarında da qeyd olunmuşdur ki, cinayət prosessual qanunvericiliyin əsas prinsiplərindən biri olan, bəlkə də birincisi olan hakimlərin müstəqilliyi, başqa sözlə tərəfsizliyi. Bu isə öz növbəsində işə baxan hakimin çəkişən tərəflərin – ittiham və müdafiə tərəfinin – çəkişmə prosesinə hakimlik etməsi və bu vaxt tam müstəqil, qərəzsiz, başlıcası isə tərəfsiz - bitərəf olması deməkdir. Məhkəmə cinayət işinə baxarkən ittiham tərəfinin vəsatəti əsasında CPM-in 318.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qərarı qəbul etməklə faktiki olaraq, nümayişkaranə şəkildə, həm də əsaslandırılmış qərarı ilə çəkişən bərabər hüquqlu tərəflərdən birinin - ittiham tərəfinin yardımçısına çevrilir, bununla da aşkar şəkildə müstəqilliyini, başlıcası isə tərəfsizliyini itirmiş olur ki, bu da işə baxan hakimin prosesdə arbitr olmaq və hakimlik etmək kimi əsas təyinatı və məqsədi ilə ziddiyyət təşkil edir. Konstitusiya Məhkəməsinin hüquqi mövqeyindən də göründüyü kimi CPM-in 318.2-ci maddəsinin qüvvədə olan redaksiyası belə “məhkəmə ittiham funksiyasını öz üzərinə götürə bilməz” tezisi ilə ziddiyyət təşkil edir.

Göründüyü kimi, CPM-in 318.2-ci maddəsinin qüvvədə olan redaksiyası istər “ittiham funksiyası”, istərsə də “müdafiə funksiyası” baxımından yanaşdıqda problemlə görünür. Hesab edirik ki, həmin maddənin mətni xarici ölkələrin qanunvericilik sistemi öyrənilməklə yenidən işlənilməli, təqsirləndirilən şəxslərin hüquqları ilə zərərçəkmiş şəxslərin, habelə dövlətin və cəmiyyətin mənafeləri arasındakı ədalətli balans qorunub saxlanılmalıdır.

² Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun 17 aprel 2012-ci il tarixli qərarı.

Fikrimizcə məsələ ilə bağlı xarici ölkələrin qanunvericiliyinə nəzər salmaq və müqayisəli təhlil aparmaq maraqlı olardı.

Ümumiyyətlə cinayət prosesində hakim rolunu hüquq sistemlərindən asılı olaraq ciddi şəkildə bir-birindən fərqlənir. “Opponent sistemli” (adversarial system) ölkələrdə (ABŞ və İngiltərə kimi anqlo-sakson hüquq sistemli ölkələrdə) hakim tərəfsiz arbitr kimi çıxış edir, məhkəmədə yalnız prosessual normalara riayət edilməsini təmin edir, ittiham və müdafiə tərəfi öz sübutlarını andlı iclasçılara təqdim edir, əsas faktaraşdırıcı missiya andlı iclasçıların üzərinə düşür. Hakim isə sonda onda yaranan daxili inam, məhkəmə presedentləri və qanunları rəhbər tutaraq hökm çıxarır.

“Araşdırma sistemli” ölkələrdə (əsasən roman-german hüquq sistemli ölkələrdə) bir qayda olaraq andlı iclasçılar olmur, əsas faktaraşdırma və qərarqəbuletmə missiyası hakim üzərinə düşür. Hətta bəzi ölkələrin cinayət prosessual qanunvericiliyində (məsələn, Fransa, İspaniya, Belçika) “araşdırmaçı hakimlər” tərəfindən istintaqın aparılması nəzərdə tutulur³.

Türkiyə Respublikasının Cinayət Prosessual Qanununun 225-ci maddəsinə görə⁴ hökm, ancaq ittiham aktında əlamətləri göstərilən cinayətlə bağlı əməl və onu törədən şəxs haqqında çıxarılır. Məhkəmə əməlin qiymətləndirilməsində ittiham və müdafiə tərəfi ilə bağlı deyildir.

Həmin Qanunun 226-cı maddəsinə görə isə təqsirləndirilən şəxs məhkəmədə cinayətin tövsiyə dəyişdirilməzdən əvvəl məlumatlandırıldığı və ona müdafiə üçün imkan yaradıldığı təqdirdə, ittiham aktında göstərilən cinayətdən başqa heç bir cinayətə görə məhkum edilə bilməz. Əlavə müdafiə tələb olunduğu hallarda, təqsirləndirilən şəxsə onun istəyi ilə əlavə müdafiə üçün vaxt verilir. Göründüyü kimi, Türkiyə qanunvericiliyində məhkəmə baxışının hədləri genişləndirilmiş, məhkəmə baxışı zamanı yeni cinayətin əlamətlərinə işarə edən sübutların ortaya çıxması halında işin əlavə ittiham üçün istintaqa qaytarılması deyil, təqsirləndirilən şəxsə əlavə müdafiə hüququnun verilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Hesab edirik ki, bu mövqe daha əsaslı hesab olunmalı, prosessual qənaət prinsipi, ədalət mühakiməsinin maraqları və eyni zamanda təqsirləndirilən şəxsin hüquqlarının müdafiəsi baxımından daha məqsədmüvafiq hesab edilməlidir. Digər bir yandan Türkiyə qanunvericisi bu bölməni “Cinayətin xarakterinin dəyişməsi” (*Suçun niteliğinin dəyişməsi*) başlığı altında ifadə etmişdir ki, bu da bu institutun mahiyyəti baxımından daha uğurlu ifadə kimi qiymətləndirilməlidir.

³ Wikipediya internet resursu: <https://en.wikipedia.org/wiki/Judge#Functions>

⁴ Türkiyə Ceza Muhakemesi Kanunu (www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf)

Fransa Cinayət Prosesual Qanununun “Yeni ittihamlarla bağlı istintaqın yenilənməsi” adlı 13-cü fəslində də bu məsələyə toxunulmuşdur. Belə ki, Qanunun 189-cu maddəsinə görə məhkəmədə yeni ittihamlar o zaman irəli sürülə bilər ki, o məhkəmədən əvvəl araşdırma aparən hakimın tədqiq etmədiyi şahid ifadələri, maddi sübutlar və rəsmi sənədlərə əsaslansın və zəif əsaslandırılmış ittihamların möhkəmləndirilməsinə, habelə məhkəmədə həqiqətin aşkar olunmasına kömək etsin. Həmin qanunun 283-cü maddəsinə görə sədrlik edən hakim yeni halların ortaya çıxdığı və istintaqın natamam aparılması qənaətinə gəldikdə yeni istintaq hərəkətlərinin aparılmasına dair qərar qəbul edə bilər. Bu hərəkətlərə rəhbərlik sədrlik edən və ya onun həvalə etdiyi digər araşdırmaçı hakim tərəfindən həyata keçirilir. Əlavə araşdırma aparılan zaman əldə olunmuş sübutlar məhkəmədə toplanır və iş materiallarına əlavə edilir. Prokurur həmin sənədlərin mətni ilə tanış olmaq üçün onları 24 saat müddətində qaytarmaq şərti ilə əldə edə bilər.

Fransa Cinayət Prosesual Qanunun 310-cu maddəsinə görə sədrlik edən hakim özünün şərəf və vicdanını rəhbər tutaraq həqiqətin aşkara çıxması üçün faydalı olacağına inandığı istənilən prosesual hərəkəti edə bilər.

Milli qanunvericiliyi və xarici ölkələrin təcrübəsini ümumiləşdirərək belə nəticəyə gəlmək olar ki, məhkəmə baxışının hədlərini müəyyən edən zaman əsas meyar kimi “ədalət mühakiməsi”, “məhkəmədə həqiqətə nail olunması”, “ittiham funksiyası” və “müdafiə funksiyası” arasındakı ədalətli tarazlığın qorunub saxlanması əsas götürülməlidir. Yəni, mülki mübahisələrdən fərqli olaraq cinayət prosesində zərərçəkmiş şəxslərin və cəmiyyətin maraqları baxımından məhkəmədə obyektiv həqiqətə nail olunması xüsusi əhəmiyyətə malikdir. ***Bu halda məhkəmənin öz təşəbbüsü ilə təqsirləndirilən şəxsin əleyhinə “sübut toplaması” ilə məhkəmədə təqsirləndirilən şəxsin vəziyyətini ağırlaşdıran “sübutların ortaya çıxması” arasındakı fərq müəyyən olunmalıdır.*** Birinci hal, yəni məhkəmənin sübutlar toplayaraq təqsirləndirilən şəxsi daha ağır cinayətdə ittiham etməsi və ya məhkəmədə yeni cinayətlərin aşkar olunduğu halda cinayət işi başlaması ədalət mühakiməsinin təyinatı baxımından əksər ölkələrdə qəbul olunmur. Lakin məhkəmə istintaqı zamanı ittiham və müdafiə tərəfinin məhkəməyə təqdim etdiyi sübutların tədqiqi zamanı təqsirləndirilən şəxsin əməlinə daha ağır cinayətin əlamətlərinin olması müəyyən edilirsə və ittiham tərəfinin əməli düzgün tövsif etmədiyi aşkar olunursa, bu halda məhkəmə həqiqətə nail olunması, ədalət mühakiməsinin maraqları və qanunçuluğun təmin olunması baxımından şəxsin əməlini cinayət əməlinin nəzərdə tutulduğu cinayət qanununun müvafiq maddəsinə

tövsif etmək imkanına malik olmalıdır (tövsif edilən cinayətin daha ağır və ya yüngül olmasından asılı olmayaraq). Çünki təcrübədə bir sıra hallarda hər ikisinin ittiham tərəfində olmasına baxmayaraq dövlət ittihamı ilə zərərçəkmiş şəxslərin (və ya xüsusi ittihamçının) mövqeləri üst-üstə düşür. Yəni zərərçəkmiş şəxslər bir sıra hallarda təqsirləndirilən şəxsin əməlinə daha ağır cinayətin əlamətlərinin olmasına dair məhkəmədə dəlillər irəli sürür. Bu halda bəzi suallar yaranır. ***Məhkəmənin bu hallara qiymət vermək səlahiyyətinin olmaması ədalət mühakiməsinin maraqlarına cavab verirmi? Nə üçün məhkəmə ittiham tərəfindən yalnız dövlət ittihamçısının mövqeyi ilə bağlı olmalıdır? Niyə zərərçəkmiş şəxslərin mənafeləri daha az qorunmalıdır?***

Bu baxımdan hesab edirik ki, məhkəmə baxışının hədlərinə dair cinayət prosessual qanunvericiliyin normaları xarici ölkələrin təcrübəsi də nəzərə alınmaqla yenidən işlənilməli, məhkəmə ədalət mühakiməsinin hərtərəfli, obyektiv və düzgün həyata keçirilməsi üçün daha geniş prosessual imkanlara malik olmalıdır.

İstifadə olunmuş normativ-hüquqi aktların və ədəbiyyatın siyahısı:

1. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosessual Məcəlləsi. Bakı, Hüquq Yayın evi, 2018.
2. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosessual Məcəlləsinin Kommentariyası. Bakı, 2017.
3. Türkiyə Respublikasının Cəza Mühakiməsi Qanunu, Adalet Yayın evi, 2018
4. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun 15 fevral 2008-ci il tarixli qərarı.
5. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun 12 may 2009-cu il tarixli qərarı.
6. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun 17 aprel 2012-ci il tarixli qərarı.
7. www.legislationline.org. Beynəlxalq və milli qanunvericilik portalı.

HAKIMLƏRİN MİLLİ VƏ BEYNƏLXALQ QURUMLARINDA

Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı Məhkəmə-Hüquq Şurasının 2018-ci ilin birinci yarısında baxdığı bir sıra işlər haqqında

Bülletenin bu sərlovhəsinin əsas məqsədlərindən biri hakimləri Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə çıxarılmış qərarları ilə müntəzəm olaraq tanış etməkdən ibarətdir. Hakimlərin intizam məsuliyyətinə cəlb olunmaları ilə bağlı qərarların digər hakimlərin nəzərinə çatdırılmasının zəruriliyi, xüsusilə intizam tənbehlərinə səbəb olan pozuntular barədə hakim korpusunun məlumatlandırılmasının vacibliyi hakimlərin statusuna aid beynəlxalq hüquqi sənədlərdə də öz əksini tapmışdır. Hesab edirik ki, bu yolla həm hakimlərin özünüidarəsi sahəsində şəffaflıq prinsipi təmin olunur, həm də eyni pozuntuların digər hakimlər tərəfindən törədilməsi hallarının qarşısı alınmış olur. Bu məqsədlərdən çıxış edərək Bülletenin hazırkı buraxılışında 2018-ci ilin birinci yarısında Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə qəbul etdiyi bir sıra qərarlar barəsində ümumiləşdirilmiş məlumatları və buna dair müvafiq təhlili muxtar respublika hakimlərinin diqqətinə çatdırmaq istərdik.

2018-ci ilin birinci yarısında Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən 3 hakim barəsində intizam icraatı başlanılmış, həmin intizam icraatları üzrə 3 hakimin intizam məsuliyyətinə cəlb olunması haqqında qərar qəbul edilmişdir. Bu qərarlar Məhkəmə-Hüquq Şurasının 27 fevral 2018-ci il tarixli iclasında qəbul olunmuşdur. Həmin qərarlar əsasında intizam icraatı başlanılan hakimlərdən 1 nəfər Bakı şəhəri Binəqədi Rayon Məhkəməsinin hakiminə töhmət verilmiş, 1 nəfər Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsinin hakiminin iş yerinin dəyişdirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə müraciət olunmuşdur. Barəsində intizam icraatı başlanılmış 1 nəfər Bakı şəhəri Nəsimi Rayon Məhkəməsinin hakiminə irad tutulmuşdur.

İntizam icraatının başlanmasına 2 halda Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin və 1 halda Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin müraciətləri əsas olmuşdur.

2 halda intizam icraatının başlanmasına səbəb işlərə baxılarkən qanunvericiliyin tələblərinin dəfələrlə və kobudcasına pozulması, 1 halda isə

işlərə baxılarkən əmək və icra intizamı haqqında qanunvericiliyin tələblərinin pozulması olmuşdur.

Məhkəmə-Hüquq Şurasının 27 fevral 2018-ci il tarixli qərarından görünür ki, hakim Mayılov Samir İlham oğlu Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Penitensiar Xidmətin 17 sayılı cəzaçəkmə müəssisəsinin yerləşdiyi yerdə məhkumların qeyd olunan ərizələrinə baxarkən bir sıra kobud qanun pozuntularına yol vermiş, həmin ərizələrlə bağlı lazımı araşdırmalar aparmamış, məhkumların müdafiə hüququ qanuna müvafiq qaydada təmin edilməmiş, ərizələrin təmin və ya rədd edilməsi haqqında məhkəmə qərarlarındakı əsaslandırma formal xarakter daşımış, bəzi qərarlar isə məhkumların cəza çəkdikləri dövrdə davranışlarına, onları xarakterizə edən həqiqi məlumatlara və digər hallara uyğun olmamışdır.

Belə ki, öyrənilmiş işlərin təhlili göstərir ki, 17 sayılı cəzaçəkmə müəssisəsində cəza çəkən 27 məhkumdan 15 məhkum cəzalarının çəkilməmiş hissəsindən şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilmələri, 12 məhkum isə məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisəsinə keçirilmələri barədə ərizələrlə Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsinə müraciət etmiş, həmin ərizələr cəzaçəkmə müəssisəsinin rəhbərliyi tərəfindən verilmiş mülahizələrlə birlikdə 23 aprel 2015-ci il tarixdə məhkəməyə daxil olmuş və baxılması üçün hakim S.Mayılovun icraatına verilmişdir.

24 aprel 2015-ci il tarixdə hakim S.Mayılov məhkəməyə müraciət etmiş məhkumların məhkəmə iclasında müdafiə hüququnun təmin edilməsi üçün dövlət hesabına müdafiəçinin ayrılması haqqında qərar qəbul etmiş, həmin qərarda bütün məhkumların adlarını göstərməklə onlara müdafiəçinin ayrılmasının zəruri olduğunu qeyd edərək qərarın surətinin icra olunması üçün Bakı şəhəri 8 sayılı Hüquq Məsləhətxanasına göndərilməsini göstərmişdir.

Eyni tarixdə hakim S.Mayılov 27 məhkumun ərizələrinə 17 sayılı cəzaçəkmə müəssisəsində 28 aprel 2015-ci il tarixdə saat 9:30-da açıq məhkəmə iclasında baxılması barədə bir bildiriş tərtib etmiş və onun surətlərini Bakı Şəhər Prokurorluğunun dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinə, 17 sayılı cəzaçəkmə müəssisəsinin rəisinə və 8 sayılı Hüquq Məsləhətxanasının müdürinə göndərmiş, həmin bildirişin surətini və Ə.Səfərov və qeyrilərinin, habelə P.Bünyatov və qeyrilərinin hüquqlarının müdafiə olunmasının 8 sayılı Hüquq Məsləhətxanasının vəkili İ.Mürvətova həvalə edilməsi barədə iki orderin kserosurətlərini ərizələr üzrə toplanmış materiallara əlavə etmişdir. Qeyd olunan iki orderin əsli isə P.Bünyatovun və Ə.Səfərovun barəsindəki materiallara deyil, digər məhkumlar barəsindəki

materiallara əlavə edilmiş, digər tərəfdən isə faktiki olaraq başqa məhkumların hüquqlarının müdafiə edilməsi heç bir vəkilə həvalə edilməmişdir. Məhz bu əsasla, yəni məhkumun müdafiə hüququnun pozulmasına görə, məhkum N.Soltanovun məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisəsinə keçirilməsi haqqında ərizəsinin təmin edilməməsinə dair Xəzər Rayon Məhkəməsinin 28 aprel 2015-ci il tarixli qərarı Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının apellyasiya şikayətinə ilkin baxış iclasının 08 iyun 2015-ci il tarixli qərarı ilə ləğv edilmiş və materiallar yenidən baxılması üçün birinci instansiya məhkəməsinə qaytarılmışdır.

Müraciət etmiş məhkumların ərizələrinə baxılmasına dair tərtib edilmiş məhkəmə iclas protokollarından görünür ki, birinci məhkəmə iclası saat 14:11-də başlamış və cəmi dörd dəqiqə ərzində (növbəti məhkəmə iclası saat 14:15-də başlamışdır) hakim S.Mayılov məhkum M.Abdullayevin ərizəsini elan edərək proses iştirakçılarına onların hüquq və vəzifələrini izah etmiş, məhkumun, dövlət ittihamçısının, müdafiəçisinin və cəzaçəkmə müəssisəsinin rəisinin rəy və təkliflərini dinləmiş, bundan sonra müşavirə otağına gedərək üç çap vərəqində qərar tərtib etmiş və müşavirədən qayıdaraq onu proses iştirakçılarına elan edərək həmin qərardan apellyasiya şikayətinin və ya apellyasiya protestinin verilməsi qaydası və müddətlərini izah etmişdir.

Qalan 26 material üzrə məhkəmə iclas protokollarına görə, digər məhkumların da ərizələrinə baxılması, yəni yuxarıda göstərilən hərəkətlərin edilməsi 3-4 dəqiqə çəkmiş, ümumilikdə isə 27 ərizəyə 1 (bir) saat 33 (otuz üç) dəqiqə ərzində baxılmış və bu müddətdə hər biri ən azı üç çap vərəqində 27 qərar tərtib edilmişdir. Bununla yanaşı, müəyyən edilmişdir ki, məhkəmə iclas protokollarında birinci iclasın saat 14:11-də, sonuncu iclasın isə saat 15:44-də başlaması göstərilərsə də, faktiki olaraq 28 aprel 2015-ci il tarixdə proses iştirakçıları (hakim, prokuror, müdafiəçi və məhkəmə iclas katibi) cəzaçəkmə müəssisəsinin ərazisində saat 14:22-dən 15:30-dək, yəni cəmi 1 saat 8 dəqiqə ərzində olmuş, 8 məhkəmə iclasının başlanması vaxtına görə həmin iclasların proses iştirakçılarının müəssisə ərazisində olmadığı vaxtda (3 məhkəmə iclası tərəflər müəssisəyə daxil olana qədər, 5 məhkəmə iclası isə onlar müəssisə ərazisini tərk etdikdən sonra) keçirilməsi göstərilmişdir ki, bu hallar da məhkumların ərizələrinə qanuna müvafiq qaydada baxılmamasına dəlalət edir.

17 sayılı cəzaçəkmə müəssisəsində azadlıqdan məhrum etmə növündə cəza çəkən məhkumların (27 nəfər) barələrində çıxarılmış hökmlərin icrası

qaydasında cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün dəyişdirilməsi və ya cəzalarının çəkilməmiş hissəsindən şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilmələri barədə ərizələrinə hakim S.Mayılov tərəfindən Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosessual Məcəlləsinin 520-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada baxılmaması, onun “Cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmə, cəzanın çəkilməmiş hissəsini daha yüngül cəza növü ilə əvəz etmə, cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün dəyişdirilməsi və xəstəliyə görə cəzanı çəkməkdən azad etmə ilə bağlı məhkəmə təcrübəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 08 oktyabr 2010-cu il tarixli qərarındakı tövsiyələrə əməl etməyərək ərizələr üzrə məhkumların şəxsiyyətləri, davranışları, yeni cinayətlər törətməyə meyilli olub-olmamaları ilə bağlı lazımi araşdırma aparmaması, məhkumların şəxsi işlərini tədqiq etməməsi əvvəllər də dəfələrlə ağır cinayətlərin törədilməsinə görə məhkum olunmuş E.Məmmədovun ərizəsinin təmin edilərək onun cəzasının çəkilməmiş hissəsindən şərti olaraq vaxtından əvvəl azad olunması haqqında əsassız və qanunsuz qərarın qəbul edilməsinə səbəb olmuş, nəticə etibarı ilə islah edilməmiş məhkum E.Məmmədov azadlığa buraxılmaqla cəzasızlıq mühitindən istifadə etmiş və daha ağır cinayət törətmişdir.

Belə ki, intizam icraatı üzrə aparılmış araşdırma nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, sonuncu məhkumluğu üzrə 08 noyabr 2013-cü il tarixdən ona təyin olunmuş 2 (iki) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə növündə cəza çəkməyə başlamış, 24 aprel 2014-cü il tarixdə 17 sayılı cəzaçəkmə müəssisəsinə qəbul edilmiş və Xəzər Rayon Məhkəməsinin 28 aprel 2015-ci il tarixli qərarı ilə cəzasının çəkilməmiş hissəsindən şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilmiş məhkum E.Məmmədov sınaq müddəti dövründə - 05 noyabr 2015-ci il tarixdə Şirvan şəhərində digər şəxslərlə birlikdə xüsusilə ağır cinayət törətmiş, bununla bağlı o, Cinayət Məcəlləsinin 120.2.7 və digər maddələri ilə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilmişdir. Cinayət işinə Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsində baxılan zaman isə 23 oktyabr 2017-ci il tarixdə məhkum E.Məmmədov digər həbsdə olan A.Əliyev ilə birlikdə dəmir yolu qarovulu ilə Bakı şəhərinə etap olunarkən mühafizə altından qaçmış, 02 noyabr 2017-ci il tarixdə isə polisə silahlı müqavimət göstərərək zərərsizləşdirilmişdir.

Həmçinin müəyyən edilmişdir ki, 18 mart 1980-ci il tarixdə anadan olmuş E.Məmmədov hələ yetkinlik yaşına çatmadığı dövrdə oğurluq cinayətini törətdiyinə görə Penitensiar Xidmətin Tərbiyə Müəssisəsində cəza çəkərkən 1998-ci ildə 4 məhkumla əlbir olaraq müəssisənin

nəzarətçisini qətlə yetirməklə həbsdən qaçmış, bu əmələ görə o, 9 il 8 ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunmuş və 2008-ci ildə cəzasının sonu ilə azad edilmişdir.

E.Məmmədovun 17 saylı cəzaçəkmə müəssisəsində tərtib olunmuş şəxsi işindən görünür ki, o, həmin müəssisədə cəza çəkdiyi dövrdə mənfi xarakterizə olunmuş, aqressivliyi ilə seçilmiş, onunla aparılan tərbiyə işinin nəticələrinə görə islah prosesi ilə bağlı verilən tövsiyələrdən düzgün nəticə çıxarmamış, törətdiyi cinayətdən peşman olmadığını bildirmişdir.

Şəxsi iş əlavə edilmiş sənəddə E.Məmmədovun oğru ideyalarını təbliğ etməsi, tabe olmamağa meyilli olması, əvvəllər məhkum olması qeyd olunmuşdur. Şəxsi iş əlavə edilmiş sənədlərlə həmçinin müəyyən edilir ki, E.Məmmədov 3 dəfə başqa məhkumlarla ziddiyyətli münasibətlərdə olduğuna görə təhlükəsiz yerə keçirilmiş, daxili rejim qaydalarını pozduğuna görə 2 dəfə cərimə təcridxanasına yerləşdirilmiş və yalnız bir dəfə - 30 dekabr 2014-cü il tarixdə əvvəlki tənbehin üzərindən götürülməsi ilə həvəsləndirilmişdir. E.Məmmədovun barəsindəki illik xasiyyətnamədə onun müsbət cəhətdən xarakterizə olunması göstərilə də, bu xasiyyətnamə şəxsi işdə olan digər sənədlərə və məlumatlara zidd olmuşdur.

Göründüyü kimi, hakim S.Mayılov qeyd olunan halların heç birini araşdırmamış, məhkum E.Məmmədovun əvvəllər məhkum olunması ilə bağlı hökmlərin surətlərini tələb etməyərək tədqiq etməmiş, məhkumun cəzasının çəkilməmiş hissəsindən şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edilməsi haqqında qərar qəbul edərkən onun ciddi nəzarət altında saxlanılmasının məqsədə uyğun olmasına dair yuxarıda qeyd olunan məlumatları nəzərə almamış, qəbul etdiyi qərarla isə hətta şəxsi işdə olan sənədlərə istinad etməmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin cinayət kollegiyasının 13.12.2017-ci il tarixli qərarı ilə məhkum E.Məmmədovun cəzasının çəkilməmiş hissəsindən şərti olaraq vaxtından əvvəl azad olunması haqqında Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsinin 28.04.2015-ci il tarixli qərarı ləğv edilmiş, E.Məmmədovun ərizəsinin baxılmasına xitam verilmişdir. Qeyd edilən qərardan görünür ki, məhkum E.Məmmədov barəsində 17 saylı cəzaçəkmə müəssisəsi tərəfindən verilmiş mülahizənin açıq-aşkar formal xarakter daşması və onun cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad olunmasına dair qərarla gəlinən nəticənin işin faktiki hallarına uyğun olmaması iş materialları ilə tam təsdiq edilmişdir. Məhkəmə kollegiyası E.Məmmədovun şəxsi işindəki materialları və onun şəxsiyyətini mənfi xarakterizə edən çoxsaylı halları, habelə barəsində verilmiş mülahizənin formal xarakter

daşımalarını nəzərə alaraq hakim S.Mayılov tərəfindən qəbul edilmiş qərarı əsaslı hesab etməmişdir. Belə ki, hakim S.Mayılov məhkum E.Məmmədov barəsində verilmiş mülahizəni tam, hərtərəfli və obyektiv surətdə araşdırmamış, məhkumun şəxsiyyətini xarakterizə edən iş üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən halları düzgün qiymətləndirməmişdir.

Yuxarıda qeyd olunanlardan görünür ki, hakim S.Mayılov 17 sayılı cəzaçəkmə müəssisəsində cəza çəkən məhkumların (27 nəfər) cəzalarının çəkilməmiş hissəsindən azad edilmələri və cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün dəyişdirilməsi barədə ərizələrinə baxarkən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 60-cı (hüquq və azadlıqların inzibati və məhkəmə təminatı) və 127-ci (ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinin əsas prinsipləri) maddələrinin, “İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsinin (ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ), “Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 99-cu maddəsinin (hakimin vəzifələri), Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 76-cı maddəsinin (cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmə), Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosessual Məcəlləsinin 520-ci maddəsinin (hökümün və ya məhkəmənin digər yekun qərarının icrası qaydasında məsələlərə dair müraciətlərə məhkəmə iclasında baxılması) tələblərini kobudcasına pozmuş və “Cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etmə, cəzanın çəkilməmiş hissəsini daha yüngül cəza növü ilə əvəz etmə, cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün dəyişdirilməsi və xəstəliyə görə cəzanı çəkməkdən azad etmə ilə bağlı məhkəmə təcrübəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 08 oktyabr 2010-cu il tarixli qərarındakı tövsiyələrə əməl etməmişdir.

“Məhkəmələr və hakimlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 99-cu maddəsinə əsasən, hakimlər ədalət mühakiməsini həyata keçirərkən qanunların tələblərinə dəqiq və dönmədən əməl etmək, məhkəmə fəaliyyətinin mənəvi və tərbiyəvi təsirini təmin etmək, ədalətli və qərəzsiz olmaq, ədalət mühakiməsinin nüfuzuna, hakimin yüksək adına, şərəf və ləyaqətinə xələl gətirən hər hansı hərəkətdən çəkinmək kimi vəzifələri yerinə yetirməlidirlər.

Beləliklə, Məhkəmə-Hüquq Şurasının təhlil edilən qərarlarında qeyd edilən pozuntular maddi və prosessual hüquq normalarının pozulmasında ifadə edilmişdir.

Hakimlərin milli və beynəlxalq qurumlarında

Hesab edirik ki, Məhkəmə-Hüquq Şurasının intizam icraatı üzrə qəbul etdiyi qərarların, həmin qərarlarda intizam məsuliyyətinə səbəb olan əsaslar kimi müəyyən edilən halların öyrənilməsi faydalı olacaq.

Ümid edirik ki, muxtar respublika məhkəmələrinin hakimləri tərəfindən işlərə baxılması zamanı belə hallara yol verilməyəcəkdir.

Uşağın öz valideynləri və başqa qohumları ilə ünsiyyətdə olmaq hüququ

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 12-ci maddəsinin məzmununa əsasən dövlətin ali məqsədi insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təminatıdır. Yetkinlik yaşına çatmış hər bir şəxs öz hüquqlarının və qanuni mənafələrinin təmin edilməsində, pozulmuş hüquqlarının bərpa olunmasında və vəzifələrinin həyata keçirilməsində müstəqil iştirak edə bilər. Lakin yetkinlik yaşına çatmayanlar bu sahədə hər zaman valideynləri, cəmiyyət və dövlət tərəfindən hərtərəfli mühafizə və köməklə təmin olunmalıdır. Bu səbəbdən də dövlət uşaqların qayğısına qalmaq və onları tərbiyə etmək öhdəliklərini valideynlərin borcu kimi müəyyən etsə də, bu borcun yerinə yetirilməsinə və uşaq hüquqlarının həyata keçirilməsinə öz qurumları vasitəsilə nəzarət edir və istər pozitiv, istərsə də neqativ davranış öhdəlikləri ilə uşaqların pozulmuş hüquqlarının bərpa olunmasında aktiv nəzarət funksiyasını həyata keçirir.

Cəmiyyətin ən həssas və kövrək üzvləri olan uşaqların hüquqları beynəlxalq hüquqi müstəvidə də xüsusi diqqət mərkəzində olan məsələlərdən biridir. Belə ki, uşaqların xüsusi müdafiə olunması zəruriliyinin uşaq hüquqlarına dair 1924-cü il tarixli “Cenevrə Bəyannaməsi”ndə, 4 noyabr 1950-ci il tarixli “Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası”nda (8-ci maddədə), 20 noyabr 1959-cu il tarixli “Uşaq Hüquqları Bəyannaməsi”ndə, 16 dekabr 1966-cı il tarixli “Mülki və siyasi hüquqlar haqqında” (23 və 24-cü maddələrdə), “İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında” (10-cu maddədə) Beynəlxalq paktlarda, habelə uşaqların rifahi məsələləri ilə məşğul olan ixtisaslaşdırılmış idarələrin və beynəlxalq təşkilatların nizamnamələrində və müvafiq sənədlərində əks olunması bunun bariz nümunəsidir.

Uşaqlara qayğı göstərməyi, onları tərbiyə etməyi valideynlərin hüququ və borcu kimi müəyyən edən *Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası*, uşağın şəxsiyyətinin tam və ahəngdar inkişafı üçün onun ailə mühitində, xoşbəxtlik, məhəbbət və anlaşma şəraitində böyüməsinin vacibliyini təsdiq edən *Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya* da uşaqların şəxsiyyətinin formalaşmasında əsas vəzifənin valideynlərə aid olmasını birmənalı şəkildə

qeyd edir. Bu sahədə valideynlərin hansı hüquq və vəzifələrinin olması isə milli qanunvericiliklə müəyyən olunur.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 34-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş *“Ər və arvadın hüquqları bərabərdir”*, Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 29-cu maddəsində təsbit olunmuş *“Analıq, atalıq, uşaqların tərbiyəsi və təhsili, eləcə də ailənin digər məsələləri ər-avadın hüquq bərabərliyi prinsiplərinə uyğun olaraq birgə həll edilir”* və *“Uşaq hüquqları haqqında”* Azərbaycan Respublikası Qanununun 19-cu maddəsində qeyd olunmuş *“Valideynlərin uşağın tərbiyəsində bərabər hüquq və vəzifələri vardır”* müddəalarından da aydın olur ki, uşaqların tərbiyə olunmasında, onların hüquqlarının təmin edilməsində və şəxsiyyətinin formalaşmasında valideynlər bərabər hüquqlara malikdirlər.

Valideynlik hüquqlarını həyata keçirərkən valideynlər uşaqların mənəvi inkişafına, fiziki və psixi sağlamlığına zərər yetirməməlidirlər. Uşaqların tərbiyə və təhsilinə aid olan bütün məsələlər, uşaqların hüquq və mənafeləri, onların rəyi nəzərə alınmaqla valideynlərin qarşılıqlı razılığı əsasında həll olunmalıdır.

Uşaqların tərbiyəsində və şəxsiyyətinin formalaşmasında valideynlər öz vəzifələrini daha çox onlarla ünsiyyətdə olmaqla həyata keçirirlər. Valideynlərin uşaqla ünsiyyəti onların şəxsiyyətinin formalaşmasına müəyyən tərzdə istiqamət verir. Demək olar ki, şəxsiyyətin təşəkkülü müəyyən mənada ünsiyyət prosesinin məhsuludur və ünsiyyət uşağın psixi inkişafında əsas və hərəkətverici qüvvə kimi xüsusi əhəmiyyətli yer tutur. Uşaqların valideynləri ilə ünsiyyətinin hüquqi müstəvidə əhəmiyyəti özünü qanunvericilik sistemində də əks olunması ilə göstərir. *“Uşaq hüquqları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 18-ci maddəsində* valideynlərinin hər ikisindən və ya birindən ayrı yaşayan uşağın onları tanımaq, habelə bu, ona mənfi təsir göstərmirsə, valideynləri ilə ünsiyyətdə olmaq hüququnun olduğu qeyd olunmuşdur. *Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 50-ci maddəsinə* əsasən uşaq valideynləri, babaları, nənələri, bacıları, qardaşları və başqa qohumları ilə ünsiyyət saxlamaq hüququna malikdir. 20 noyabr 1989-cu ildə BMT Baş Assembleyası tərəfindən qəbul edilmiş *“Uşaq hüquqları haqqında Konvensiya”nın 9-cu maddəsinə* əsasən *“uşaq öz valideynləri ilə yaşamaq hüququna malikdir. Bir şərtlə ki, bu, uşağın ən yaxşı mənafələrinə zidd olmasın. Uşaq valideynlərindən biri ilə və ya hər ikisindən ayrıldıqda onların hər ikisi ilə əlaqə saxlamaq hüququna malikdir”*.

Göründüyü kimi, istər milli qanunvericilik sistemində, istərsə də beynəlxalq hüquq müstəvisində uşaqların nəinki valideynləri ilə, hətta digər qohumları ilə ünsiyyəti hüquq formasında tanınmışdır. Bəs, ünsiyyət və ünsiyyət hüququ dedikdə, nə başa düşülür?

Ünsiyyət ərəbcə “üns” (ülfət) sözündən yaranıb mənası “insan” deməkdir¹. Ünsiyyətin hamı tərəfindən qəbul olunan ümumi tərif yoxdur. Müxtəlif mənbələrdə qeyd olunmuş hesablamalara görə hələ 1969-cu ilə qədərki dövrdə təkcə ingilis dilində olan ədəbiyyatlarda ünsiyyətin 96 tərif məlum idi. Ünsiyyətə verilən təriflərin müxtəlifliyinə baxmayaraq, ümumi mənada, ***ünsiyyət nitq və nitqdən kənar təsirlərin köməyi ilə həyata keçirilən qarşılıqlı münasibətdir***². Nəzərə alsaq ki, heç bir insan birliyi oradakı adamlar arasında təmas yaradılmadan birgə fəaliyyəti həyata keçirə bilməz və qarşılıqlı anlaşma baş verməz, o zaman belə bir sual yaranır ki, bu qədər təbii bir proses olan ünsiyyətin hüquq kimi formalaşmasına səbəb nədir? Bu suala belə cavab vermək olar ki, ünsiyyət onun həyata keçirilməsinə maneə yaradılan hallarda hüquq olaraq təşəkkül tapır və demək olar ki, ünsiyyət hüququnun yarandığı vaxt da onun həyata keçirilməsinə maneələr yaradıldığı vaxtdır.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 50-ci maddəsinin məzmununa əsasən həmin maneələr valideynlər arasında nikahın ləğv olunması və ya etibarsız hesab edilməsi, valideynlərin ayrı, hətta fərqli ölkələrdə yaşaması və bəzi ekstremal hallar (uşağın tutulması, həbs olunması, saxlanılması, müalicə və tərbiyə müəssisələrinə yerləşdirilməsi) hesab oluna bilər. Qanunvericiliyin tələbinə əsasən uşağın ailədə yaşamaq və tərbiyə almaq haqqı olduğundan bütün bu hallarda da uşaqların valideynləri və yaxın qohumları ilə ünsiyyət hüququnun saxlanması uşaqların tərbiyəsi və psixoloji formalaşması baxımından ünsiyyətin zəruriliyini bir daha göstərir. Buna görə də uşağın hər hansı səbəbdən nikahda olan və ya olmayan valideynlərindən biri ilə yaşaması o biri valideynin uşaqla ünsiyyətdə olmaq, onun tərbiyəsi və təhsili ilə bağlı məsələlərin həllində iştirak etmək hüququnu əlindən almamalıdır.

Yuxarıda qeyd olunmuş maneələrin yarandığı hallarda uşağın valideynləri və digər qohumları ilə ünsiyyət hüququnun hansı müddətdə, hansı üsullarla həyata keçirilməsi qaydaları və nəzərə alınmalı olan

¹ **Bəşir Əhmədov.** “Etimologiya lüğəti. Araşdırmalar, mülahizələr”. Bakı, Altun Kitab. 2015.

² Kayzen.az internet resursu :

<https://kayzen.az/blog/psixologiya/1774/%C3%BCnsiyy%C9%99t.html>

faktorlar “Valideynlərin və digər qohumların uşaqla ünsiyyətdə olmaq hüquqları ilə əlaqədar qanunvericiliyin məhkəmələr tərəfindən tətbiqi təcrübəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 2011-ci il 28 oktyabr tarixli, 6 sayılı qərarında (bundan sonra – Ali Məhkəmənin Plenum qərarı) qeyd olunmuşdur. Həmin qərara əsasən uşaqlarından ayrı yaşayan valideynlə uşağın birlikdə yaşadığı valideyni ünsiyyətin forması, yeri, tezliyi, müddəti barədə yazılı saziş bağlaya bilirlər. Belə razılıq olmadıqda və ya ayrı yaşayan valideynlər uşağın kiminlə yaşayacağı barədə razılığa gələ bilmədikdə valideynlərdən birinin tələbi əsasında mübahisə qəyyumluc və himayə orqanının iştirakı ilə məhkəmə qaydasında həll olunur. Bu zaman məhkəmə valideynlərin valideyn hüquqlarının və vəzifələrinin bərabərliyi prinsipinə əməl etməklə uşağın mənafeyindən çıxış etməli, uşağın yaşını, onun valideynlərindən hansına, başqa ailə üzvlərinə daha çox bağlı olmasını, valideynlərin şəxsi keyfiyyətlərini, uşağın tərbiyəsi, təhsili və inkişafı üçün daha yaxşı şərait yaratma imkanını və uşağın inkişafına təsir edə biləcək başqa halları nəzərə almalıdır. Valideynlərdən birinin maddi durumunun yaxşı olması onun tələbinin təmin olunması üçün əsaslı faktor deyil.

Uşaqların hərtərəfli tərbiyəsi və formalaşması üçün onların valideynləri ilə yanaşı, həm ana, həm də ata tərəfdən qohumları ilə ünsiyyət saxlamaq hüququ vardır. Hətta bir çox hallarda uşaqların bəzi qohumları ilə ünsiyyəti onların psixi sağlamlıqları üçün zəruri hesab olunur. Bu, uşaqların həmin şəxslərlə daha çox vaxt keçirməsi və onlara bağlı olmasından qaynaqlanır. Buna görə də Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsi uşaqların ünsiyyətdə olmaq haqqı olduğu qohumların tam siyahısını verməyərək uşaqların birinci dərəcəli qohumlarla və ya digər qohumlarla ünsiyyət məsələsini konkret yaşam hallarından, ailənin özünəməxsus keyfiyyətlərindən asılı edir. Burada isə əsas şərt uşaqların bu və ya başqa qohumlarla ünsiyyətinin məqsədi və gərəkliliyi, uşaqların maraqlarının qorunmasıdır.

Valideynlərdən fərqli olaraq uşaqlarla ünsiyyət hüququ olan “digər qohumlar” ünsiyyət hüquqlarının təmini üçün birbaşa məhkəmə müdafiəsi hüquqlarına malik deyildirlər. Uşaqların hər hansı səbəbdən qohumları ilə ünsiyyətinə maneə yaradılsa, qohumlar, ilk olaraq, bu mübahisəni həll etmək üçün qəyyumluc və himayə orqanına müraciət etməlidirlər. Qəyyumluc və himayə orqanı uşaqların qohumları ilə ünsiyyətinə maneə yaratmamaq vəzifəsi qoya və həmçinin ünsiyyət qaydalarını müəyyənləşdirə bilər. Valideynlər qəyyumluc və himayə orqanının qərarını yerinə

yetirmədikləri halda isə qohumlar uşaqla ünsiyyət hüquqlarının həyata keçirilməsinə maneə olan halların aradan qaldırılması üçün məhkəməyə müraciət edə bilər.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenum qərarına əsasən baba, nənə, qardaş, bacı və digər qohumlar müvafiq icra hakimiyyəti orqanına müraciət etmədən ərizə ilə birbaşa məhkəməyə müraciət etdikləri halda məhkəmə pretenziya (məhkəmədənəknar) qaydasına əməl edilmədiyindən ərizənin icraata qəbul etməkdən imtina edilməsi, ərizənin icraata qəbul edildiyi halda isə baxılmamış saxlanması barədə qərar qəbul edir³.

Qəyyumluq və himayə orqanı qohumların uşaqla ünsiyyət hüququnun həyata keçirilməsindən imtina etmək haqqında qərar qəbul etdiyi halda isə ünsiyyət hüququna malik olan qohumlar bu qərardan inzibati aktı qəbul etmiş inzibati orqanın (cavabdehin) yerləşdiyi yerin inzibati-iqtisadi məhkəməsinə şikayət verə bilər.

Qeyd etmək yerinə düşərdi ki, ünsiyyət hüququ qarşılıqlı hüquq olduğundan atanın, ananın və ya başqa qohumların uşaqla ünsiyyətdə olmaq hüququndan məhrum edilməsi eyni zamanda uşaqları da onlarla ünsiyyətdə olmaqdan məhrum etməklə onların mənafelərinə ciddi şəkildə xələl gətirir. Lakin ünsiyyətin uşağın fiziki, psixi sağlamlığına, onun əxlaqi inkişafına zərər yetirdiyi hallarda istər uşaqla yaşayan valideynin, istər uşağın himayəyə verildiyi digər şəxsin, istərsə də icra məmurunun ərizəsi ilə uşağın o biri valideynin və digər qohumlarının ünsiyyət hüququ məhdudlaşdırıla bilər. Uşaqların mənafelərinin hərtərəfli qorunması məqsədilə nəinki ünsiyyətin məhdudlaşdırılmasının şərtləri, eyni zamanda yetkinlik yaşına çatmayan uşaqların məişət zorakılığı törətmiş, uşağın fiziki, psixi sağlamlığına, əxlaqi inkişafına zərər yetirən valideynlərindən müdafiə hüququ, müdafiə tədbirləri və belə davranışa qarşı sanksiyalar da qanunla müəyyən edilmişdir⁴.

Nəzər salsaq görərik ki, ünsiyyət hüququnun yaranması vaxtı nikahdan, valideynlərin yaşadıkları yerlərdən, başqa sözlə, onlar arasındakı mübahisəli münasibətlərdən asılı olduğu təqdirdə, bir halda *uşaqların olduğu xüsusi vəziyyətlə* bağlı olur. Yəni, bu halda valideynlərin birinin digərini uşaqla ünsiyyətdən məhrum etməsindən söhbət gedə bilməz. Bu hal

³ Bu barədə qərarlar Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Məcəlləsinin 153.2.1 və ya 259.0.1-ci maddələri rəhbər tutulmaqla qəbul edilir.

⁴ "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu. Bakı şəhəri, 22 iyun 2010-cu il.

qanunvericilikdə ekstremal vəziyyət hesab olunur. Ekstremal vəziyyət uşaqların tutulması, həbsə alınması, müalicə və ya tərbiyə müəssisəsinə yerləşdirilməsi və s. hallar hesab olunur. Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 50.5-ci maddəsində ekstremal hallarda da uşaqların valideynləri və digər qohumları ilə ünsiyyət hüququna malik olması göstərilərsə də, belə vəziyyətlərdə uşaqların ünsiyyət hüquqlarının təmin edilməsi qaydaları Ali Məhkəmənin Plenum qərarında əks olunmuşdur. Həmin qərara əsasən ekstremal vəziyyətlə əlaqədar uyğun qanun normaları rəhbər tutulmaqla, ünsiyyətdə olmanın qaydası müəyyənləşdirilməli, qanunla nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla, uşaqların ünsiyyətdə olmaq hüququ məhdudlaşdırılmamalıdır. Əks halda isə qanunun normalarına istinad olunmaqla qəbul edilmiş qərar əsaslandırılmalıdır. Lakin hər bir halda ünsiyyət hüququnun məhdudlaşdırılması müddəti, ekstremal vəziyyətdə olma müddətindən artıq olmamalıdır.

Uşaqların valideynləri və başqa qohumları ilə ünsiyyəti müxtəlif formalarda, məsələn, yazışma, şəxsi görüşmə, telefon danışqları və s. ola bilər.

Milli qanunvericilik və beynəlxalq aktlarda uşağın valideynləri və digər qohumları ilə ünsiyyət hüququnun olmasını, bu hüququn həyata keçirilməsi qaydaları, məhdudlaşdırıldığı halları qeyd etsək də, həmçinin bəzi məsələlərin təcrübədə həlli üsullarına və Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin (*bundan sonra – Avropa Məhkəməsi*) bu sahədə hüquqi mövqeyinə diqqət yetirməyi də zəruri hesab edirik.

Avropa Məhkəməsinin uşaqların valideynləri və digər qohumları ilə ünsiyyət hüququ barədə qərarları “İnsan hüquqları və əsas azadlıqlarına dair Avropa Konvensiyası”nın 8-ci maddəsi (*şəxsi və ailə həyatına hörmət hüququ*) kontekstində araşdırdığı məsələlərdəndir.

Təcrübədə uşağın mənafeyi ilə digər üstün subyektlərin maraqlarının toqquşması hallarına mütəmadi olaraq rast gəlinir. Avropa Məhkəməsi konkret işlər üzrə qərarlarında həmin hallar üçün öz hüquqi mövqeyini müəyyənləşdirmişdir. Dövlətin maraqları ilə uşağın mənafeyinin toqquşması halına misal olaraq **“Kaplan və başqaları Norveçə qarşı” işi üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarını** göstərə bilərik. Həmin qərarla bildirilir ki, autizm xəstəsi olan uşağın atası immiqrantdır və o, ölkə qanunvericiliyini pozduğu üçün deportasiya olunmalıdır. Məhkəmə qeyd edir ki, burada uşağın üstün mənafehi vardır ki, o, atası ilə ünsiyyətdə olmalıdır. Atasının onun tərbiyəsində iştirak etməlidir və demokratik cəmiyyətdə uşağın atasının deportasiya olunması zəruri deyil. Məhkəmə uşağın atasının 5 il müddətinə

ölkədən çıxarılmasını uşağın və digər ailə üzvlərinin Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasında göstərilən hüquqlarının pozulması kimi qiymətləndirmişdir. Bununla da Avropa Məhkəməsi uşağın mənafelərinin dövlətin maraqlarından da üstün olduğunu göstərmişdir. Həmçinin, **Avropa Məhkəməsinin 07 avqust 1996-cı il tarixli “Yohansen Norveçə qarşı” iş üzrə qərarında** da İnsan Hüquqları üzrə Avropa Konvensiyasının 8-ci maddəsi (ailə həyatına hörmət hüququ) çərçivəsində dövlətin üzərinə valideynlərlə uşaqların qovuşmasını təmin etmək üzrə pozitiv öhdəlik qoyulduğu qeyd olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenum qərarında qeyd olunduğu kimi Avropa Məhkəməsinin konkret işlər üzrə qərarlarında da uşaqların valideynlərlə ünsiyyətində hər bir işə fərdi yanaşılması, uşaqların mənafelərinin digər mənafelərdən üstün olması bildirilir. Həmçinin uşaqların yaşlarının az olması onların məhkəmədə dinlənilməməsi üçün əsas deyildir. Hər bir halda uşaqların fikri pedaqoqların iştirakı ilə bilavasitə məhkəmədə dinlənilməlidir.

Valideynlərlə ünsiyyət zamanı uşaqların fikirlərinin və mənafelərinin nəzərə alınmasına dair **“N.TS. Gürcüstana qarşı” işdə** Avropa Məhkəməsi öz qərarında qeyd etmişdir ki, yerli məhkəmələr heç bir instansiyada uşaqları dinlənməmişdir, yalnız onların nümayəndələrinin və atalarının fikirləri əsasında qərarlar qəbul etmişdir. Həmçinin Avropa Məhkəməsi bildirmişdir ki, uşaqların ataları ilə ünsiyyəti onlar üçün nə qədər vacib olsa da, onlar bütün məhkəmə proseslərində sonadək atanın yanında qalmaqdan imtina etmişlər. Yerli məhkəmələr isə bu məqama diqqət yetirməyərək onların məcburi olaraq atalarının yanında qalmalı olmaları barədə qərar qəbul etmişdir. Avropa Məhkəməsi bu mövqeyi ilə göstərmişdir ki, uşaqların mənafeləri valideynlik hüquqlarından belə üstündür.

Ümumiyyətlə, Avropa Məhkəməsi ünsiyyət hüququ ilə bağlı işlərdə yerli məhkəmə qərarlarının icrasının mümkünlüyü məsələsinə deyil, bu sahədə dövlətin öz öhdəliklərinin yerinə yetirib-yetirməməsi məsələsinə xüsusi diqqət yetirir. Lakin bu, o demək deyil ki, uşağın valideynlə (qohumlarla) ünsiyyətini təmin edərkən dövlət orqanları ünsiyyət hüququnun təmin edilməsi ilə bağlı yekun nəticəyə diqqət etməlidir. Hər bir halda uşağın mənafelərinə və uşağın ünsiyyəti üçün düzgün tədbirlərin seçilməsinə səy göstərilməlidir. **“Krasitskiy Polşaya qarşı” iş üzrə qərarında** Avropa Məhkəməsi qeyd etmişdir ki, valideynin uşaqla ünsiyyət hüququ uşağa qarşı hər hansı məcburi tədbirlərin görülməsinə və uşağın buna məcbur edilməsinə əsas deyildir. Bu tip işlərdə məhkəmələr dövlət

orqanları tərəfindən uşağın valideyni ilə könüllü ünsiyyəti üçün bütün zəruri addımların atılıb-atılmadığı müəyyən etməlidir.

Uşaqların himayəyə və ya övladığa verildiyi hallarda müəyyən müddət keçdikdən sonra valideynlərin təkrarən uşaqla ünsiyyət hüquqlarının olub-olmaması təcrübədə maraq doğuran məsələlərdən biridir. Avropa Məhkəmənin presedent hüququna görə bu məsələlərlə bağlı qərar qəbul edilərkən uşağın maraqlarına birinci dərəcəli əhəmiyyət verilməklə yanaşı, onların rəyləri dinlənilməlidir. Qeyd olunan məsələ ilə bağlı **“K.A. Finlandiyaya qarşı” iş üzrə qəbul edilmiş qərar** xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Avropa Məhkəməsi həmin qərarında vurğulamışdır ki, ayrıldıqdan sonra uzun müddət keçdikdə və uşaq himayəyə verildiyi ailədəki vəziyyətə alışdıqda, bu vəziyyətin yenidən dəyişməsi, yəni uşağın öz valideynlərinə qaytarılması onun maraqlarına uyğun olmaya bilər və bu halda da onun maraqları valideynlərinin maraqlarını üstələyə bilər. Həmçinin **“Eşolts Almaniyaya qarşı” iş üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarında** deyilir ki, Konvensiyanın 8-ci maddəsinə görə dövlət hakimiyyəti orqanları uşağın maraqları ilə valideynlərin arasında ədalətli tarazlığa riayət etsinlər. Tarazlaşdırma prosesində isə uşağın yüksək maraqlarına xüsusi əhəmiyyət verilməlidir, həmin maraqlar onların xarakterindən və ciddiliyindən asılı olaraq valideynlərin maraqlarından üstün tutula bilər.

Təcrübədə tez-tez rast gəlinən problemlərdən biri də uşağından ayrı yaşayan valideynlə uşağı saxlayan valideynin hüquqlarının toqquşmasıdır. Uşağı saxlayan valideyn ölkəni tərk etdiyi zaman bir valideynin azadlıq hüququ ilə digər valideynin ünsiyyət hüququnda toqquşma yaranır. Bu cür halların tənzimlənməsi qaydası milli qanunvericilik aktlarında öz əksini tapmır. Fikrimizcə, belə hallarda valideynlərin uşaqla ünsiyyət hüququnun təmin edilməsi üçün razılığa gəlmə imkanları araşdırılmalıdır. Belə razılıq olmadığı hallarda ünsiyyətin digər formalarından (telefon vasitəsilə danışma, yazışma və s.) istifadə etmək olar ki, bu da texnologiyanın inkişaf etdiyi bir zamanda ünsiyyət hüququnun təmin edilməsi üçün operativ üsullardan biridir. Qeyd etmək yerinə düşər ki, ünsiyyət hüququnun təmin edilməsi üçün məhkəmə qərarı əsasında təyin edilmiş günlərdə uşağın valideyni ilə başqa ölkədə və ya şəhərdə olmasına görə məhkəmə qərarının icrası mümkün sayılmıqda digər valideyn ünsiyyətin üsulunun dəyişdirilməsi barədə (məsələn, “skype” vasitəsilə ünsiyyət hüququnun təmin edilməsi barədə) yenə də məhkəməyə müraciət etməlidir. Lakin, bu kateqoriya məhkəmə qərarlarının icrasının çətinliklər yaratması da danılmaz faktır.

Həmin problemin gələcəkdə öz müsbət həllini tapması məqsədilə bu sahədə dünya dövlətlərinin təcrübəsinin tədqiq olunmasına, daha səmərəli və effektiv ünsiyyət üsullarının həyata keçirilməsinə dair ayrıca araşdırmaların aparılmasına ciddi ehtiyac vardır.

Bəzi dünya ölkələrində uşağın valideynləri və digər qohumları ilə ünsiyyət hüququnun tənzimlənməsi qaydalarına və təcrübədə tətbiqi üsullarına diqqət yetirək.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 1.1-ci maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikasının ailə qanunvericiliyi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, bu Məcəllədən, bu Məcəlləyə uyğun olaraq qəbul edilmiş digər müvafiq qanunvericilik aktlarından və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdən ibarətdir. **Türkiyə Respublikasında** isə “Ailə hüququ” “Mədəni hüquq”un bir hissəsi olaraq tanınmışdır və qanuni olaraq qəbul edilmiş bir çox kitablarda ailə hüququ ilə bağlı tənzimləmələr aparılmışdır. Bu kitablarda həm ailə hüququ çərçivəsində hüquqların qanuni əsasları, həm də həmin hüquqların həyata keçirilməsi qaydaları əks olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası ailə qanunvericiliyindən fərqli olaraq Türkiyə Respublikası “Mədəni hüquq”una əsasən nikahın ləğvi zamanı uşağın hansı valideynin yanında qalması məsələsi iki qaydada həll edilə bilər:

1. Uşağın ata və ya ananın yanında qalması barədə qərar qəbul edilir.
2. Uşağın hər iki valideynlə qalması barədə qərar qəbul edilir ki, buna da Türkiyə Respublikası “Mədəni hüquq”unda “*ortak ebeveynlik*” deyilir. Məhkəmə tərəfindən bu cür qərar qəbul edildiyi hallarda hər iki valideyn uşaqla bağlı eyni dərəcədə məsuliyyət götürmüş olur. Müəyyən edilmiş bir yerdə valideynlərin hər biri “gün aşırı” və ya müəyyən edilmiş digər qaydada uşağın yanında qalaraq bərabər səviyyədə öz valideynlik hüquqlarını həyata keçirmiş olurlar.

Türkiyə Respublikasının “Mədəni hüquq”una əsasən boşanmadan sonra məhkəmə uşağın hansı valideynin yanında qalması barədə qərar qəbul edərsə, bu, digər valideynin uşaqla ünsiyyət hüququna maneə yaratmır. Ünsiyyət hüququ ata-anaya uşaqla müəyyən edilmiş günlərdə və saatlarda görüşmək, ondan xəbərdar olmaq və onun yaşamında olmaq hüququ verən haqdır. Adətən nikahın ləğvi zamanı uşaqlar analarına verilir. Ataları üçün isə məhkəmə tərəfindən görüş vaxtları təyin olunur. Həmçinin valideynlər razılaşaraq görüş vaxtlarını özləri də müəyyən edə bilərlər. Uşaqla görüş qaydalarının müəyyən edilməsi məsələsi “Mədəni hüquq”un “uşaqların

baxımında ata və ananın haqları” adlı maddəsinə əsasən nikahın ləğvi zamanı həll edilən məsələlərdən biridir. Göründüyü kimi Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyindən fərqli olaraq Türkiyə Respublikası qanunvericiliyində uşaqla görüş qaydalarının müəyyən edilməsi məsələsi ayrıca icraat qaydasında deyil nikahın ləğvi zamanı müəyyən edilir.

Türkiyə Respublikası “Mədəni hüquq”unda da valideynlərin uşaqla ünsiyyət hüququ tanındığı kimi, uşaqla güclü bağları olan üçüncü şəxslərin də məhkəmədən uşaqla ünsiyyət üçün görüş vaxtlarının təyin edilməsini tələb etmək hüquqları vardır. Üçüncü şəxslərin dairəsini müəyyən etməyən Türkiyə Respublikası “Mədəni hüquq”una əsasən üçüncü şəxslər ünsiyyət hüququ barədə məhkəmədə iddia qaldırarkən həmin ünsiyyətin gərəkliliyini və müəyyən müddətdə uşaqla bağlılıqlarının olmasını sübut etməlidirlər. Qeyd etməliyik ki, belə görüş uşaq tərəfindən də arzuolunan olmalıdır.

Uşağın valideynləri və digər üçüncü şəxslərlə ünsiyyətinin 4 növü fərqləndirilmişdir:

1. Birbaşa - yəni, üz-üzə görüş
2. Dolayı- yəni, telefon danışqları, yazışmalar və s.
3. Nəzarət altında- valideynin və ya digər şəxsin nəzarəti altında görüş.
4. Uşağın ünsiyyət hüququ yaranmış valideynlə birlikdə qalması (gəcələməsi).

Uşağın yanında qaldığı valideynin yaşayış şəraitinin dəyişdiyi halda və digər hallarda uşaqla ünsiyyət hüququ olan valideyn və ya üçüncü şəxslər görüş vaxtlarının və qaydalarının dəyişdirilməsi barədə məhkəməyə müraciət edə bilərlər.

Azərbaycan Respublikası Ailə qanunvericiyindən fərqli olaraq Türkiyə Respublikası “Mədəni hüquq”una əsasən uşağın yanında qaldığı valideyn görüş qaydalarına əməl etmədiyi, uşağı başqa şəhərə və ya ölkəyə apardığı hallarda hüququ pozulmuş valideyn “icra üsulu” vasitəsilə uşağı qarşı tərəfdən məcburi qaydada ala bilər. Bu halda hüququ pozulmuş valideyn uşağın olduğu yerdəki məhkəmədə “uşağın təslim edilməsi” barədə iddia qaldıraraq bundan sonra icra məmuru vasitəsilə uşağı müəyyən edilmiş müddət ərzində digər valideyndən məcburi qaydada alıb öz hüququnu təmin etməlidir. Bəzi hallarda isə qərarın icrasına maneə yaradan valideynə məhkəmə tərəfindən hər gün üçün cəza təyin edilir. Lakin hər bir halda uşağın “icra üsulu” vasitəsilə alınması zamanı istər icra məmuru müəyyən məbləğdə haqqın ödənilməsi, istərsə də digər maddi və mənəvi sıxıntıların yaşanması praktikada məhkəmə qərarlarının icrasında böyük çətinliklər yaranmasına gətirib çıxarır. Qeyd etmək yerinə düşər ki, belə problemlər

adətən valideynin uşaqla birlikdə digər ölkəyə getdiyi hallarda yarandığı üçün Türkiyə Respublikasında valideynə uşaqla birlikdə hərəkət sərbəstliyinin verilməsi ilə bağlı iddiaların təmin edilməsi üçün məhkəmələr tərəfindən digər valideynin razılığının alınması əsas şərtlərdən birinə çevrilmiş olur.

İngiltərə ailə hüququna əsasən ünsiyyət ər və arvad arasında münasibətlərin pozulduğu halda uşağın yanında qalmadığı valideynlə keçirdiyi vaxtdır⁵. Belə ünsiyyət birbaşa, yəni üz-üzə, gün ərzində və gecələməklə ola bilər. Ünsiyyətin həmçinin telefon danışqları, yazışmalar, hətta hədiyyələr verməklə dolayı formaları da dövlət tərəfindən tanınır. İngiltərə, Avstraliya, İsrail kimi dövlətlərdə uşaqla valideynlərin və digər şəxslərin ünsiyyət hüququnu təmin etmək məqsədilə “ünsiyyət mərkəzləri” yaradılır. “Ünsiyyət mərkəzləri” ayrılan ailələrin uşaqlarının yanında qalmadığı valideynlərlə və digər ailə üzvləri ilə rahat və təhlükəsiz bir şəraitdə ünsiyyət qura biləcəkləri tərəfsiz bir yerdir⁶.

İngiltərə ailə hüququnda valideynlik hüququ (01 dekabr 2003-cü il tarixdən sonra) uşağın doğum haqqında şəhadətnaməsində adları yazılan valideynlərə verilsə də, bu onlara ünsiyyət hüququ vermir. Maraqlı məsələlərdən biri də İngiltərədə ünsiyyət hüququnun valideynlərin və başqa şəxslərin hüquqları kimi deyil, sadəcə uşaqların hüququ kimi tanınmasıdır. Özü də bu hüquq valideynlərin evli olub-olmaması ilə bağlı deyildir.

Uşaqların valideynləri ilə ünsiyyət hüququ yalnız uşaqların mənafelərini qorumaq lazım olduğunda məhdudlaşdırıla bilər. Əgər əksi sübuta yetirilməzsə, hər iki valideynin uşaqla ünsiyyətdə olması uşağın ən yaxşı mənafelərinə uyğun olması yönündə olacaqdır.

Uşaqla ünsiyyət vaxtlarının müəyyən edilməsi barədə valideynlər razılıq əldə edilə bilər. Əks halda “münasib görüş qaydaları”nın müəyyən edilməsi üçün valideynlərin məhkəməyə müraciət hüququ vardır. Lakin münasib görüş qaydaları hər bir ailə üçün fərqli ola bilər. Bəzi ailələrdə uşaqların ayrı yaşadığı valideynləri ilə ildə bir dəfə görüşməsi, bəzi ailələrdə isə həftə sonları görüşün müəyyən edilməsi münasib görüş vaxtı hesab edilə bilər. İngiltərə ailə hüququnda münasib görüş qaydaları ilə bağlı qanuni göstəriş müəyyən edilməmişdir. Bunun sadəcə fərdi ailə xüsusiyyətləri əsasında müəyyən edilməsinin zəruriliyi qeyd olunmuşdur.

⁵ ChildLawAdvice internet resursu: <https://childlawadvice.org.uk/information-pages/contact/>

⁶ Wikipedia internet resursu: https://en.wikipedia.org/wiki/Child_contact_centre

Ünsiyyət hüququnun təmin edilməsi barədə məhkəmə qərarlarında ünsiyyətin üsulu, vaxtı və müddəti göstərilir ki, tərəflər bu qərarı icra etməməyə görə məsuliyyət daşıyırlar. Əgər uşağı saxlayan valideyn bu qərarın icrasına maneələr yaradarsa, uşağından ayrı yaşayan valideyn qərarın icra edilməsindəki maneələrin aradan qaldırılması ilə bağlı məhkəməyə müraciət edə bilər. Bu halda uşağı saxlayan valideyn qərarın icrasına maneə yaratmasının səbəblərini bildirməyə borcudur. Əks halda məhkəməyə və bir çox qanuni tənzimləmələrə hörmətsizliyə görə məsuliyyətə cəlb oluna bilər.

Fransada ailə hüququ ilə bağlı tənzimləmələr Fransa Mülki Məcəlləsinin müvafiq maddələrində qeyd olunmuşdur. Həmin Məcəllənin 373-2-ci maddəsinə əsasən nikahın ləğvi valideynləri valideynlik hüquqlarını həyata keçirməkdən azad etmir. Bu səbəbdən də nikahda olan və ya olmayan valideynlər ayrıldıqları halda da uşaqlar üzərində sahib olduqları hüquq və vəzifələri həyata keçirməkdə davam edirlər. Eyni zamanda onlara uşaqla birlikdə yaşamaq və ünsiyyət hüquqları verilir⁷.

Digər dövlətlərdə olduğu kimi, Fransada da valideynlər ünsiyyət hüquqları ilə bağlı məsələni öz razılıqları ilə həll edə bilərlər. Belə razılıq olmadıqda və ya razılıq əldə edilməsinə baxmayaraq tərəflərdən biri əməl etmədikdə, digər tərəf hüquqlarının təmini üçün ailə məhkəməsinə müraciət edə bilər.

Bir çox hallarda ailə məhkəməsi uşağın hər bir valideynin yanında bir həftə qalması barədə qərar qəbul edir. Lakin Fransa Mülki Məcəlləsində qeyd edilir ki, bu, uşağın valideynlərinin hər birinin evində bərabər vaxt sərf edəcəyini nəzərdə tutmur. Belə hallarda ailə məhkəməsi aşağıdakıları nəzərə almalıdır:

- ✓ Uşağın yaşı;
- ✓ Valideynlərin evləri arasındakı məsafə;
- ✓ Valideynlərin hər ikisinin həyatda olub-olmaması;
- ✓ Valideynlərin ünsiyyət qurma bacarıqları;
- ✓ Valideynlərin arasındakı mübahisə;
- ✓ Uşağın fikri.

Ailə Məhkəməsi bu kriteriyaları nəzərdən keçirdikdən sonra, uşağın hansı valideynin yanında yaşaması və uşağından ayrı yaşayan valideyn üçün görüş vaxtlarının müəyyən edilməsi barədə qərar qəbul edir. Fransa Mülki

⁷ Practical Law internet resursu: [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/9-622-2627?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&comp=pluk&bhc p=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/9-622-2627?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&comp=pluk&bhc p=1)

Məcəlləsinin 373-9-cu maddəsinə əsasən Ailə Məhkəməsi ayrı yaşayan valideynin “ünsiyyət mərkəzində” uşaq ilə görüşməsi barədə də qərar qəbul edə bilər.

Fransa Mülki Məcəlləsində ünsiyyət hüququ ilə bağlı məhkəmə qərarlarının icra edilməsi zamanı yaranan problemlərin bir qisminin aradan qaldırılması istiqamətində maraqlı tənzimləmələr mövcuddur. Belə ki, uşağın yanında qaldığı valideyn uşağı hər hansı ölkəyə apararaq onun digər valideynlə ünsiyyətinə mane olduğu hallarda uşağından ayrı yaşayan valideyn Fransa Mülki Məcəlləsinin 273-2-6-cı maddəsinə əsasən məhkəmədə uşağın hər iki valideynin yazılı razılığı olmadan Fransa torpaqlarından kənara səyahət etməsinə qadağa qoyulması barədə iddia qaldıra bilər. Fransa Cinayət Məcəlləsinin 227-9-cu maddəsinə əsasən uşağın digər valideyn tərəfindən bilinməyən bir yerdə beş gündən artıq saxlanması və ya Fransız torpaqlarından kənarda haqsız olaraq saxlanması üç il həbs və 45.000 avro cərimə cəzasına səbəb olur.

Göründüyü kimi, Azərbaycan Respublikasında olduğu kimi bir çox dünya ölkələrində də uşağın valideynləri və digər qohumları ilə ünsiyyət hüququna böyük diqqət yetirilir. Hər bir dövlət öz milli qanunvericiliyi daxilində bu hüququn həyata keçirilməsi üçün müəyyən hüquqi metodlar, qanuni tələblərin pozulması hallarında isə sanksiyalar müəyyən edərək uşaqların mənafelərinin daha səmərəli qorunması üçün ilkin addımlarını atmış olur.

İstifadə olunmuş normativ-hüquqi aktların və ədəbiyyatın siyahısı:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, Qanun, 2018
2. Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsi. Hüquq Yayın evi. 2017
3. Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin yozumu. Digesta. 2012
4. Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 2011-ci il 28 oktyabr tarixli, 6 sayılı qərarı
5. 20 noyabr 1989-cu il tarixli “Uşaq hüquqları haqqında” Konvensiya
6. 19 may “Uşaq hüquqları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu. Bakı, Qanun, 2017
7. İnsan Hüquqları haqqında Avropa Konvensiyasında təsbit olunmuş şəxsi və ailə həyatına hörmət hüququnun müdafiəsi. Avropa Şurası. 2015

ALİ MƏHKƏMƏNİN MƏTBUAT XİDMƏTİNDƏN

2018-ci ilin iyul-oktyabr aylarında keçirilən tədbirlərin xülasəsi

İyul ayının 19-da Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin Rəyasət Heyətinin iclası keçirilmişdir. İclasda 2018-ci ilin birinci yarısında muxtar respublika məhkəmələrinin fəaliyyətinin yekunları müzakirə olunmuşdur.

İclası giriş sözü ilə açan Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev ölkəmizdə insan hüquqlarının təmin olunması və müasir standartlara cavab verən məhkəmə-hüquq islahatlarının aparılmasının ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olmasını qeyd etmiş, məhkəmə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi üzrə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən ardıcıl islahatlardan söhbət açmış, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri cənab Vasif Talibovun birbaşa rəhbərliyi altında muxtar respublikamızda hüquq institutlarının təkmilləşdirilməsi və ədalət mühakiməsinin keyfiyyətinin daha da artırılması istiqamətində geniş miqyaslı işlərin görülməsindən bəhs etmiş, sonra 2018-ci ilin birinci yarısında muxtar respublikada ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi vəziyyəti ilə bağlı məruzə ilə çıxış etmişdir.

Daha sonra muxtar respublikanın ixtisaslaşdırılmış məhkəmələrinin, şəhər və rayon məhkəmələrinin sədrlərinin 2018-ci ilin birinci yarısında gördükləri işlərə dair məlumatları dinlənilmişdir.

İclasa Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev yekun vuraraq bildirmişdir ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məhkəməsi 14 iyul 2018-ci il tarixdə keçirilmiş beşinci çağırış Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin səkkizinci sessiyasında Ali Məclisin Sədri tərəfindən verilmiş tövsiyələri Ali Məhkəmənin fəaliyyətində rəhbər tutaraq bundan sonra da ədalət mühakiməsini obyektiv, tam və qərəzsiz şəkildə həyata keçirəcək, vətəndaşların hüquqi maarifləndirilməsi işinin daha da gücləndirilməsi və əhalinin hüquq xidmətlərinə olan tələbatının keyfiyyətli ödənilməsi üçün səylərini davam etdirəcəkdir.

≈ ≈ ≈

Oktyabr ayının 5-də Məhkəmə-Hüquq Şurasının növbəti iclası keçirilmişdir. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Qasım Əliyev Məhkəmə-Hüquq Şurasının iclasında iştirak etmişdir.

İclasda çıxış edən Şuranın sədri Fikrət Məmmədov ölkəmizdə ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılması üzrə təməli ümummilli liderimiz tərəfindən qoyulmuş islahatların Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə inkişaf etdirildiyini vurğulamış, ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artırılması üzrə tədbirlərə toxunaraq, bu sahədə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, hakimlərin Avropada nümunə kimi göstərilən şəffaf seçiminin həyata keçirilməsi, insanların məhkəmələrə müraciət imkanlarının asanlaşması, o cümlədən “elektron məhkəmə” informasiya sisteminin və yeni məhkəmə infrastrukturunun yaradılması üzrə əməli tədbirləri qeyd etmişdir.

İclasda dövlət başçısının vətəndaşlara qayğılı münasibət göstərilməsi, korrupsiya və digər neqativ halların aradan qaldırılması ilə bağlı qəti tapşırıqlarının icrası çərçivəsində həyata keçirilən tədbirlər diqqətə çatdırılaraq, Məhkəmə-Hüquq Şurasının fəaliyyəti dövründə 230-dan çox hakim barədə intizam icraatının başlandığı, qanun pozuntusu və digər neqativ hallara yol verdikləri nəzərə alınaraq 100-dən çox hakimin məhkəmə sistemindən kənarlaşdırıldığı vurğulanmışdır.

Qeyd edilmişdir ki, məhkəmə hakimiyyətinin yüksək hazırlığa və mənəvi keyfiyyətlərə malik hakimlər hesabına komplektləşdirilməsinin əhəmiyyəti nəzərə alınaraq 800-dən çox hakimliyə namizədlə tam şəffaf şəraitdə müsabiqə keçirilmiş, onlardan 108 nəfəri müsabiqəni, o cümlədən çoxmərhələli imtahanları və bir il müddətində davam etmiş təlim kurslarını, məhkəmələrdə, habelə Ankarada və Strasburqda – Avropa Məhkəməsində stajkeçməni uğurla başa vurmuşlar.

Hakimliyə namizədlərin seçim qaydasına müvafiq olaraq Məhkəmə-Hüquq Şurasında həmin namizədlərlə bağlı Hakimlərin Seçki Komitəsinin təkliflərinə baxılmış, onların ixtisaslaşmasının aparılması məqsədilə hər biri ilə fərdi qaydada söhbətlərin keçirilməsinə başlanılmışdır.

Bildirilmişdir ki, bu hakimliyə namizədlər hesabına məhkəmə korpusunda mövcud olan vakansiyaların tam əksəriyyətinin komplektləşdirilməsi hakimlərin iş yükünün xeyli azalmasına, işlərə daha keyfiyyətlə baxılmasına və süründürməçilik hallarının aradan qaldırılmasına xidmət edəcəkdir.

İclasda həmçinin, hakimlər barədə intizam icraatlarına baxılaraq qanunvericiliyin tələblərinin kobud pozulmasına, korrupsiyaya şərait yaradan hallara, süründürməçilik və digər nöqsanlara yol verilməsi ilə əlaqədar Bakı şəhəri Qaradağ Rayon Məhkəməsinin hakimi Rəşad Məmmədova töhmət verilmiş, Bakı şəhəri Səbail Rayon Məhkəməsinin hakimi Nurəddin Bağirovun tutduğu vəzifədən azad olunması, Zaqatala Rayon Məhkəməsinin hakimi Arif İsmayılovun isə hakimlik səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi barədə qərar qəbul edilmiş, həmçinin 4 hakimin səlahiyyətlərinə digər qanuni əsaslarla xitam verilmişdir. Bununla yanaşı konkret korrupsiya faktı üzrə araşdırma materiallarının hüquqi qiymət verilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Baş İdarəsinə göndərilməsi məqsədmüvafiq hesab edilmişdir.

~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~
~

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI
ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ**

4700000000

053-2018

Çapa imzalanmış: 26.11.2018.

Formatı 70x100 1/8 “Tayms” qarnituru.

Ofset çap üsulu. Ofset kağızı. Həcmi 6 ç.v.

Sifariş № 855. Tiraj 110 nüsxə.

“Əcəmi” Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyi.

Naxçıvan şəhəri, Təbriz küçəsi, 1.